

KAMU HUKUKU / PUBLIC LAW

Araştırma Makalesi / Research Article

Örgütlü Suçlarda İtirafçı Tanık Beyanlarının (Atf-ı Cürümlerin) Delil Değeri*

Evidentiary Value of Collaborating Witness Statements (Preaccusation) in Organized Crime

Seyfullah TOSUN**, Şerif Ahmet ÖZTÜRK***

ÖZ

Türk Ceza Kanunu'nda (TCK) etkin pişmanlık başlığı altında yer alan, ancak mahiyeti gereği itirafçı tanıklığa yer veren düzenlemelere, özellikle örgütlü suçlarda yaygın bir şekilde başvurulmaktadır. Ancak itirafçı tanıklıktan doğan beyan delilinin sahip olduğu riskler ve ceza muhakemesi ilkeleriyle çelişkiler, bu delil üzerinde ciddi bir *a priori* şüphe oluşturmakta ve bu delile dayanılarak verilen mahkûmiyet kararları bakımından sorun teşkil etmektedir. Gerek kanuni düzenlemelerde gerekse de Türk yargı içtihatlarında bu delilin bir ceza yargılamasında mahkûmiyet hükmüne esas alınabilmesinin şartlarının, ölçüsünün ve bu delil aracına yönelik güvencelerin belirlenmemiş olması ve aksine bu *a priori* şüphe dikkate alınmadan bu delilin mahkûmiyet kararlarında daha çok kullanılması, itirafçı tanık beyanlarının delil değerini tetkik etmeye bizi itmiştir. Çalışmada ilk olarak itirafçı tanık beyanlarının hukuki niteliği ve Türk hukukundaki ve karşılaştırmalı hukuktaki düzenlemeler incelenmiştir. Ardından yargı kararlarında itirafçı tanık beyanlarına yaklaşım üzerinde durulmuştur. Son olarak itirafçı tanık beyanlarının ceza muhakemesinde kullanımının anayasal haklar ve ceza muhakemesi ilkeleri ile çelişkisi irdelenmiş ve örgütlü suçlarda itirafçı tanıklığı düzenleyen maddede yapılması gereken değişiklik önerileri ile çalışma sonlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: İtirafçı tanıklık, atf-ı cürüm, ispat hukuku, anayasal haklar, ceza muhakemesi ilkeleri.

* Makale gönderim tarihi: 13.10.2025. Makale kabul tarihi: 09.01.2026. Seyfullah Tosun, Şerif Ahmet Öztürk, "Örgütlü Suçlarda İtirafçı Tanık Beyanlarının (Atf-ı Cürümlerin) Delil Değeri", *İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 13, Sayı 1, 2026 (Erken Gösterim), ss. 41-99, DOI: <https://doi.org/10.46547/imuhfd.2026.13.1.2>.

** Dr., Avukat, İstanbul Barosu, 0000-0002-3206-0839, seyfullahtosun@gmail.com.

*** Dr., Araştırma Görevlisi, Bursa Uludağ Üniversitesi Kamu Hukuku Bölümü Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku Anabilim Dalı, 0000-0001-8107-4367, serifozturk@uludag.edu.tr.

Çatışma Beyanı: Yazar/lar herhangi bir çatışma beyanı bildirmemiştir.

Conflict of Interest Statement: The author(s) have declared no conflict of interest.

ABSTRACT

Provisions under the heading of effective remorse in the Turkish Penal Code, which by their nature also encompass the concept of collaborating (or crown) witness, are widely applied, particularly in cases involving organized crime. However, the inherent risks associated with statements made by such witnesses, and their tension with the fundamental principles of criminal procedure, give rise to serious *a priori* doubts about the reliability of this type of evidence and pose problems for convictions based upon it. The absence of clear legal standards or safeguards governing the conditions and scope under which these statements may serve as the basis for conviction, either in statutory law or in Turkish judicial practice, has led to their extensive use in conviction decisions without sufficient consideration of these inherent doubts. This situation necessitates an inquiry into the evidentiary value of collaborating witness statements. Accordingly, this study first analyzes the legal nature of collaborating witness statements and the relevant regulations in Turkish and comparative law. It then examines the approach adopted by Turkish courts. Finally, the study explores the conflict between the use of collaborating witness statements in criminal proceedings and the constitutional rights and procedural principles, and concludes by proposing legislative amendments to the provision regulating collaborating witnesses in organized crime cases.

Keywords: Collaborating witness, pre-accusation, law of evidence, constitutional rights, principles of criminal procedure.

Giriş

Türk ceza muhakemesinde, bir ceza hâkiminin bir hüküm kurması, delil serbestliği içerisinde kişisel vicdani kanaatine bağlı tutulmuştur. Ancak vicdani kanaatin kişiselliği ve delillerin serbestliği, hem anayasal haklarla hem de ceza muhakemesine hâkim olan ilkelerle sınırlanmakta ve daha objektif bir perspektife çekilmektedir.

Sözgelimi masumiyet karinesi bakımından, ceza hâkiminin mahkûmiyet kararı verebilmesi için yeterince kuvvetli olan doğrudan veya dolaylı delillere dayanması gerekli görülmüştür¹. Aynı şekilde, hâkimler, adil yargılanma hakkına ve bu hakkın kapsadığı yargılamaya ilişkin güvencelere (sözgelimi gerekçeli karar veya silahların eşitliği güvencesine) uyarak, delilleri “serbestçe”

1 Bkz. *Austria v. Italy*, App. No. 788/60, Decision of 11 January 1961. Komisyonun masumiyet karinesine ilişkin belirlemeleri için bkz. Arthur H. Robertson, *Yearbook of the European Convention on Human Rights 1963*, Martinus Nijhoff, The Hague, 1965, s. 782, 783 ve 784.

değerlendirebilir ve vicdani kanaat oluşturabilir. Diğer taraftan ceza muhakemesinde kullanılan hukuki kurumların ceza muhakemesi hukukunun gerçeğe ulaşma amacıyla uyuşması gerekir. Bunun yanı sıra, karara gerekçe oluşturan delillerin; delilin sahip olması gereken temel kriterler ile de çelişki içerisinde olmaması gerekir. Hülasa bu hususlar, vicdani bir kanaatin keyfi bir kanaat olmasını engeller.

Bu çalışmada, yukarıda zikredilen hususlarla birlikte sıhhati tetkik edilen ceza hukuku kurumu ise itirafçı tanık düzenlemesi, daha doğru ifadeyle itirafçı tanık beyanlarının veyahut atf-ı cürümlerin delil niteliğidir. Türk ceza hukukunda etkin pişmanlık kurumundan ayrı bir şekilde düzenlenmeyen itirafçı tanıklık, pratikte özellikle örgütlü suçlarda yaygın ve birçok açıdan sorunlu bir şekilde uygulanmaktadır. Bu bakımdan, çalışmayı örgütlü suçlar ile sınırlamayı yerinde gördük. Ancak diğer suçlar bakımından belirli bir ölçüde karşılaştırma da yapılmıştır. Burada, uygulamada örgütlü suçlar söz konusu olduğunda itirafçı tanık beyanına ilişkin delilin kendine özgü niteliklerine ve tehlikelerine karşı herhangi bir usuli güvence öngörülmediği gibi, bu tehlikelerin hiçbir şekilde dikkate alınmadığı görülmektedir. Bu itibarla, öncelikle itirafçı tanık kurumunun Türk ceza hukukundaki düzenlemeleri kısaca belirlenmiştir (I). Ancak itirafçı tanıklığa ilişkin kapsamlı ve detaylı bir yasal düzenleme olmadığından, içtihat hukukunda itirafçı tanık beyanlarına veya atf-ı cürümlere ilişkin belirlemeler ve düzenlemeler incelenmiştir (II). İtirafçı tanık beyanlarının delil niteliğinin Türk hukukundaki hal-i pür-melali izhar edildikten sonra, Türk hukukundaki bu olgu, ceza muhakemesine hâkim olan ilkeler ve anayasal haklar çerçevesinde irdelenmiştir (III).

I. Türk Ceza Hukukunda İtirafçı Tanık Düzenlemesi

5237 sayılı TCK'da örgütlü suçlardaki itirafçı tanıklık düzenlemesine değinilmeden önce (C), itirafçı tanığın tanımı ve tarihçesi kısaca açıklanmış (A) ve Alman Ceza Kanunu'nda düzenlenen genel itirafçı tanık düzenlemesi tavsiz edilmiştir (B).

A. Terminoloji, Tanım ve Kısa Tarihçe

Türk yargı kararlarında itirafçı tanıklığa ilişkin göze çarpan ilk husus, herhangi bir kavram birliğinin bulunmamasıdır. Yüksek mahkemenin bir terminoloji bütünlüğü kuramamış olması, itirafçı tanıklıkla ilgili genel bir teyit/destek kuralı koyma konusundaki isteksizliğinin de tezahürüdür. İtirafçı tanıklık,

“itirafçı”², “itirafçı sanık”³, “itirafçı tanık”⁴, “etkin pişmanlıktan yararlanan tanık”⁵ gibi değişik şekillerde kullanılmaktadır.

İtirafçı tanıkların ifadeleri bazı durumlarda “atf-1 cürüm” veya “suç atma” olarak nitelendirilmektedir⁶. Atf-1 cürüm kavramı esasında isnadın doğruluğuna ilişkin olumlu veya olumsuz bir anlama sahip olmamakla birlikte⁷, yargı kararlarında kavrama olumsuz bir anlam yüklediği görülmektedir. Atf-1 cürüm, yargı kararlarında verilen ifadenin tek başına hükme esas alınmayacağına dönük karar verileceğinde başvuru bir kavramdır⁸. Karar gerekçeleri incelendiğinde, suç isnadında bulunan itirafçı tanık ifadeleri için atf-1 cürüm kavramını kullanan kararlarda bu ifadelerin tek başına mahkûmiyet hükmüne esas alınmayacağına vurgu yapıldığı, ancak atf-1 cürüm kavramını kullanmayan kararlarda söz konusu değerlendirmenin hiç yapılmadığı veya ifadenin kullanılabilceğinin belirtildiği görülmektedir⁹. Öyle

2 CGK, E. 2024/444, K. 2025/31, 15.01.2025, www.lexpera.com.tr (22.09.2025).

3 CGK, E. 1990/301, K. 1990/329, 10.12.1990; CGK, E. 2009/93, K. 2009/308, 22.12.2009; 16. CD, E. 2017/1443, K. 2017/4758, 14.07.2017, www.lexpera.com.tr (22.09.2025).

4 3. CD, E. 2023/13303, K. 2023/10061, 05.12.2023; 16. CD, E. 2018/1608, K. 2018/5197, 18.12.2018; CGK, E. 2018/437, K. 2019/203, 12.03.2019, www.lexpera.com.tr (22.09.2025).

5 3. CD, E. 2021/9620, K. 2023/2773, 08.05.2023; 3. CD, E. 2022/1207, K. 2024/4656, 28.03.2024, www.lexpera.com.tr (22.09.2025).

6 Belirtmek gerekir ki, Yüksek Mahkeme kavramı kimi kararlarında “atf-1 cürüm”, kimi kararlarında ise “atf-1 cürüm” şeklinde kullanılmaktadır.

7 Faruk Erem, *Ceza Usulü Hukuku*, 5. Bası, Sevinç Matbaa, Ankara, 1978, s. 405 ve 406.

8 “Sanığın yasadışı terör örgütü PKK’ya yardım ve yataklık yaptığına ilişkin olarak itirafçı sanık K2’in yan delille doğrulanmayan atf-1 cürüm niteliğindeki ifadesi dışında delil bulunmadığı gözetilmeden beraati yerine yazılı şekilde hüküm kurulması...” 9. CD, E. 2000/12, K. 2000/157, 07.02.2000, www.lexpera.com.tr (23.09.2025); “...sanık ...’ın atılı suçu işlediğini gösteren kesin, inandırıcı, hukuken uygun deliller açıklanıp, gösterilmeden, salt diğer sanıkların atf-1 cürüm niteliğinde kalan beyanları ile yetinilip, yerinde ve yeterli olmayan gerekçeyle yazılı şekilde hüküm kurulması...” 6. CD, E. 2014/10520, K. 2017/1743, 01.06.2017, www.lexpera.com.tr (23.09.2025); “...aralarında husumet bulunan ve kendileri hakkında yakalanmaları amacıyla polis ve jandarmaya bilgi verdiği düşüncesinde olan sanıklar ... ve ...’in atf-1 cürüm niteliğindeki beyanları dışında, sanığın savunmasının aksine mahkûmiyetine yeterli delil bulunmadığından...” 1. CD, E. 2014/1604, K. 2014/3354, 03.06.2014, www.lexpera.com.tr (23.09.2025); “tüm dosya kapsamına göre haklarında ek takipsizlik kararı verilen ... ve ...’nin atf-1 cürümden ibaret beyanlarından başkaca sanığın savunmasının aksini gösteren, mahkûmiyetine yeterli, her türlü şüpheden uzak, kesin ve inandırıcı delil bulunmadığı gözetilmeden...” 7. CD, E. 2014/26033, K. 2016/5552, 13.04.2016, www.lexpera.com.tr (23.09.2025); “...haklarındaki mahkûmiyet hükümleri kesinleşen sanıklar ..., ... ve ...’da ele geçirilen suç konu uyarıcı tabletleri, sanık ...’ın verdiği ilişkin, diğer sanık ...’nın suç atma niteliğini geçmeyen ifadeleriyle, diğer sanık ...’in görgüye dayalı olmayan diğer sanık ...’in anlatımlarına dayandırdığı ifadeleri dışında, kuşku sınırlarını aşan yeterli ve kesin delil bulunmadığı gözetilmeden...” 20. CD, E. 2015/750, K. 2015/3312, 07.09.2015, www.lexpera.com.tr (23.09.2025).

9 İstisnai olarak bazı yargı kararlarında atf-1 cürüm bulunmasını gerektirecek bir durumun olmadığı ve bu nedenle tanık beyanının hükme esas alınabileceği yönünde ifadelere rastlanabilmektedir. Örneğin bkz. “...her ne kadar sanık üzerine atılı suçu ve tanık beyanlarını

ki Yargıtay, kişinin kendisinin ve suç ortağının suçu birlikte işlediklerini ikrar ettiği durumlarda dahi, ikrarın hükme esas alınmaması gerektiği kanaatinde olduğu durumlarda atf-1 cürüm ve benzeri ifadeleri kullanabilmektedir¹⁰. Bu çalışmada, atf-1 cürüm terimi, bütün suç atıfları olarak; itirafçı tanık beyanları ise cezada indirim veya cezadan muafiyet için gerçekleştirilen atf-1 cürüm olarak kabul edilecek ve doktrine de bu terminoloji önerilecektir¹¹. Bu bağlamda, itirafçı tanıklık, atf-1 cürümün özel bir türünü teşkil edecektir.

İtirafçı tanık, özellikle Anglo-Amerikan hukukunda, suçun müşterek faili veya diğer şeriklerinden biri olsa bile, savcılık adına (İngiltere’de Kraliyet adına) tanıklık eden ve suçu aydınlatmak veya önlemek ya da hukuki barışı sağlamak¹² için suç ortaklarına karşı tanıklık etmeleri karşılığında, kovuşturmadan muafiyet, şahsi cezasızlık sebebi veya cezada önemli bir indirim vaat edilen kişidir¹³.

kabul etmemiş ise de, sanıkla tanıklar arasında atf-1 cürüm gerektirecek boyutta husumet olduğuna dair dosyaya bir bilgi veya belgenin yansımadağı...” 3. CD, E. 2022/29792, K. 2023/416, 13.02.2023, www.lexpera.com.tr (23.09.2025).

- 10 “Sanık Musa’nın 29.7.2001 tarihinde jandarmaca alınıp aynı günlük yer gösterme tutanağına da kısmi değişikliklerle yansıtılan atfı cürüm nitelikli ikrarı dışında başkaca kanıt olmamasına...” 1. CD, E. 2003/2539, K. 2003/2769, 12.11.2003, www.kazanci.com.tr (24.09.2025); “Bu itibarla sanık K3’nin diğer sanığı da suçlayan, ancak bu sanık yönünden yeterli ve geçerli diğer delillerle desteklenmeyen beyanlarının ancak kendisi yönünden bağlayıcı olduğunu kabulde zorunluluk bulunmakla, cezalandırılması için yeterli ve inandırıcı deliller elde edilemeyen sanık K2’nin münnet suçlardan beraatine karar verilmelidir.” CGK, E. 1998/110, K. 1998/181, 26.05.1998, www.lexpera.com.tr (23.09.2025).
- 11 İtirafçı tanık teriminin Türk literatüründe kullanımı için bkz. Bilal Osmanoglu, *Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukukunda Etkin Pişmanlık*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2024, s. 12 vd.
- 12 *Common law* ülkelerinde iddia pazarlığı sisteminin amacının gerçeğe ulaşmak değil, hukuki barışı sağlamak olduğu yönünde bkz. Matthias Boll, *Plea Bargaining and Agreement in the Criminal Process: A Comparison Between Australia, England and Germany*, Diplomica, Hamburg, 2009, s. 2.
- 13 Bkz. Thomas Weigend, “Anmerkungen zur Diskussion um den Kronzeugen aus der Sicht des Amerikanischen Rechts”, Ed. Theo Vogler, *Festschrift für Hans-Heinrich Jescheck zum 70. Geburtstag Halbband 2*, Duncker & Humblot, Berlin, 1985, s. 1337 ve 1338; Florian Jeßberger, *Kooperation und Strafzumessung: Der Kronzeuge im Deutschen und Amerikanischen Strafrecht*, Duncker & Humblot, Berlin, 1999, s. 25 ve 26; Claus Roxin, Bernd Schünemann, *Strafverfahrensrecht*, 30. Bası, C. H. Beck, 2022, München, s. 93 ve 94; Werner Beulke, *Strafprozessrecht*, 13. Bası, C. F. Müller, Heidelberg, 2016, s. 238; Volker Krey, Manfred Heinrich, *Deutsches Strafverfahrensrecht*, 2. Bası, Kohlhammer, Stuttgart, 2019, s. 358. Krş. Lorenz Nicolai Frahm, *Die allgemeine Kronzeugenregelung: Dogmatische Probleme und Rechtspraxis des § 46b StGB*, Duncker & Humblot, Berlin, 2014, s. 20; Ulrich Eisenberg, *Beweisrecht der StPO*, 10. Bası, C. H. Beck, München, 2017, Rn. 942; Klaus Volk, Armin Engländer, *Grundkurs StPO*, 8. Bası, C. H. Beck, München, 2013, s. 124; Heribert Ostendorf, *Strafprozessrecht*, 2. Bası, Nomos, Baden-Baden, 2015, s. 198; Osmanoglu, s. 253. Jeßberger, burada harici (*externer Kronzeuge*) ve dahili (*interner Kronzeuge*) itirafçı tanık arasında bir ayrım yapar. Eğer itirafçı tanık kendisinin de dahil olduğu bir suça ilişkin bir açıklama yapıyorsa, burada dahili itirafçı tanıklık söz konusudur. Ancak itirafçı tanık kendi gerçekleştirdiği fiil ile bağlantılı olmakla birlikte kendisinin dahil olmadığı bir suça ilişkin açıklama yapıyorsa harici itirafçı tanıklık söz konusu olur. Bkz. Jeßberger, s. 30, 31 ve 32. Aynı yönde bkz. Frahm, s. 20 ve 21.

İtirafçı tanıklık kurumunun *common law*'da 17. yüzyıl gibi erken tarihlerde, belirli güvencelerle oluştuğu gözlemlenmektedir. Buna göre, tanıklık yapmak isteyen suç ortağı, itirafçı (*approver*) olarak nitelenmiştir. İngiliz mahkemeleri, yaptığı tanıklık sonrasında aleyhine tanıklık yapılan kişi mahkûm edilirse, itirafçuyu affetmiş, bu kişi beraat ederse itirafçının cezası infaz edilmiştir. Suç ortağının itirafçı olmasını ve Kral veyahut Kraliçe için delil vermesini (*turn King's/Queen's evidence*) teşvik etmek için, itiraf karşılığında af verme uygulaması gelişmiştir¹⁴.

Amerikan hukuk sistemi ise 19. yüzyılda bu *common law* geleneğini benimsemiş ve bu geleneği genişleterek ceza indirimi veya kovuşturma muafiyeti için pazarlık sistemi (*plea bargaining*) uygulamada bir ağırlık kazanmıştır¹⁵. 19. yüzyılın sonlarında, pazarlık sistemi ceza dosyalarını çözen hâkim metot olmuş; 1920'lerden sonra, içki yasağı dönemiyle palazlanan suç örgütleri ile birlikte Amerikan ceza adalet sisteminin merkezi hâline gelmiştir¹⁶. Amerikan hukukunda nemo tenetur ilkesi uyarınca tanıklıktan çekinme hakkını kullanan kişiye mahkemenin tanıklıkta bulunma emri vermesi de mümkündür¹⁷. Bu emir üzerine tanıklıkta bulunan kişinin verdiği bilgiler ve bu bilgiler aracılığıyla elde edilen deliller aleyhinde kullanılamaz¹⁸. Ancak kişinin yalan tanıklıktan sorumluluğu devam etmektedir.

Alman ceza hukukunda ise itirafçı tanıklık Orta Çağ'dan 19. yüzyıla dağınık bir şekilde belgelenmiş münferit vakalar şeklinde belirli bir gelenek hâline gelmiştir. İtirafçı tanıklık kurumunun genel-geçer bir şekilde kabulü ise Nasyonal Sosyalist yönetiminde gerçekleşmiştir. Ancak bu dönemde bile itirafçı tanıklık kurumunun standartlaşmasına izin verilmemiştir. Zira "Nasyonal

14 Matthew Hale, *The History of the Pleas of the Crown, Vol. II*, E. and R. Nutt, and R. Gosling, Savoy, 1736, s. 226 vd. ve 304; John Hubert Plunkett, *On the Evidence of Accomplices: Containing References to All the Reports on the Subject, From the Time of Lord Holt in 1696, Down to the Present Time*, J. J. Moore, Sydney, 1863, s. 1 vd.; John Henry Wigmore, *Evidence in Trials at Common Law*, Cilt VII, 3. Bası, Little, Brown and Company, New York, 1978, s. 404 ve 405; Yvette A. Beeman, "Accomplice Testimony Under Contingent Plea Agreements", *Cornell Law Review*, Cilt 72, Sayı 4, 1987, s. 800 ve 801; Boll, s. 1; Frahm, s. 19.

15 Albert W. Alschuler, "Plea Bargaining and Its History", *Columbia Law Review*, Cilt 79, Sayı 11, 1979, s. 6; Colin Miller, "Plea Agreements as Constitutional Contracts", *North Carolina Law Review*, Cilt 97, 2018, s. 34; Beeman, s. 801; Boll, s. 1.

16 Alschuler, s. 6; Miller, s. 34; Boll, s. 1.

17 Derya Tekin, *Ceza Muhakemesi Hukukunda Yüzleşme Hakkı*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2025, s. 46 ve 47.

18 Mahkeme emrinin kişiye bağışıklık (*immunity*) sağladığı kabul edilmektedir, ancak söz konusu bağışıklık tanıklık kapsamında verilen bilgiler ve bu bilgiler aracılığıyla elde edilen delilleri kapsar. Savcılığın tanık beyanından bağımsız delil elde etmesi durumunda kovuşturma açması mümkündür. Bkz. Tekin, s. 47, 48 ve 49.

Sosyalist devleti suçlularla pazarlık yapmaz, onları ortadan kaldırır”¹⁹ ilkesi hâkimiyetini sürdürmüştür²⁰.

Mülga 765 sayılı Türk Ceza Kanunu (765 sayılı TCK) döneminde, 1985 tarihli 3216 sayılı Bazı Suç Failleri Hakkında Uygulanacak Hükümlere Dair Kanun ile Türk ceza hukuku itirafçı tanık düzenlemeleri ile tanışmıştır. Bu düzenlemede, devletin uluslararası kişiliğine karşı işlenen bazı suçların (765 sayılı TCK m. 125, 131, 141 ve 142) ve devlet kuvvetlerine karşı suçların (765 sayılı TCK m. 146-163) işlenmesi amacıyla kurulan örgütün mensubu olan ve fakat örgüt tarafından işlenen suçlara iştirak etmeyen veya bu kanundan önce iştirak etmekle birlikte henüz hakkında soruşturma başlatılmamış olan kişiler için itirafçı tanıklık öngörülmüştür. Örgüt hakkında bilgi vermek suretiyle örgütün dağılmasına veya meydana çıkarılmasına sebep olanlar veya örgüt üyeliklerinden mukavemet göstermeksizin kendiliklerinden çekilerek güvenlik kuvvetlerine silah ve malzemelerini teslim edenler veya verecekleri bilgi ve belgelerle veya bizzat gösterecekleri çaba ile örgütün amaçladığı suçun işlenmesine engel olanlar için ceza verilmeyeceği öngörülmüştür. Suçu ve diğer failleri, bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten sonra açılacak son tahkikata kadar yetkili makamlara ihbar ettiği ve ihbarın doğruluğu anlaşıldığı takdirde, siyasi ve ideolojik amaçla suç işlemek için kurulan bir örgütün mensubu olan ve bu kanundan önce aynı amaçla suç işleyen veya 765 sayılı TCK'daki bazı suçları (765 sayılı TCK m. 125, 131 ve 146-163) bu kanundan önce işleyen kişiler için cezada indirim öngörülmüştür²¹. 3216 sayılı Kanun m. 7'de Kanunun iki yıl sonra yürürlükten kaldırılacağı düzenlenmiştir. Bu sürede örgütlü suçlarla mücadelede başarı kazanılması üzerine, 1988 yılında 3419 sayılı Bazı Suç Failleri Hakkında Uygulanacak Hükümlere Dair Kanun, bir değişiklik olmaksızın 2 yıl süreyle yürürlüğe girmiştir. Bu şekilde, itirafçı tanıklık düzenlemesinin süresi 6 kez uzatılmıştır²².

B. Alman Ceza Hukukunda İtirafçı Tanıklık

Alman ceza hukukunda itirafçı tanıklık kurumu, kraliyetin tanığı anlamındaki “Kronzuege” terimiyle tanınmıştır. İtirafçı tanıklık, 1981 tarihli Alman Uyuşturucu Madde Ticareti Kanunu m. 31'de düzenlenmiştir. Terör suçlarının

19 Hans Frank, “Der Sinn der Strafe”, *Blätter für Gefängniskunde*, Cilt 66, Sayı 1, 1935, s. 192.

20 Frahm, s. 21, 22 ve 23.

21 Ayrıca bkz. Sulhi Dönmezer, “Teröristlerin Rehabilitasyonu”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, Cilt 51, Sayı 1-4, 1985, s. 18 vd.; Arif Emre Sümer, *Yargı Kararları Çerçevesinde Örgüt Suçlarında Etkin Pişmanlık (TCK m. 221)*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi, 2021, s. 44 ve 45; Osmanoğlu, s. 64 ve 65.

22 Bkz. Sümer, s. 47 vd.; Osmanoğlu, s. 64 ve 65. Yalnızca son 2003 tarihli 4959 sayılı Toplum Kazandırma Kanunu, 3216 sayılı Kanunun metninden ayrılmıştır.

ve örgütlü suçların soruşturulmasında ve kovuşturulmasında daha kapsamlı bir itirafçı tanık düzenlemesi, Alman Ceza Kanunu ve diğer kanunlarda yapılan değişikliklerle 1989 yılında yürürlüğe girmiş ve 1999 yılında yürürlükten kaldırılmıştır. Nihayetinde 2009 senesinde yapılan değişikliklerle Alman Ceza Kanunu'na genel itirafçı tanıklık düzenlemesi olan m. 46b hükmü eklenmiştir²³. Madde 46b/1'e göre, öncelikle Alman Ceza Kanunu'nda öngörülen 3 ay veya daha fazla hapis cezası ile cezalandırılan bir suç faili bu düzenlemeden yararlanabilir. Bu failin kendi suçuyla da bağlantılı olan Alman Ceza Muhakemesi Kanunu m. 100a/2'de belirtilen katalog suçların aydınlatılmasına gönüllü olarak katkıda bulunması veya kendi suçuyla bağlantılı olan katalog suçların gerçekleşmeden önce önlenmesi için gönüllü olarak bilgi vermesi gerekir. Nihayetinde m. 46b/3'te itirafçı tanık için bir zaman sınırı öngörülmüştür. Buna göre, itirafçı tanık m. 46b/1'den yararlanabilmek için kovuşturma açılmaya karar verilmeden önce bilgi vermelidir²⁴.

Bu şartlar gerçekleştiğinde, mahkeme müebbet hapis cezasını en az 10 yıl hapis cezası ile değiştirebilir ve diğer cezalarda m. 49/1'e göre indirim yapabilir. Eğer itirafçı tanık, bilgi verdiği suça dahil olmuşsa, soruşturmaya katkısı, suça kendi katkısından fazla olmalıdır. Mahkeme, suçun sadece süreli hapis cezası ile cezalandırılabilir olması ve failin üç yıldan fazla hapis cezasına mahkûm edilmemiş olması hâlinde, cezayı indirmek yerine ceza vermemeyi tercih edebilir²⁵.

Kanun koyucu m. 46b/2'de, ceza indirimindeki dikkate alınacak kriterleri belirtmiştir. Bunlar: Açıklanan bilgilerin niteliği ve kapsamı ile bunların suçun soruşturulması veya önlenmesi açısından önemi, açıklamanın yapıldığı zaman, failin kolluk makamlarına sağladığı yardımın derecesi ve ifadesinin ilgili olduğu suçun ciddiyeti ve bu kriterler ile suçun ağırlığı ve failin suçluluğu arasındaki ilişkidir.

23 Nicolas Kneba, *Die Kronzeugenregelung des § 46b StGB*, Duncker & Humblot, Berlin, 2011, s. 22 vd.; Frahm, s. 24 vd.; Beulke, s. 239; Ostendorf, s. 198; Stefan Maier, "§ 46b", Ed. Volker Erb, Jürgen Schäfer, *Münchener Kommentar zum Strafgesetzbuch Band 2*, 4. Bası, C. H. Beck, München, 2020, Rn. 6; Bernd von Heintschel-Heinegg, "§ 46b", Ed. Bernd von Heintschel-Heinegg, Hans Kudlich, *BeckOK: StGB*, 65. Bası, C. H. Beck, München, 2025, Rn. 2; Ursula Schneider, "§ 46b", Ed. Gabriele Cirener, Henning Radtke, Ruth Rissing-van Saan, Thomas Rönnau, Wilhelm Schluckebier, *Strafgesetzbuch: Leipziger Kommentar Band 4*, 13. Bası, Walter de Gruyter, Berlin, 2020, s. 452 ve 453.

24 İtirafçı tanıklığın şartları için bkz. Kneba, s. 19, 20 ve 21; Frahm, s. 33 vd.; Maier, Rn. 12 vd., s. 136, 137, 138, 139 ve 140; von Heintschel-Heinegg, Rn. 5 vd.; Schneider, s. 457 vd.; Eisenberg, Rn. 945-946.

25 İtirafçı tanıklık maddesinin hukuki sonucu için bkz. Kneba, s. 18 ve 19; Frahm, s. 82 vd.; Maier, Rn. 103 vd., s. 141; von Heintschel-Heinegg, Rn. 20 vd.; Schneider, s. 464 vd.

C. 5237 Sayılı TCK'da Örgütlü Suçlarda İtirafçı Tanık Düzenlemeleri

Türk ceza hukukunda itirafçı tanıklık, 5237 sayılı TCK'da ayrı ve bağımsız bir kurum olarak değil, etkin pişmanlık kapsamında düzenlenmiştir. Ayrıca 5237 sayılı TCK'da genel bir itirafçı tanıklık veya etkin pişmanlık hükmü yerine, münferit suçlar için dağımık bir düzenleme tercih edilmiştir. Bu bağlamda, TCK m. 93'te organ veya dokularını satan kişiler için (TCK m. 91/3); TCK m. 192/1, 192/2 ve 192/3'te, kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alan, kabul eden veya bulunduran ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişiler ve uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarına iştirak etmiş olan kişiler için (TCK m. 188 ve 191); TCK m. 201'de sahte olarak para veya kıymetli damga üreten, ülkeye sokan, nakleden, muhafaza eden veya kabul eden kişiler ve sahte para veya kıymetli damga üretiminde kullanılan alet ve malzemeyi izinsiz olarak üreten, ülkeye sokan, satan, devreden, satın alan, kabul eden veya muhafaza eden kişiler için (TCK m. 197-200); TCK m. 221/3 ve 221/4'te suç işlemek amacıyla örgüt kuran, yöneten veya örgüte üye olan kişiler için (TCK m. 220); TCK m. 254'te rüşvet alan ve veren kişiler için (TCK m. 252); TCK m. 282/6'da aklama suçunu işleyenler için (TCK m. 282); ve TCK m. 297/4'te yasak eşyayı yanında bulunduran veya kullanan hükümlü veya tutuklu kişiler için (TCK m. 297/1 ve 297/2) itirafçı tanıklık düzenlenmiştir²⁶. Bunlara ek olarak, TCK m. 38/3'te azmettiren için özel bir düzenleme yer almıştır. Buna göre, azmettirenin “kim olduğunun ortaya çıkmasını sağlayan fail veya diğer suç ortağı hakkında” cezada indirim yapılabilir. Bu çalışmada itirafçı tanıklık düzenlemesi, örgütlü suçlar çerçevesinde inceleneceğinden, burada sadece TCK m. 221/3 ve 221/4 hükümleri bakımından bir değerlendirme yapılacaktır. TCK m. 221/3²⁷, örgütün faaliyeti çerçevesinde herhangi bir suçun işlenişine iştirak etmeden yakalanan örgüt üyeleri için öngörülmüştür. Burada herhangi bir suçun işlenişine iştirak etmemesi ibaresini Yargıtay dar yorumlamıştır. Yargıtay'ın yerleşik uygulamasına göre, işlenen suçun, amaç suçlar (TCK m. 302 ve 309) yönünden öldürme ve öldürmeye teşebbüs, nitelikli yaralama, yağma, işkence, bir kısım nitelikli hürriyeti tahdit suçları gibi vahim nitelikte eylemlerden olmaması gerekir²⁸. Bu itibarla, Yargıtay işlenmemesi gereken

26 Osmanoğlu, s. 254 vd. Ayrıca bazı özel kanunlarda da itirafçı tanık düzenlemelerine rastlamak mümkündür. Örneğin 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu m. 5/1'de failerin yakalanmasını veya kaçak eşyanın ele geçirilmesini sağlayan suç ortakları için bir etkin pişmanlık hükmüne yer verilmiştir.

27 TCK m. 221/3: Örgütün faaliyeti çerçevesinde herhangi bir suçun işlenişine iştirak etmeden yakalanan örgüt üyesinin, pişmanlık duyarak örgütün dağılmasını veya mensuplarının yakalanmasını sağlamaya elverişli bilgi vermesi halinde, hakkında cezaya hükümlenmez.

28 CGK, E. 2020/347, K. 2021/653, 21.12.2021; CGK, E. 2020/247, K. 2022/394, 02.06.2022; CGK, E. 2020/74, K. 2022/635, 12.10.2022; CGK, E. 2022/546, K. 2023/356, 20.06.2023;

suçların kapsamını daraltarak, TCK m. 221/3'ün uygulama alanını fail lehine genişletmiştir²⁹. Bu kişilerin örgütün dağılmasını veya mensuplarının yakalanmasını sağlamaya elverişli bilgi vermesi hâlinde, hakkında cezaya hükmolunmayacaktır. İtirafçı tanıklıktan yararlanabilmeleri için örgüt üyelerine iki seçimlik hareket sunulmuştur. Burada, belirli bir sonuç şart koşulmamaktadır. Buna göre, failin vermiş olduğu elverişli bilgilere rağmen örgütün dağılması veya mensuplarının yakalanması sağlanamamış olabilir. Önemli olan, nitelikli bilginin verilmesidir³⁰. Her iki hareketin temelinde “elverişli” bilgi verilmesi yer almaktadır. Ancak TCK, elverişli bilginin hangi kriterle belirlendiğini ayrıca belirtmemiştir. Kanunda elverişli bilgi için öngörülen sonuç odaklı kriterler, doktrinde benimsenmiştir. Buna göre, failin örgütün dağılmasını veya mensuplarının yakalanmasını sağlamaya elverişli bilgi vermesi gerekir³¹. Verilen bilgiler ile örgütün çökertilmesi ve kurucu, yönetici ve üyelerinin yakalanması arasında illiyet bağının bulunması gerekir. Verilen bilgilere dayanan adli faaliyetler sonucunda, örgütün önemli ölçüde işlevsiz hâle gelmesi ve fiilen varlığını sürdürememesi durumunda, elverişli bilgi söz konusudur³². Büyük çaplı örgütlerde, etkin pişmanlıktan yararlanan failin birkaç isim vermesi yeterli değildir. Bu durumda, örgüt mensuplarının önemli bir kısmının teşhis edilmesi ve böylece örgüte önemli boyutta zarar verilmesi sağlanmalıdır³³. Yargıtay da bu sonuç odaklı kriterleri kabul etmiştir. Yargıtay'ın istikrarlı içtihatlarına göre³⁴:

“Etkin pişmanlık hükümlerinden faydalanmak için failin, örgütün dağılmasına veya mensuplarının yakalanmasına, örgütün yapısına ve faaliyetleri çerçevesinde işlenen suçlara ilişkin elverişli bilgi vermesi gerekir. Bu bilginin elverişliliği; örgütün örgütlenme biçimi, failin örgüt

CGK, E. 2023/138, K. 2023/401, 12.07.2023; CGK, E. 2023/379, K. 2023/490, 04.10.2023; CGK, E. 2024/93, K. 2024/148, 27.03.2024, [https://karararama.yargitay.gov.tr \(02.09.2025\)](https://karararama.yargitay.gov.tr (02.09.2025)).

29 Osmanoglu, s. 279 ve 280.

30 CGK, E. 2021/42, K. 2021/399, 16.09.2021; CGK, E. 2023/191, K. 2023/640, 06.12.2023, [https://karararama.yargitay.gov.tr \(02.09.2025\)](https://karararama.yargitay.gov.tr (02.09.2025))

31 Yasemin Baba, *Türk Ceza Kanunu'nda Etkin Pişmanlık*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2013, s. 60 ve 61; Ersan Şen, H. Sefa Eryıldız, *Suç Örgütü*, 6. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2024, s. 571.

32 A. Caner Yenidünya, Zafer İçer, *Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma*, Digesta Yayınevi, İstanbul, 2014, s. 106; Şen, Eryıldız, s. 571 ve 572.

33 Yenidünya, İçer, s. 106 ve 107; Şen, Eryıldız, s. 572.

34 CGK, E. 2024/93, K. 2024/148, 27.03.2024. Aynı yönde bkz. 16. CD, E. 2015/3, K. 2017/3, 24.04.2017; CGK, E. 2020/347, K. 2021/653, 21.12.2021; CGK, E. 2020/247, K. 2022/394, 02.06.2022; CGK, E. 2020/74, K. 2022/635, 12.10.2022; CGK, E. 2018/132, K. 2023/124, 01.03.2023; CGK, E. 2022/546, K. 2023/356, 20.06.2023; CGK, E. 2023/138, K. 2023/401, 12.07.2023; CGK, E. 2023/379, K. 2023/490, 04.10.2023, [https://karararama.yargitay.gov.tr \(02.09.2025\)](https://karararama.yargitay.gov.tr (02.09.2025)).

yapılanmasındaki konumu ile örgütte geçirdiği süre ve katıldığı faaliyetler gibi kıstaslar göz önüne alınarak mahkemece takdir edilecektir. Tam bir gizlilik esasına ve hücre tipi yapılanmaya dayanan örgütlerde her örgüt mensubundan örgütü dağıtacak, yapılanma şemasını ortaya koyacak bilgiler vermesi beklenemez. Ancak, konumu gereği bilmesi beklenen bilgileri de samimi olarak ortaya koymalıdır.

Her hâlükârda elverişli bilgi; örgütte zafiyet yaratacak, örgüte önemli boyutta zarar verecek, örgüt faaliyetlerini belli ölçüde sekteye uğratabilecek boyutta olmalıdır.

...

Verdiği bilgi tek başına örgütü çökertecek nitelikte olmasa bile, zafiyete uğramasına ve önemli sayılabilecek miktarda üyesinin ya da silah veya malzemesinin ele geçirilmesini sağlaması gereklidir.”

Her ne kadar Yargıtay bu kriterlerde vaka hassasiyeti olan bazı kriterler (örgütün örgütlenme biçimi, failin örgüt yapılanmasındaki konumu ile örgütte geçirdiği süre ve katıldığı faaliyetler vs.) benimser gibi gözükse de, devamında oldukça katı bir şekilde bilginin örgütü zafiyete uğratabilecek, örgüte önemli boyutta zarar verecek, örgüt faaliyetlerini belli ölçüde sekteye uğratabilecek boyutta olması gerektiğini belirtmiştir. Nitekim Yargıtay bu katı kriterleri istikrarlı bir şekilde uygulamaktadır³⁵. Bunların yanı sıra Yargıtay bazı kararlarında, bu kişilerin tutarlılık arz eden bir pişmanlığının bulunması gerektiğini belirtmiştir. Buna göre,

35 Bkz. “Söz konusu yargılamamızda sanık ...’nın örgüte üye olduğu sabit olsa da örgütün dağılmasını veya mensuplarının yakalanmasını sağlamaya elverişli bilgi vermesi durumlarının mevcut olmamasından hakkında 3. fıkraya kapsamında etkin pişmanlık hükümleri uygulanmayacaktır. Zira sanık, hakkında herhangi bir adli işlem olmadan beyanlarda bulunmuş; bu beyanları değerlendirildiğinde ise FETÖ/PDY terör örgütü üyesi olarak isimlerini verdikleri şahıslar, hakkında adli işlemler başlatılan, terör örgütüne üye olma suçundan yargılanan kişiler olup sanığın verdiği isimler örgüt üyelerinin yakalanması, örgütün dağılmasından ziyade malumun ilanı niteliğinde beyanlardan ibarettir.” CGK, E. 2022/544, K. 2023/484, 27.09.2023, <https://karararama.yargitay.gov.tr> (02.09.2025); “Sanık bütün savunmalarında, sadece daha önce Kolluk güçleri, İddia Makamı ve İlk derece Mahkemesince tesbit edilen konuları açıklamıştır. Özel Daire ve Genel Kurulca benimsenen istikrar kazanmış uygulamaya göre; ‘Etkin pişmanlık hükümlerinden faydalanmak için Sanığın, örgütün dağılmasına veya mensuplarının yakalanmasına, örgütün yapısına ve faaliyetleri çerçevesinde işlenen suçlara ilişkin elverişli bilgi vermesi gerekir. Bu bilginin elverişliliği; örgütün örgütlenme biçimi, failin örgüt yapılanmasındaki konumu ile örgütte geçirdiği süre ve katıldığı faaliyetler gibi kıstaslar göz önüne alınarak mahkemece takdir edilecektir. Tam bir gizlilik esasına ve hücre tipi yapılanmaya dayanan örgütlerde her örgüt mensubundan örgütü dağıtacak, yapılanma şemasını ortaya koyacak bilgiler vermesi beklenemez. Ancak, konumu gereği bilmesi beklenen bilgileri de samimi olarak ortaya koymalıdır. Her hâlükârda elverişli bilgi; örgütte zafiyet yaratacak, örgüte önemli boyutta zarar verecek, örgüt faaliyetlerini belli ölçüde sekteye uğratabilecek boyutta olmalıdır.’ Sanık ... Hamsicinin yaptığı savunmalar bu koşulları taşımamaktadır. Dolayısı ile Sanık hakkında etkinlik pişmanlık hükümleri uygulanmamalıdır.” Bkz. CGK, E. 2024/93, K. 2024/148, 27.03.2024, <https://karararama.yargitay.gov.tr> (02.09.2025).

TCK m. 221'de öngörülen hâllerin uygulanabilmesi açısından hükmün konuluş amacına uygun olarak failin örgütten kopma ve topluma kazandırılma yolunda pişmanlık duyması ve bu pişmanlığının aşamalarda süreklilik arz etmesi ve verdiği bilgilerin örgüt içerisinde geçirdiği süre ve konumuyla uyumlu, kendisinin ve diğer örgüt üyelerinin eylemleri, örgütün yapısı ve faaliyetleriyle ilgili yeterli ve samimi olması gerekir³⁶. Ancak Yargıtay'ın itirafçı tanıklık için ayrıca pişmanlık göstermeyi araması, kanun koyucunun peşi sıra Yargıtay'ın da itirafçı tanıklık kurumunun kendi hususiyetlerini ayırt edemediğini göstermektedir.

TCK m. 221/4³⁷, örgüt kuran, yöneten veya örgüte üye olan ya da üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleyen veya örgüte bilerek ve isteyerek yardım eden kişiler için öngörülmüştür. TCK m. 221/3'ün aksine bu kişilerin bir suçun işlenişine iştirak etmeme şartı aranmamaktadır. Bu kişiler, gönüllü olarak teslim olup, örgütün yapısı ve faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlarla ilgili bilgi verirse, haklarında örgüt kurma, yönetme veya örgüte üye olma suçlarından cezaya hükmolunmayacağı belirtilmiştir. Bu bilgilerin yakalandıktan sonra verilmesi hâlinde ise bu kişiler için ceza indirimi düzenlenmiştir. Her ne kadar kanun metninde TCK m. 221/3'te olduğu gibi bir elverişlilik kriteri yer almasa da, Yargıtay, genel olarak m. 221'in uygulanabilmesi için elverişli bilgi verilmesini bir şart olarak belirlemiştir³⁸. Bu bakımdan, TCK m. 221/3 bakımından belirlenen elverişli bilgi kriterleri, m. 221/4 için de geçerlidir. Fail, örgüt mensuplarının işlediği suçlar hakkında bilgi vermelidir. Sadece örgüt üyelerinin isimlerini söylemesi yeterli değildir. Genel olarak örgütün yapısı, kurucusu, yöneticisi, örgütün büyüklüğü, amaçları, faaliyetleri, gelir kaynakları, varsa silahları gibi hususlarda bilgiler vermelidir. Örgütün genişliği veya gizliliği nedeniyle bilgileri sınırlı ise verdiği bilgilerin samimiyeti çerçevesinde etkin pişmanlıktan yararlanabilir³⁹. Ancak Yargıtay'ın TCK m. 221/4 bakımından bu kriterleri daha yumuşattığı görülmektedir. Yargıtay, verilen bilginin örgütün ulaştığı yapılanma itibariyle dağılmasını sağlama imkânından yoksun olabileceğini ve bu durumda bile, söz konusu sıfatları taşıyan kişilerin belli şartlarda etkin pişmanlıktan

36 CGK, E. 2021/42, K. 2021/399, 16.09.2021; CGK, E. 2023/191, K. 2023/640, 06.12.2023, <https://karararama.yargitay.gov.tr> (02.09.2025).

37 TCK m. 221/4: Suç işlemek amacıyla örgüt kuran, yöneten veya örgüte üye olan ya da üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleyen veya örgüte bilerek ve isteyerek yardım eden kişinin, gönüllü olarak teslim olup, örgütün yapısı ve faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlarla ilgili bilgi vermesi halinde, hakkında örgüt kurmak, yönetmek veya örgüte üye olmak suçundan dolayı cezaya hükmolunmaz.

38 Bkz. CGK, E. 2023/191, K. 2023/640, 06.12.2023; CGK, E. 2024/93, K. 2024/148, 27.03.2024, <https://karararama.yargitay.gov.tr> (02.09.2025).

39 Bkz. CGK, E. 2023/191, K. 2023/640, 06.12.2023; CGK, E. 2024/93, K. 2024/148, 27.03.2024, <https://karararama.yargitay.gov.tr> (02.09.2025).

yararlanmasının sağlanabileceğini kabul etmiştir⁴⁰. Yargıtay, “faydalı ve yeterli” bilgi söz konusu olduğunda, TCK m. 221/4’ün şartlarının gerçekleşmiş olduğunu kabul etmiştir⁴¹. Başka kararlarında ise bilgilerin failin örgütte geçirdiği süre ve konumuna uygun, samimi ve yeterli olmasını aramıştır⁴². Bu bağlamda, TCK m. 221/4 bakımından, verilen bilginin örgütün çözülmesine ya da örgüt mensuplarının yakalanmasını sağlar nitelikte bulunmasına⁴³ veyahut bu bilgilerin daha önceden güvenlik güçlerinin elinde olmamasına⁴⁴ gerek yoktur. Doktrinde ise m. 221/4 kapsamında failin metnin lafzında geçtiği üzere “örgütün yapısı ve faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlarla ilgili bilgi” vermesinin yeterli olduğu ileri sürülmüştür⁴⁵. Örgüt yapısı hakkında bilgi vermeksizin, birkaç örgüt üyesinin teşhisi yeterli değildir. Madde 221/4 kapsamında, failin örgütün yapısı, üyeleri, büyüklüğü, amacı ve faaliyetleri hakkında bilgi vermesi gerekir⁴⁶.

40 “[T]erör örgütlerinin insan kaynağının kurutulması, alınabilecek diğer tedbirlerle birlikte bu örgütlerin etkisizleştirilip ortadan kaldırılmaları, geçmişte meydana gelen terör eylemlerinin aydınlatılması, gelecekte işleyebilecekleri suçların engellenmesi ve terör örgütüne üye olanların tekrar topluma kazandırılması amacı taşıyan etkin pişmanlık hükümlerinin 5237 sayılı TCK’nın 221. maddesinde düzenlendiği, anılan maddenin 4. fıkrasının son cümlesinde; ‘Kişinin bu bilgileri yakalandıktan sonra vermesi halinde, hakkında bu suçtan dolayı verilecek cezada üçte birden dörtte üçe kadar indirim yapılır.’ şeklinde yapılan düzenleme ile suç işlemek için kurulmuş olan örgütün kurucusu, yöneticisi veya üyesi olmamakla birlikte, örgütün ulaştığı yapılanma itibarıyla dağılmasını sağlama imkânından yoksun olabileceği, bu durumda bile söz konusu sıfatları taşıyan kişilerin belli şartlarda etkin pişmanlıktan yararlanmasının sağlanabileceği anlaşılacakla, temyiz incelemesinden önce tüm bildiklerini samimi olarak anlatıp yardım etmek amacı taşıdığını belirten sanık hakkında etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanmaya ilişkin talebin kabul edilmesine ve bu nedenlerle de silahlı terör örgütüne üye olma suçuna ilişkin verilen mahkûmiyet ile özel hayatın gizliliğini ihlal etme, kişisel verilerin izinsiz olarak kaydedilmesi ve görevi kötüye kullanma suçlarından verilen beraat kararlarına ilişkin olarak Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı, katılanlar vekilleri ile sanık ve müdafilerinin temyiz talepleri yönünden sair yönleri incelenmeksizin silahlı terör örgütüne üye olma suçu bakımından oy çokluğu, diğer suçlar bakımından oy birliği ile BOZULMASINA karar verilmiştir.” CGK, E. 2022/546, K. 2023/356, 20.06.2023. Aynı yönde bkz. CGK, E. 2023/138, K. 2023/401, 12.07.2023. Aksi yönde bkz. CGK, E. 2021/42, K. 2021/399, 16.09.2021; CGK, E. 2022/544, K. 2023/484, 27.09.2023, [https://karararama.yargitay.gov.tr \(02.09.2025\)](https://karararama.yargitay.gov.tr (02.09.2025)).

41 16. CD, E. 2018/1901, K. 2018/4374, 20.11.2018, [https://karararama.yargitay.gov.tr \(03.09.2025\)](https://karararama.yargitay.gov.tr (03.09.2025)).

42 16. CD, E. 2020/2652, K. 2020/5474, 11.11.2020; 16. CD, E. 2019/7087, K. 2021/129, 06.01.2021; 16. CD, E. 2021/268, K. 2021/2272, 23.03.2021, [https://karararama.yargitay.gov.tr \(04.09.2025\)](https://karararama.yargitay.gov.tr (04.09.2025)).

43 16. CD, E. 2019/12181, K. 2020/2904, 08.06.2020, [https://karararama.yargitay.gov.tr \(04.09.2025\)](https://karararama.yargitay.gov.tr (04.09.2025)).

44 16. CD, E. 2015/1426, K. 2015/1292, 12.05.2015, [https://karararama.yargitay.gov.tr \(04.09.2025\)](https://karararama.yargitay.gov.tr (04.09.2025)).

45 Şen, Eryıldız, s. 578 ve 582; Nurullah Bodur, Eshat Özkul, *Uygulamada Terör Örgütü ve Terör Suçları*, 7. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2024, s. 310. Doktrinde Tozman ise TCK m. 221 düzenlemesinin hatalı olduğunu, TCK m. 221/4’te de elverişlilik kriterinin yer alması gerektiğini ileri sürmüştür. Bkz. Önder Tozman, *Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu*, 2. Bası, Adalet Yayınevi, Ankara, 2017, s. 428.

46 Yenidünya, İçer, s. 110; Şen, Eryıldız, s. 578; Bodur, Özkul, s. 310.

II. Türk İctihat Hukukunda İtirafçı Tanık Beyanlarının (Atf-ı Cürümün) Delil Değeri

İtirafçı tanık beyanlarının değerine ilişkin yapılan incelemede, Yargıtay'ın uzun süre bir genel değerlendirme ölçütü belirlemediği ve somut olay adaleti çerçevesinde çözümler aradığı görülmektedir. Ancak itirafçı tanık beyanlarının mahkûmiyet hükümlerine sıklıkla esas alındığı FETÖ/PDY terör örgütüne üyelik ve yöneticiliğe ilişkin yargılamalarda Yüksek Mahkemenin itirafçı tanık beyanlarının hukuki niteliğine ilişkin birtakım ölçütler geliştirdiği görülmektedir. Yargıtay, itirafçı tanıklığı önce dosyaya özgü ve kısmi açıklamalarla tartışmış ve süreç içerisinde aşağıda incelenecek olan karar şablonuna ulaşmıştır.

Bu bağlamda, özellikle Yargıtay Ceza Genel Kurulu kararlarında bir şablon olarak kullanılan “Etkin Pışmanlık Hakkından Yararlanan Sanıkların Tanıklığı” üzerinde ayrıntılı şekilde durmak gerekir. Bunun için öncelikle, itirafçı tanıklık hususunda Yargıtay'ın iki farklı kararı zikredilecektir (**A**). Ceza Genel Kurulunun benimsediği son içtihadın ceza ve ceza muhakemesi bakımından meydana getirdiği tanıklıktan çekinme ve yemin verilmesi sorunu (**B**), hukuka uygun delil sorunu (**C**) ve aşamalarda farklı beyan sorunu (**D**) ele alınacaktır.

A. İki İctihat: Tersine Bir Kopernik Devrimi

Bu başlık altında Yargıtay'ın iki kararının ilgili bölümleri alıntılanacaktır. İlk karar, itirafçı tanık beyanlarına temkinli yaklaşmakta ve en azından Ceza Muhakemesi Kanunu (CMK)'nda benimsenen sisteme ve anayasal haklara daha uygun olan bir içtihat meydana getirmektedir. İkinci karar ise itirafçı tanıklık kurumunda oluşabilecek sorunları önemsememektedir. Bu itibarla, ters yönde bir Kopernik devriminin gerçekleştiği söylenebilir.

Yargıtay 16. Ceza Dairesi, 21.04.2016 tarihinde, kamuoyunda “Ergenekon” olarak bilinen davada itirafçı tanık beyanları ile ilgili şu içtihadı oluşturmuştur⁴⁷:
“Kural olarak ceza muhakemesinde taraf sıfatı bulunanların tanık olarak dinlenmemesi gerekir. Bu nedenle davanın tarafı olan sanık ve şüphelinin tanık olarak dinlenmesini Ceza Muhakemesi Kanunu düzenlememiş ancak şeriklerin tanıklığına imkan sağlamıştır.

Ceza Muhakemesi Kanunu'na göre, görülmekte olan davada yargılanan sanığın, suç ortağı hakkında tanık olarak dinlenilmesi mümkündür. CMK'nın 50. maddesinde soruşturma veya kovuşturma konusu suçlara iştiraktan veya bu suçlar nedeniyle suçluyu kayırmaktan ya da suç delillerini yok etme, gizleme veya değiştirmekten şüpheli, sanık veya hükümlü olanlar tanık

47 16. CD, E. 2015/4672, K. 2016/2330, 21.04.2016, www.lexpera.com.tr (03.10.2025).

olarak dinlenebilirler, ancak bu tanıkların yeminsiz olarak dinlenmeleri gerekmektedir. Suç ortağının vereceği ifade, kendisinin de suçlanması sonucunu doğuracaksa, tanıklıktan çekinme olanağına sahiptir. (CMK m.48)

CMK'nın 48. maddesinde, temelini Anayasanın 38/5. madde hükmünden alan ve adil yargılanma hakkını güvence altına alan bir düzenlemeye yer verilmiştir.

Çekinme hakkı hatırlatılmadan tanığa bu tür soruların yöneltmesi sonucu alınan cevaplar hukuka aykırı biçimde elde edilen kanıt niteliğindedir, (CMK m.206/a ve m.217/2) hukuka aykırı delil de hükmü esas alınmaz. (YCGK 12.11.2013 2013/1-251, 2013/454)

Sanığın kendisinin de katıldığı suçlarla ilgili tanık sıfatıyla dinlenmemesi, sanığın açıklamalarının delil niteliği taşımayacağı anlamına gelmemektedir. Örneğin, diğer örgüt üyeleri kabul etmediği halde örgüt üyelerinden birisinin suçu birlikte nasıl işlediklerini samimi olarak anlatması ve destekleyişi kanıtların da bulunması halinde elbetteki bu beyan delil olarak değerlendirilecektir. Bu bakımdan bir anlatımın 'tanık beyanı' veya 'sanık beyanı' olarak adlandırılmasının çok önemi de bulunmamaktadır.”

Ancak Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun, ilk defa 17.03.2021 tarihli kararında⁴⁸ yer alan ve sonrasında matbu bir şablon olarak kararlarında yer verdiği itirafçı tanıklığa ilişkin yeni içtihadında “Etkin Pişmanlık Hakkından Yararlanan Sanıkların Tanıklığı” başlıklı ilgili kısım⁴⁹ şöyledir:

“CMK'nın 'Kendisi veya yakınları aleyhine tanıklıktan çekinme' başlıklı 48. maddesi 'Tanık, kendisini veya 45 inci maddenin birinci fıkrasında gösterilen kişileri ceza kovuşturmasına uğratabilecek nitelikte olan sorulara cevap vermekten çekinebilir. Tanığa cevap vermekten çekinebileceği önceden bildirilir' şeklinde hükümler içermektedir.

48 CGK, E. 2019/213, K. 2021/118, 17.03.2021, www.lexpera.com.tr (26.09.2025). Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun aşağıda alıntılanan şablon kararında belirtilen kriterleri daha erken tarihli bazı kararlarında da bulmak mümkündür. Ancak alıntılanan kararlar birlikte Ceza Genel Kurulu, standart bir karar şablonu kullanımına başlamıştır. 2021 öncesi örnekler için bkz. CGK, E. 2019/601, K. 2019/723, 26.12.2019; CGK, E. 2019/353, K. 2020/367, 22.09.2020, www.lexpera.com.tr (26.09.2025).

49 Ceza Genel Kurulu, mezkûr şablon kararında tanıklığa ilişkin açıklamalarında “Genel Olarak” başlığı altında 16. Ceza Dairesi'nin yukarıda alıntılanan kararına aynen yer vermiş, ardından etkin pişmanlık hakkından yararlanan sanıkların tanıklığı ve gizli tanıklığı ayrı başlıklar altında incelemiştir.

Tanıklıktan çekinmede, bütün hâlinde tanığın çekinme hakkı gündeme gelmekte; burada ise tanık, kendisine sorulan sorulardan kendisi ya da sayılan yakınlarını ceza kovuşturmasına uğratabilecek nitelikte olanlar bakımından cevap vermeme takdirine sahiptir. Bu kapsam dışında kalan hususlarda tanığın, salt bu madde uyarınca çekinme hakkı bulunmamaktadır.”

Diğer yandan, CMK'nın “Yemin verilmeyen tanıklar” başlıklı 50. maddesinde; “(1) Aşağıdaki kimseler yeminsiz dinlenir:

- a) Dinlenme sırasında onbeş yaşını doldurmamış olanlar.
- b) Ayırt etme gücüne sahip olmamaları nedeniyle yeminin niteliği ve önemini kavrayamayanlar.
- c) Soruşturma veya kovuşturma konusu suçlara iştiraktan veya bu suçlar nedeniyle suçluyu kayırmaktan ya da suç delillerini yok etme, gizleme veya değiştirmekten şüpheli, sanık veya hükümlü olanlar’ şeklinde hüküm altına alınmıştır.

Doktrinde genel kabul gören görüşe göre örgütlü suçlar, anlaşma suçlarının bir türü olup çok failli suçlardandır. Suç işlemek amacıyla kurulmuş olan örgüte üye olmak da genel iştirak hükümlerinin ötesinde örgüt kurmak ve yönetmekten ayrı bir suç olarak düzenlenmiş ve cezai yaptırıma bağlanmıştır. Dolayısıyla, bu suç tipi açısından müşterek faillik suretiyle iştirak söz konusu olamayacaktır.

Bu bağlamda, suç işlemek amacıyla kurulmuş olan örgüte üye olduğu iddiasıyla farklı yürütülen bir muhakemenin şüpheli ya da sanık sıfatıyla süjesi olan failin, aynı örgüte üye olduğu iddiasıyla yargılanan diğer kişilerin varsa örgüt içerisindeki konumlarının ve örgütsel faaliyetlerinin tanığı konumunda olup bu kişiler hakkında görülmekte olan davalarda tanık sıfatıyla dinlenmesinde bir sakınca bulunmadığı gibi diğer sanığa atılı örgüt üyeliği suçuna müşterek fail sıfatıyla iştiraki de mümkün olmadığından, bu kişilerin eylemlerine ilişkin tanıklık yaptığı noktada tanıklıktan ve yeminden çekinme hakkı da söz konusu olmayacaktır.

Diğer yandan, 5237 sayılı TCK'nın ‘Etkin pişmanlık’ başlıklı 221. maddesinde; suç işlemek amacıyla örgüt kurma, yönetme veya bu amaçla kurulmuş örgüte üye olma suçlarını işledikten sonra soruşturma veya yargılama aşamasında etkin pişmanlık gösteren failer hakkında şahsi cezasızlık veya cezada indirim yapılmasını gerektiren hâller olarak kabul edilmiştir.

05.06.1985 tarihli ve 3216 sayılı Bazı Suç Faileri Hakkında Uygulanacak Hükümlere Dair Kanun, 25.03.1988 tarihli ve 3419 sayılı Kanun ve 29.07.2003 tarihli 4959 sayılı Toplum Kazandırma Kanunu’na benzer şekilde 5237 sayılı

TCK'nın 221. maddesinde yapılan düzenlemeyle; kanun koyucu, örgütlerle etkin mücadele edebilmek için, örgütleri ortaya çıkarıp dağıtmayı, örgüt elemanlarını devletin yanına çekerek bir yandan zayıflatıp diğer yandan da örgütlerin deşifre olmasını sağlayarak örgüt bünyesinde faaliyet gösteren failleri yakalamayı, 'etkin pişmanlık' hükümlerinden yararlanan sanıkları topluma kazandırmayı, örgüt bünyesinde gerçekleştirilen eylemleri açığa çıkarmayı ve benzer suçların tekrar işlenmesini önlemeyi amaçlamaktadır.

Etkin pişmanlık hükümleri kanunda failin cezasının kaldırılmasını veya cezada indirim yapılmasını öngören bir şahsi hâl olarak düzenlendiğinden, örgütlü suçluluk kapsamında savunmasının alınması sırasında kişiye bu hükümlerin hatırlatılması CMK'nın 148. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan 'kanuna aykırı bir vaat' niteliğinde olmadığı gibi kişinin de kendi iradesiyle bu hükümlerden yararlanmayı kabul ederek ifade vermesinde ve bu ifadenin başka kişiler hakkında görülmekte olan davalarda adil yargılanma hakkına uygun olarak o davaların sanığına etkin itiraz yolları tanınması suretiyle delil olarak kullanılmasında hukuka aykırılık bulunmamaktadır.

Dosyanın incelenmesinde; beyanları hükme esas alınan tanıkların kendi haklarında yürütülen soruşturmalarda müdafileri huzurundaki ifadelerinde kendi iradeleriyle beyanda bulunmuş olmaları, aşamalarda herhangi bir kimse tarafından kendilerine kanuna aykırı vaatte bulunulduğuna ya da bu yönde zorlandıklarına dair delile dayanan somut iddialarının bulunmaması, kovuşturma aşamasındaki oturumlarda ayrıntıları SEGBİS kayıtlarından da anlaşılacağı üzere söz konusu tanıkların sanığa atılı suça ilişkin beyanda bulunmaları ve bu suça müşterek fail sıfatıyla iştirak etmemeleri nedeniyle tanıklıktan ve yeminden çekinme haklarının bulunmaması, bununla birlikte sanık ve müdafisinin de hazır olduğu ortamda beyanda bulunan tanıklara karşı sanık ve müdafisine tanıklara soru sorma ve bu beyanlara karşı savunma yapma haklarının etkin şekilde tanınmış olması hususları birlikte değerlendirildiğinde tanıkların dinlenme usulleri ve bu beyanların değerlendirilerek hükme esas alınması açısından mahkeme hükmünün hukuka aykırı delile dayanmadığı anlaşılmaktadır.

Bazı hâllerde müdafisi huzurunda veya yargılandığı mahkemede etkin pişmanlık kapsamında beyanda bulunan şüpheli veya sanıklar, tanık sıfatıyla başka mahkemelerde dinlendiğinde, örgütten korkması veya değişik sebeplerle önceki anlatımından vazgeçtiği görülmektedir. Bu durumda hâkim önünde verilmiş bulunan ifadenin delil değeri yargulamayı yapan mahkemece tartışılıp değerlendirilmelidir.”

Ceza Genel Kurulu'nun alıntılanan içtihadında üç temel hukuki sorun incelenmektedir. Bunlar; itirafçı tanıkların tanıklıktan çekinme haklarının olup olmadığı ve bunlara yemin verilip verilmeyeceği, etkin pişmanlık kapsamında alınan ifadelerin hukuka aykırı yöntemlerle elde edilmiş delil olup olmadığı ve itirafçı tanığın etkin pişmanlık kapsamında alınan beyanı ile daha sonra tanık sıfatıyla dinlendiği davalardaki beyanlarının farklı olması hâlinde nasıl hareket edileceği sorunlarıdır.

B. İtirafçı Tanıklıktan Çekinme Hakkı ve Yemin Verilmesi Sorunu

İtirafçı tanıkların tanıklıktan çekinme hakkı olup olmadığı hususunda yapılan itirafın niteliğine odaklanmak gerekir. Etkin pişmanlıktan yararlanmak amacıyla ifade veren sanığın bu ifadesi sırasında tanıklıktan çekinme hakkını kullanamayacağı izahatı varestedir. Tanıklıktan çekinme hakkı ancak kendisi hakkında olmayan bir ceza muhakemesinde tartışılabilir⁵⁰. Bu aşamada itirafçı tanık, hâlihazırda etkin pişmanlıktan yararlanmıştır. Ancak itirafçı tanıkların ifadelerinin doğruluğu bakımından etkin pişmanlıktan yararlanmalarına neden olan beyanlarının doğruluğunu da değerlendirmek gerekir.

Etkin pişmanlık kapsamında ifade veren sanıkların beyanlarının doğruluğunu soruşturma ve kovuşturma makamları ölçecektir⁵¹. Beyanlarının doğruluğuna bu makamları ikna edemeyen sanık, etkin pişmanlık kapsamında ceza indiriminden yararlanamayacaktır. Bu bakımdan etkin pişmanlıktan yararlanmak için beyanların doğruluğunun bir ön şart olduğu düşünülebilir. Ancak aşağıda daha ayrıntılı inceleneceği üzere, Türk hukukunda etkin pişmanlıktan yararlanmak isteyen itirafçı sanığın beyanlarının doğruluğunu sınamak veya yalan beyanda bulunmasını engellemek amacıyla taşıyan herhangi bir düzenleme

50 Doktrinde bir görüş, suç ortağının kendi yargılandığı davada taraf sıfatı bulunduğundan tanıklık yapmasının mümkün olmadığını, ancak ayrı görülen davalarda tanıklık yapabileceğini savunmaktadır. Metin Fezyioğlu, *Ceza Muhakemesi Hukukunda Tanıklık*, US-A Yayıncılık, Ankara, 1996, s. 52, 53 ve 54. Ancak kişinin taraf sıfatı ve beyanının delil değeri bakımından davaların ayrı veya birleştirilerek görülmesinin bir etkisi olmamalıdır. Zira davaların birleştirilmesinde aranan olanak ve fayda şartları suçun mahiyeti veya sanıkların katkılarından bağımsızdır ve suç ortağı, aynı suça ilişkin beyanda bulunmaktadır. Asuman İnce-Tunçer, *Yalan Tanıklık Suçu*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020, s. 84, 85 ve 86.

51 “Verilen bilginin, örgütün dağılmasını veya mensuplarının yakalanmasını sağlamaya elverişli olup olmadığını takdir yetkisi mahkemeye aittir.” CGK, E. 2017/1118, K. 2018/121, 27.03.2018, www.lexpera.com.tr (26.09.2025). Nitekim TCK m. 221/3 ve 4 uyarınca etkin pişmanlık kapsamında verilen bilgilerin sayılan amaçları gerçekleştirmeye elverişli olması yeterli görülmüştür. Bu bilgiler sayesinde örgütün dağılması veya örgüt üyelerinin yakalanmasının gerçekleşmesi aranmaz. Erkan Sarıtaş, *Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçları (TCK m. 220 - 221)*, On İki Levha Yayıncılık, 2018, İstanbul, s. 535; Yenidünya, İçer, s. 106 ve 107.

bulunmamaktadır⁵² ve bu aşamada yalan beyanda bulunan sanığın yalan tanıklık suçunun faili olması da mümkün değildir⁵³. Dolayısıyla etkin pişmanlık kapsamında ifade veren sanığın beyanının doğruluğunun değil ceza muhakemesi makamlarını ikna edebilmesinin zorunlu olduğu söylenebilir.

Etkin pişmanlıktan yararlanan sanığın başka örgüt üyelerinin yargılanmaları sırasında tanıklığına başvurulması durumunda iki ayrı durumu değerlendirmek gerekir; etkin pişmanlık kapsamındaki ifadesinde yer alan kişi ve fiillerle ilgili beyanlar ve daha önceki ifadelerinde yer almayan kişi veya fiillerle ilgili beyanlar.

Etkin pişmanlıktan yararlanan sanığın daha sonra tanık olarak dinlenmesi sırasında etkin pişmanlıktan yararlanırken verdiği beyanlarla ilgili yargılamalar bakımından; sanığın etkin pişmanlıktan yararlandığı beyanlarının yalanlanabileceği bir yargılamada beyanda bulunmayı reddetmesinin nemo tenetur ilkesi kapsamında kabul edilip edilemeyeceği üzerinde durmak gerekir. Yukarıda açıklandığı üzere etkin pişmanlıktan yararlanmak isteyen sanığın yalan beyanda bulunmasını engellemek üzere herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu nedenle etkin pişmanlıktan yararlanmak isteyen sanıkların objektif gerçeğe uygun beyanda bulunma yükümlülüğünden ziyade ceza muhakemesi makamlarını ikna etmekten ibaret bir yükümlülüğe sahip oldukları söylenebilir. Bu şekli yükümlülüğü yerine getiren sanığın, daha sonra başkası hakkındaki bir ceza muhakemesi sırasında beyanda bulunarak elde ettiği kazanımın tehlikeye girmesini istememesi mümkündür⁵⁴.

52 Kuşkusuz etkin pişmanlıktan yararlanmak isteyen itirafçının beyanlarından elde edilen bilgilerin örgüt kurucuları, yöneticileri veya üyelerinin yakalanmasını, örgütün araç ve gereçlerinin ele geçirilmesini ya da işlenmesi planlanan suçların engellenmesini sağlaması, bilgilerin doğruluğunu sınavacaktır. Yenidünya, İçer, s. 106. Yine, itirafçı beyanlarının örgüt hakkında elde edilen diğer bilgilerle çelişmemesi ve bu bilgiler tarafından yanlışlanmaması gerekir. Sarıtaş, s. 535.

53 İtirafçı tanığın kendisiyle ilgili olmayan bir ceza muhakemesinde tanıklıkta bulunması hâlinde yalan tanıklık suçunun oluşup oluşmayacağı hususunda bkz. III/A/2.

54 Yargıtay'ın bazı kararlarında itirafçı tanığın diğer muhakemelerde tanık sıfatıyla verdiği beyanları, etkin pişmanlıktan yararlanma iradesinin devamı olarak yorumladığı da görülmektedir. Örneğin bkz. "...sanığın etkin pişmanlık yönündeki beyanları ve ilk derece mahkemesi sıfatıyla Dairemizde yargılaması devam eden dosyalarda sanığın tanık sıfatıyla verdiği ifadelerle bakıldığında, etkin pişmanlığının devam ettiği, tanık olarak dinlendiği dosyalarda da soruşturma aşamasında ifadesinde de benzer şekilde beyanda bulunduğu anlaşılmaktadır." CGK, E. 2020/247, K. 2022/394, 02.06.2022 içinde 9. CD kararı, <https://karararama.yargitay.gov.tr> (02.09.2025).

Yine sanığın sahip olduğu yalan söyleme hakkına tanık sahip değildir⁵⁵. Söz konusu yargılamada tanık olarak verdiği beyanının çürütülmesi ihtimaliyle karşı karşıya olan itirafçı tanık, kendi yargılandığı ve etkin pişmanlık hükümlerinden yararlandığı yargılamanın kaderini de değiştirebilir. Hakkındaki kararın hâlen kesinleşmemiş olması durumunda, verdiği tanık beyanlarının aleyhine kullanılması mümkündür⁵⁶. Bu durumda, itirafçı sanıkların tanıklık yapmaya zorlanamayacakları ve tanıklıktan çekinmeleri durumunda bu davranışın haklarında aleyhe bir sonuç doğurmayacağı kabul edilmelidir. Aksi bir kabul, nemo tenetur ilkesini ihlal edecektir⁵⁷.

Etkin pişmanlıktan yararlanan sanıkların daha önceki ifadelerinde yer almayan kişi ve fiillerle ilgili tanıklıklarına başvurulması durumunda, tanıklık yapmalarının kendileri hakkındaki yargılamayı etkileyip etkilemeyeceği sorunu üzerinde durmak gerekir. Birinci ihtimalde, tanıklık yapılan yargılama itirafçının kendisini ilgilendirmeyen, örgüt içerisindeki başka birtakım kişilerin konuları veya fiillerin faileri gibi hususlara ilişkin olabilir. Bu durumda, kendisi hakkındaki yargılamaya etkisi olmayan ve kendisine ek birtakım suç isnatlarına neden olma ihtimali bulunmayan durumlarda, itirafçı sanığın tanıklıktan çekinme hakkının olmadığını kabul etmek gerekir. Bu durumda itirafçı tanık, tanık sıfatının gerektirdiği bütün özelliklere sahiptir. Ancak kendisiyle ilgili olmayan kişi veya fiillerle ilgili beyanlar alınırken de itirafçı tanığın kendisine sorulan sorulara, nemo tenetur ilkesi kapsamında cevap vermeme hakkı olabileceği hatırlatılmalı ve beyanlara dikkatle yaklaşılmalıdır.

55 Murat Aydın, *Ceza Muhakemesi Hukukunda Kendini İtham Etmeme Hakkı (Nemo Tenetur İlkesi)*, Adalet Yayınevi, 2016, Ankara, s. 196, 206 ve 207. Bununla birlikte, tanığın davayla ilgili bir menfaatinin olması, beyanlarının dikkatle ele alınmasını gerektiren bir durumdur. Feyzioğlu, s. 388 ve 389.

56 *Yakup Güneş Başvurusu*, Baş. No. 2019/15907, Karar Tarihi 19.03.2024, para. 61-62. Centel ve Zafer, henüz hakkında hüküm verilmemiş suç ortağının, bir anlamda kendi fiiline tanıklık yaptığını ve kişinin kendi fiilinin tanığı olamayacağı kuralının uygulanması gerektiğini, bu nedenle de suç ortaklarının yeminsiz dinlendiğini belirtmektedir. Yazarlara göre suç ortağı, disiplin hapsine konamaz, kendisini ilgilendiren konularda beyanda bulunmaya zorlanamaz ve yemin vermesi istenemez. Nur Centel, Hamide Zafer, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 22. Bası, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2024, s. 287 ve 288.

57 Bu yorum, özellikle kendisi hakkındaki karar henüz kesinleşmemiş olan itirafçılar için geçerlidir. Ancak hakkındaki karar kesinleşmiş olan itirafçıların da, özellikle yargılamanın yenilenmesi yoluna gidilebilecek hususlarda nemo tenetur ilkesinin korunması altında olduğu kabul edilmelidir. Nemo tenetur ilkesinin hükmün kesinleşmesinden sonraki geçerlilik şartları için bkz. Abdurrahman Burak Karahan, *Türk Hukuku'nda Nemo Tenetur İlkesi*, On İki Levha Yayıncılık, 2025, İstanbul, s. 200 ve 201. "Keza, bu kitabın S.... D.... hakkındaki hükmün kesinleşmesinden sonra ve bu kişinin hukuki durumunu etkilemeyecek bir zamanda/ortamda yazılmış olması nedeniyle, kitabın yazıldığı tarih itibarıyla sanığı ismen dahi tanımayan yazarın, sanığa suç isnad etmesi için herhangi bir neden de bulunmamaktadır." CGK, E. 2009/93, K. 2009/308, 22.12.2009, www.lexpera.com.tr (22.09.2025).

Zira itirafçı tanığın örgüt içerisindeki kendi konumu ve işlediği suçlara ilişkin birtakım sorularla karşılaşması da mümkündür. Bu ihtimalde tanıklıktan kısmi çekinme hâlini düzenleyen CMK m. 48 hükmü uygulama alanı bulacaktır⁵⁸. İkinci ihtimalde, itirafçı tanığın etkin pişmanlıktan yararlanmak amacıyla verdiği beyanların doğruluğunu test edecek bir tanıklıkta bulunması istenebilir. İtirafçı tanığın beyanlarıyla tanık olarak dinlendiği yargılamadaki sanığın savunması ve savunma delilleri arasında çelişki ortaya çıkması hâlinde itirafçı tanığa tanıklıktan tam çekinme hakkını tanımak gerekir⁵⁹. Bu ihtimalde sadece ilgili soruya cevap vermeme hakkı tanınarak tanıklıktan kısmi çekinme hakkı verilmesi nemo tenetur ilkesinin ihlaline neden olabilir.

Yargıtay'ın içtihadındaki itirafçı tanığın beyanına ilişkin diğer sorun, yemin verilip verilmeyeceği meselesidir⁶⁰. Yargıtay, örgüt üyelerinin suç ortağı olarak kabul edilemeyeceği ve dolayısıyla tanıklık yapmaları durumunda yeminden çekinemeyecekleri kanaatinde. Öncelikle, itirafçının tanıklıktan çekinme hakkına sahip olduğu yukarıda açıklanan durumlarda yeminden çekinme hakkına da sahip olduğu açıktır⁶¹. Buradaki sorun, örgüt üyelerinin CMK m. 50/1-c uyarınca yemin verdirilmeden dinlenecek tanıklar arasında sayılmış olan suç ortakları arasında olup olmadığıdır.

Çok failli suçların⁶² bir türü olan yakınsama suçları⁶³ arasında kabul edilen örgüt suçlarında klasik iştirak hükümlerine başvurulmaması, örgüt yöneticisi veya üyelerinin suç ortağı olmadıkları anlamına gelmez. Örgüt suçlarının

58 Tanıklıktan kısmi çekinme, “kendisini veya 45 inci maddenin birinci fıkrasında gösterilen kişileri ceza kovuşturmasına uğratabilecek nitelikte olan sorulara cevap vermekten” çekinme hakkını ifade eder ve CMK m. 48’de düzenlenmiştir. Bu durumda tanığın gerçek anlamda bir tanıklıktan çekinme hakkı yoktur. Karahan, s. 157 ve 158; Feyzioğlu, s. 216.

59 “Ancak tanığın bildikleri içerisinde, ceza takibatına sebebiyet vermeyecek bir husus yoksa, tanık bildiklerinin tamamını açıklamaktan kuşkusuz çekinebilecektir.” Feyzioğlu, s. 216, dn. 515. Kaldı ki, 16. Ceza Dairesinin yukarıda ahntılanan kararında, kategorik olarak itirafçı tanıklara, tanıklıktan çekinme haklarının olduğunun hatırlatılmamasının beyanları hukuka aykırı delil hâline getireceği belirtilmiştir. Bkz. 16. CD, E. 2015/4672, K. 2016/2330, 21.04.2016, www.lexpera.com.tr (03.10.2025).

60 Suç ortaklarının yeminsiz dinlenmesinin sebebi kendilerini koruma refleksiyle yalan söyleme ve birbirlerine atf-ı cürümde bulunma ihtimalleridir. Erem, s. 426.

61 Burada kastedilen tanıklık yeminidir. CMK m. 49 uyarınca tanıklıktan çekinmek isteyen kişiye, gerekli görülmesi hâlinde tanıklıktan çekinme sebeplerine ilişkin yemin verdirilebilir.

62 Çok failli suçlar, doktrinde “zorunlu iştirak” olarak da isimlendirilmiştir. Buna göre tek bir kişi tarafından işlenebilen suçlara birden fazla kişinin katılmasına muhtemel iştirak denirken, suç tipinde birden fazla kişinin bir araya gelmesinin zorunlu olduğu suçlardaki ilişkiye zorunlu iştirak demek gerekir. Bu konuda bkz. Türkan Yalçın-Sancar, *Çok Failli Suçlar*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 1998, s. 30; Tozman, s. 113 ve 114.

63 Yakınsama suçları, birden fazla failin aynı amacı gerçekleştirmek amacıyla hareket ettiği suçlardır. Yakınsama suçlarında suç zorunlu olarak birden fazla kişiyle işlenebilir ve bu kişilerin her biri doğrudan faildir. Gözde İbicioğlu, *Türk Ceza Kanunu’nda Çok Failli Suçlar*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2025, s. 127 ve 128; Tozman, s. 115, 116 ve 117.

klasik iştirak hükümlerinden ayrılmasının temel nedeni, bir suçun işlenmesi yönündeki iradenin ortaya çıkıp suçun işlenmesinden sonra ortadan kalkmasından ibaret bir ilişkinin ötesinde, nitelikli bir irade birliğinin varlığıdır⁶⁴. Örgüt suçlarında kolektif irade süresiz bir şekilde devam eder ve kamu düzeni için nitelikli bir tehlike oluşturur⁶⁵. Bu nedenle örgüt üyelerinin suç ortağı olarak değerlendirilmesi ve yeminsiz dinlenecek tanıklar arasında kabul edilmesi, hem bu kişilerin sıfatı hem de beyanlarının delil değeri bakımından daha doğru olacaktır⁶⁶. Örgüt faaliyeti kapsamında işlenen suçlar bakımından iştirak hükümlerinin uygulanacağı konusunda ise herhangi bir tartışma bulunmamaktadır⁶⁷. Örgüt içerisinde bir suçun işlenmesi emrini veren yönetici, aynı suçu işlemekle görevlendirilen veya işlenen suça maddi veya manevi yardımda bulunan örgüt üyesinin iştirak hükümleri çerçevesinde sorumlu olacağı açıktır⁶⁸. Tüm bu ihtimallerde itirafçı tanıkların yeminsiz dinlenmesine karar verilmelidir⁶⁹. Örgüt faaliyeti kapsamında işlenen suça herhangi bir şekilde katkısı olmayan itirafçının beyanı ise dolaylı bir anlatım içereceğinden güvenilirliğini kaybedecektir⁷⁰.

64 İbicioğlu, s. 131 ve 132; Beyzanur Yazar, *Suç Örgütü Yöneticilerinin Örgütün Faaliyeti Çerçevesinde İşlenen Suçlardan Dolayı Sorumluluğu Meselesi ve Uygulamamız*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2025, s. 209, 210 ve 211. “Suç örgütleri, suçu meslek edinmiş kişilerden kurulmakta, suç çoğu zaman planlanarak, mümkün olan en yüksek faydayı getirecek ve soruşturma makamlarınca delil toplanmasını engelleyecek özenli bir tarzda işlenmekte, ceza yaptırımından kurtulmak ve daha rahat suç işlemek amacıyla haksız kazanç elde etmeye meyilli kamu görevlileriyle işbirliği yapılmakta, yönetici ve üyelerinin soruşturma ve yargılanma süreçleri takip edilerek, tüm deliller yanında özellikle tanık delili üzerinden soruşturma ve yargılama süreçleri manipüle edilmekte, bu yargılama süreçlerinde örgüt hakkındaki bilgi vermesi istenmeyen üyeler tehdit ya da maddi yardımla susturulmakta, üye sayısı ve maddi kazançlarıyla büyüyen suç örgütlerinin terör örgütlerine benzeyen hiyerarşik yapıları ve iç disiplin mekanizmaları bulunmakta ve suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması süreci bireysel ve iştirak hâlinde işlenen suça göre daha kapsamlı ve sistemli şekilde ilerlemektedir.” CGK, E. 2022/553, K. 2023/330, 07.06.2023, www.lexpera.com.tr (27.09.2025).

65 Yalçın-Sancar, s. 154; Tozman, s. 119 ve 120.

66 Nitekim Yargıtay 16. CD bir kararında örgüt üyelerinin CMK m. 50 kapsamında tanık olarak dinlenebileceklerini belirterek suç ortağı olduklarını kabul etmiştir. “Örgüt kurma suçu çok faili bir suçtur. En az üç üyenin katılımının zorunlu olduğu, bir tekarüp, yakınsama suçudur. Bu suçların özelliği gereği, işlenişine katkı sağlayan her kişi aynı yönde hareket eder. Sorumluluk bir bakıma müşterek faillığe benzemektedir, diğer iştirak şekilleri de mümkündür. Örgüt mensubu olupta etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanmak ya da başka nedenlerle diğer mensuplar hakkında beyanda bulunan kişi CMK 50. madde hükmüne göre tanık sıfatıyla dinlenebilir. Bu beyan, suç açısından belirleyici nitelikte ise tanık duruşmada dinlenilmeli, taraflara sorguya çekme imkanı sağlanmalıdır. Tamamlayıcı delil niteliğinde ise, yasaya uygun olarak şüpheli veya sanık sıfatı ile alınan ifade veya sorgu tutanağının okunması ile yetinilebilir.” 16. CD, E. 2018/4, K. 2018/1470, 16.04.2018, www.lexpera.com.tr (27.09.2025).

67 Yalçın-Sancar, s. 157.

68 Tozman, s. 292, 293, 294, 295 ve 296.

69 Bu yönde bkz. 16. CD, E. 2015/4672, K. 2016/2330, 21.04.2016, www.lexpera.com.tr (03.10.2025).

70 Bkz. III/A/3.

C. Etkin Pişmanlık Kapsamında Alınan İfadelerin Hukuka Uygunluğu Sorunu

Yüksek Mahkeme içtihadındaki ikinci hukuki sorun, etkin pişmanlıktan yararlanan sanık ifadesinin hukuka uygun bir delil olup olmadığıdır. Burada itirafçının hem kendi muhakemesindeki hem de tanıklık yaptığı muhakemedeki beyanlarının değerlendirilmesi gerekir.

Kendi muhakemesinde etkin pişmanlıktan yararlanmak isteyen şüpheli veya sanığın ifadesinin CMK m. 147 ve 148'e uygun bir şekilde alınması hâlinde ifade hukuka uygun bir delil olarak değerlendirilebilir⁷¹. Bu aşamada kişiye etkin pişmanlıktan yararlanabileceği hatırlatılabilir, etkin pişmanlıktan yararlanması ve yararlanmaması hâlinde karşı karşıya geleceği durumlar açıklanabilir ve etkin pişmanlıktan yararlanmanın maddi ve hukuki koşulları üzerinde durulabilir. Ancak etkin pişmanlığın kanundaki koşullarının ötesinde bir baskı aracına dönüşmemesi gerekir. Örneğin tutuklama koşulları oluşmamasına rağmen etkin pişmanlığa zorlamak amacıyla tutuklama tedbirine başvurulması, salıverilme, cezalandırılmama veya cezanın ertelenmesi vaadi⁷², şüpheli veya sanığın aldatılması⁷³, hukuka aykırı veya ifade alanın yetkisini aşan sözler verilmesi⁷⁴, mahkûm olunan hapis cezasının infazında kanuni düzenlemenin kapsamını aşan bir kolaylık sağlanması veya sağlanma sözü verilmesi⁷⁵ alınan ifadeyi de hukuka aykırı hâle getirecektir.

71 CMK m. 206'ya göre sanığın sorgusu yapıldıktan sonra delillerin ortaya konmasına geçilir. Bu nedenle sanık beyanlarının terimin dar anlamıyla delil olmadığı belirtilmektedir. Ancak sanık beyanı da diğer delillerle birlikte değerlendirilmeye alınacağından geniş anlamda delil olarak kabul etmek gerekir. Centel, Zafer, s. 272 ve 273.

72 Erol Cihan, "Ceza Muhakemesi Hukukunda İkaz, İhtar, Hukuka Aykırı Vaad ile Telkin Kavramları", *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, Cilt 5, Sayı 1-4, 1969, s. 131, 132, 133, 134 ve 135; Burcu Zoğlar-Durmaz, *Ceza Muhakemesi Hukukunda İspat Bakımından İfade ve Sorgu*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2021, s. 212; Timur Demirbaş, *Soruşturma Evresinde Şüphelinin İfadesinin Alınması*, 7. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2024, s. 390 ve 391.

73 Demirbaş, s. 384, 385, 386 ve 387. Yasak ifade alma ve sorgu yöntemlerinin ve dolayısıyla aldatma yasağının şüpheli ve sanık yanında tanık ve bilirkişiyi de koruduğu kabul edilmektedir. Dolayısıyla yasak ifade alma ve sorgu yöntemleriyle elde edilen beyanlar, şüpheli veya sanığın kendi muhakemesinde kullanılamayacağı gibi diğer bir ceza muhakemesinde de kullanılamaz. Mahmut Gökpınar, "Şüphelinin Kolluk Tarafından Aldatılması", *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 31, Sayı 2, 2023, s. 677 ve 678.

74 Centel, Zafer, s. 282; Zoğlar-Durmaz, s. 215.

75 Örneğin uygulamada örgüt üyelerinin açık ceza infaz kurumuna ayrılma veya koşullu salıverilme taleplerinin etkin pişmanlıktan faydalanmadığı gerekçesiyle reddi ile karşılaşabilmektedir. Açık Ceza İnfaz Kurumlarına Ayrılma Yönetmeliği m. 6/2-ç'ye göre; "Terör ve örgütlü suçlardan hükümlü olup, mensup oldukları örgütten ayrıldıkları idare ve gözlem kurulu kararıyla tespit edilenlerin koşullu salıverilme tarihine bir yıldan az süre kalması, şartı aranır." Uygulamada kişinin örgütten ayrıldığının belirlenmesinde etkin pişmanlıktan yararlanması ve hatta örgüt hakkında bilgi vermesi aranabilmektedir.

Etkin pişmanlıktan yararlanan sanığın ifadesini değerlendiren mahkeme veya hâkimliğin de bu hususlar üzerinde dikkatle durması ifadenin ve verilen bilgilerin sıhhati bakımından oldukça önemlidir.

Etkin pişmanlıktan yararlanan sanıkların başka muhakemelerde tanık sıfatıyla dinlenmeleri mümkündür. Yukarıda tanıklıktan ve yeminden çekinme bahsinde yapılan açıklamalar, burada dikkate alınmalıdır. Tanıklıktan çekinme hakkı bulunan kişilere bu hak hatırlatılmadan alınan tanık beyanları hukuka aykırı delil niteliğinde olacağından, beyanları ne kendisi hakkındaki muhakemede ne de tanıklık yaptığı muhakemede delil olarak kullanılabilir⁷⁶. Tanıklıktan çekinme hakkının olmadığı veya bu hakkın kullanılmadığı durumlarda verilen ifadeler hukuka uygun delil olarak kullanılabilir. Ancak bu aşamada da, tanık sıfatıyla verilen ifadenin kendisi üzerindeki olası etkileri itirafçı tanığa açıklanmalı, etkin pişmanlıktan yararlanmak amacıyla verilen ifadelerle bu aşamadaki ifadeler arasındaki farkların sonuçları netleştirilmelidir. Örneğin, etkin pişmanlıktan yararlanmak amacıyla verilen ifadede bir kişinin örgütsel faaliyet kapsamında birtakım suçları işlediği yönünde ifade verilmiş, ancak bu kişinin yargılamasında tanık olarak verilen ifadede söz konusu kişinin işlediği herhangi bir suça tanık olunmadığı beyan edilmiş olabilir. Bu durumda, beyanlar arasındaki çelişkinin sebebi araştırılmalı ve beyanların delil değeri üzerinde durulmalıdır. Her halükârda, itirafçı tanığın aleyhe tanıklık yapmadaki menfaati dikkate alınmalı ve beyanlarına dikkatle yaklaşılmalıdır⁷⁷.

Yine koşullu salıverilme veya denetimli serbestlik kapsamında salıverilme incelemelerinde de aynı durumla karşılaşmak mümkündür Kanunda aranmayan bu şartın idare ve gözlem kurullarınca aranması hukuka aykırıdır ve etkin pişmanlıktan yararlanan ve yararlanmayan kişiler arasında kanuni olmayan bir farklılık yaratmaktadır. Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Fatih Gökçe, “Örgüt Suçlarının İnfazında Denetimli Serbestlik Uygulaması ve Uygulamada Yaşanan Sorunlar”, *Ankara Barosu Dergisi*, 2023, Cilt 1, s. 330-336.

76 “Tanıklıktan çekinme hakları olan kimselere, bu hakları dinlemeye başlamadan önce hatırlatılmalı, bu hakları kullanıp kullanmayacakları hususu sorulup, keyfiyet tutanağa yazılmalıdır. Tanıklıktan çekinme hakkı bulunan bir kimsenin bu hakkının kendisine hatırlatılması zorunlu olduğundan, bu hak hatırlatılmadan dinlenilmesi halinde beyanlarının delil olarak değerlendirilmesi de artık mümkün değildir.” CGK, E. 2013/251, K. 2013/454, 12.11.2013, www.lexpera.com.tr (27.09.2025).

77 “İtirafçı sanık olup tanık sıfatı ile dinlenen, etkin pişmanlıktan yararlanmak için sanık aleyhine beyanda bulunma hususunda hukuki menfaati bulunun ... isimli kişinin anlatımı tek başına hükme esas alınmayacağından...” 16. CD, E. 2018/2944, K. 2018/2741, 12.09.2018, www.lexpera.com.tr (27.09.2025); “İtirafçı olması sebebiyle aleyhe beyanda bulunmakta menfaati bulunan tanık ...'ın beyanının doğruluğunun denetlenmesi bakımından; dosyasının getirtilip incelenerek dosya içinde, beyanına konu mütevellî üyelerince verilen burs ücretlerine dair bir kayıt, liste, defter vs olup olmadığının araştırılması, itirafçı beyanlarında mütevellî grubunda yer aldıkları belirtilen ..., ..., ..., ... ve ... hakkındaki dosyaların incelenmesi ve gerekirse tanık olarak dinlenmeleri sonrasında hukuki durumunun takdir ve tayini gerekirken eksik inceleme ve araştırma ile yazılı şekilde karar verilmesi...” 3. CD, E. 2024/17312, K. 2025/11069, 14.04.2025, <https://karararama.yargitay.gov.tr> (03.09.2025); “Sanık K1'in

D. Aşamalarda Farklı Beyan Sorunu

İtirafçı tanıkların kendileri hakkındaki muhakemede verdikleri beyanlarla tanık sıfatıyla dinlendikleri muhakemede verdikleri beyanlar arasında veya aynı muhakeme süreci içerisinde aşamalarda beyanları arasında çelişkiler ortaya çıkması mümkündür. Bu durumda bir yandan itirafçı tanık beyanlarının delil değeri, diğer yandan da çelişkinin kendisi üzerindeki hukuki etkileri değerlendirilmelidir.

Yargıtay kararlarına yansıyan bazı olaylarda, kişinin soruşturma aşamasında etkin pişmanlıktan yararlanmak amacıyla itirafçı olup kovuşturmada bu beyanından döndüğü görülmektedir. Etkin pişmanlıktan yararlanmak amacıyla verilen ifadenin örgütün yapısı ve işlenen suçlarla ilgili gerçekten samimi ve yararlı bilgiler içermesi durumunda sonradan beyanlarından dönen kişinin durumuna ilişkin bir açıklık bulunmamaktadır. Bir görüşe göre TCK m. 221'e göre etkin pişmanlıktan yararlanmak için beyanların kovuşturma aşamasında da tekrar edilmesi veya yargılama boyunca sürdürülmesi gerekmez. Soruşturma aşamasında verilen beyanlar etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanmasına yetecek nitelikteyse, sanığın etkin pişmanlık hükümlerinden faydalanması mümkündür. Diğer görüşe göre etkin pişmanlıktan yararlanmak için verilen bilgilerin doğru ve yararlı olmasının yanında gerçekten bir pişmanlık duymak ve beyanlarında sebat etmek de gerekir⁷⁸. Yüksek Mahkeme her ne kadar ikinci görüşe taraftar olsa da, etkin pişmanlıktan vazgeçmenin örgütün korkutucu gücü ve baskısı nedeniyle olup olmadığını araştırılması ve sonuca göre karar verilmesi gerektiği kanaatindedir⁷⁹.

suçu işlediğine ilişkin tek kanıt, suçun diğer sanıklarının ihbar ettiğinde ceza indiriminden yararlanma olanağına kavuşacak olan sanık K2'in somut kanıtlarla desteklenmeyen soyut iddiasıdır. Sanığın atılı suçu işlediği yönünde cezalandırılmasına yeter, kesin ve inandırıcı kanıt bulunmadığından 'şüpheden sanık yararlanır' evrensel hukuk ilkesi de gözetilmek suretiyle sanığın beraatına karar verilmelidir." CGK, E. 2010/200, K. 2010/224, 09.11.2010, www.lexpera.com.tr (27.09.2025).

78 16. CD, E. 2015/3, K. 2017/3, 24.04.2017, <https://karararama.yargitay.gov.tr> (02.09.2025). "TCK'nın 221. maddesinin uygulanabilmesi için, etkin pişmanlık kurumunun doğası ve anılan madde başlığının 'etkin pişmanlık' olması karşısında; failin pişman olması esasen ön koşul niteliğindedir. Bu nedenle, TCK'nın 221. maddesinin dördüncü fıkrasının ikinci cümlesinin uygulanması bakımından failin yalnızca maddi gerçeğin ortaya çıkması için yararlı bilgiler vermesi yeterli olmayıp bu pişmanlığımı yargılamanın her aşamasında sürdürmesi, bu bağlamda pişmanlık duyarak örgütün yapısı çerçevesinde işlenen suçlarla ilgili bilgileri içeren ifadesini inkar etmemesi gerekir. Pişmanlık duyarak verdiği ifadeyi inkar eden kişinin o aşamada pişmanlığından söz edilemez." CGK, E. 2019/312, K. 2019/514, 02.07.2019, www.lexpera.com.tr (27.09.2025).

79 "...tutuksuz yargılandığı dönemde köyüne kadar gelen örgüt mensuplarının ve bu örgüt mensuplarının kendisini görüntülü konuşma programı üzerinden görüntülediği bu kez açık kimlik bilgilerini de verdiği örgüt sorumlusunun baskısı ve ikna girişimleri sonucunda ve mesleğine geri dönemeyeceği korkusu altında beyanlarından döndüğünü ifade eden ve dilekçesinin devamında örgüt hakkındaki beyanlarını yeniden tasdik eden sanık hakkında,

Kişinin kendi muhakemesinde istikrarlı bir şekilde devam ettirdiği etkin pişmanlık beyanlarını tanık sıfatıyla dinlendiği muhakemede değiştirmesi durumunda, öncelikle değişikliğin nedenleri araştırılmalıdır. Kişi, aradan geçen zamanda bazı hususları unutmuş veya hatırlamış olabilir, olayları öncekinden belli ölçüde farklı anlatabilir. Anlatımdaki küçük farklılıklarla ayrıntılardaki önemsiz çelişkiler, tanıklığın subjektifliği içerisinde değerlendirilmelidir⁸⁰. Ancak kişinin örgüt içerisinde veya örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlar bakımından kendi katkısını inkâr etme veya daha düşük gösterme çabası içerisine girme ihtimali nedeniyle itirafçı tanıkların beyanlarına özel bir dikkat göstermek gerekir. İtirafçı tanığın beyanda bulunduğu hususlarda ne şekilde bilgi sahibi olduğunun ve müsnet suça kendi katkısının mahiyetinin anlaşılması önem arz eder.

İtirafçı tanığın kasten çelişkili beyanda bulunması hâlinde çelişkinin nedenlerini araştırmak gerekir. Bu durumda itirafçının etkin pişmanlıktan yararlanmak amacıyla verdiği beyanların delil değeri olup olmadığı tartışmalı bir husustur. Bu beyanların soruşturmaya başlamak için gereken başlangıç şüphesini oluşturabileceğinde ve devam eden soruşturma ve kovuşturmalarda yeni delillere ulaşma aracı olarak kullanılabilirdiğinde şüphe olmasa da, mahkûmiyet hükmüne esas alınabilecek bir delil olarak değerlendirilmesi hukuk güvenliği bakımından sorunlu görünmektedir. Etkin pişmanlıktan yararlanmak amacıyla beyanda bulunan ve yalan söylemesi veya atf-ı cürümde bulunması durumunda herhangi bir ceza sorumluluğu bulunmayan⁸¹ kişinin

örgütün baskısıyla beyanlarını değiştirdiği dikkate alınarak etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanıp uygulanmayacağına değerlendirilmesinde zorunluk olduğu anlaşıldığından, beyanların ilişkili bulunduğu dosyaların akıbeti araştırılıp sanığın örgüt üyeleri ve faaliyetleri hakkında verdiği bilgilerin doğru olup olmadığı tespit edildikten sonra sonucuna göre TCK'nın 221. maddesinin uygulanıp uygulanmayacağına değerlendirilmesi gerekmektedir." CGK, E. 2022/296, K. 2022/554, 15.09.2022, www.lexpera.com.tr (27.09.2025).

80 İnce-Tunçer, s. 125 ve 126.

81 "Sanığın aralarında hukuki ve fiili irtibat bulunan ve kendisinin hukuki durumunu etkileyebilecek nitelikte olan, ... hakkında yukarıda bahsedilen soruşturmada, gerçeğe aykırı beyanda bulunması şeklinde gerçekleşen olayda, şüpheli sıfatının bulunması ve kendisini suçlayan beyanda bulunmaya zorlanamayacağı gibi, doğruyu söyleme mecburiyetinin bulunmaması hususları da dikkate alındığında, eyleminin savunma hakkı kapsamında bulunduğu ve yalan tanıklık suçunun unsurlarının oluşmayacağından kurulan hükümde hukuka aykırılık görülmemiştir." 8. CD, E. 2021/16765, K. 2023/3171, 10.05.2023, www.lexpera.com.tr (28.09.2025); "İncelemeye konu olayda; sanığın daha önce kendisiyle ilgili görülen ceza yargılaması sırasında etkin pişmanlık hükümlerinden faydalanmak istemesi üzerine alınan beyanlarında, mağdurlarla ilgili birtakım iddialarda bulunduğu, daha sonra bu mağdurlar hakkında açılan kamu davalarında tanık sıfatıyla dinlenirken etkin pişmanlık ifadelerinden kısmen farklı şekilde beyanda bulunarak yalan tanıklık suçunu işlediği iddia edilmekte ise de; sanığın etkin pişmanlık beyanlarını şüpheli/sanık sıfatıyla verdiği, dolayısıyla dava konusu olayda yalan tanıklık suçunun sübutu açısından zorunlu olan tanık sıfatıyla beyanda bulunma şartının gerçekleşmediği, bununla birlikte sanığın etkin

beyanlarının hükme esas alınması ceza muhakemesinin temel ilkeleriyle de gelişmektedir.

İtirafçı tanığın beyanından dönmesinin nedeni olarak örgütün devam eden korkutucu gücü veya baskısının değerlendirildiği durumlarda, mahkemenin yapması gereken diğer bir ceza muhakemesinde etkin pişmanlıktan yararlanmak amacıyla verilen beyanları hükme esas almak değil, örgütün baskısı veya korkutucu gücünden itirafçı tanığı korumanın yollarını aramaktır. İtirafçı tanığın örgütün baskısı nedeniyle beyanından döndüğüne ilişkin soyut bir gerekçeye dayanılarak önceki beyanının hükme esas alınması hukuka aykırı olacaktır.

III. İtirafçı Tanık Beyanlarının Ceza Muhakemesi İlkeleri ve Anayasal Haklarla Çelişkisi

İtirafçı tanıklık ayrı ve bağımsız bir kurum olarak birçok güvencelere sahip kılınsa dahi, bu kurumun bazı ceza ve ceza muhakemesi ilkeleri ve anayasal haklar ile çatışması söz konusu olmaktadır. Üstüne üstlük, itirafçı tanıklığın, Türk ceza hukukunda etkin pişmanlık kapsamında düzenlenmesi, bu çatışmanın daha da derinleşmesine yol açmıştır. Kanun koyucunun itirafçı tanık beyanları bakımından yol açtığı ciddi hukuki tehlikeler ve sorunlar, uygulama tarafından telafi edilmediği gibi, özellikle düşman ceza hukuku ve mücadeleci demokrasi anlayışı çerçevesinde bilinçli veya bilinçsiz bir şekilde görmezden gelinmiştir. Bu ise kanuni düzenlemedeki eksikliklerin yol açtığı ciddi hukuki tehlike ve sorunların uygulamada Yargıtay tarafından daha da körüklenmesine sebebiyet vermiştir. Burada, Türk ceza hukukunda itirafçı tanık beyanlarına verilen delil değerinin, ceza muhakemesi ve ispat hukuku ilkeleri (A) ve anayasa ve anayasal haklar (B) ile meydana getirdiği çatışma ve ihlal tahlil edilecektir.

A. İtirafçı Tanık Beyanlarının Ceza Muhakemesi ve İspat Hukuku İlkeleri ile Çelişkisi

İtirafçı tanık beyanlarının ceza muhakemesi ve ispat hukuku ilkeleri ile çelişkisini gösterebilmek için öncelikle, itirafçı tanıklık kurumunun ceza muhakemesinin günümüzdeki amacı olan maddi gerçeğe ulaşma amacı ile olan çelişkisi genel hatlarıyla irdelenecektir (1). Diğer taraftan itirafçı tanıklık

pişmanlık hükümleri çerçevesinde verdiği beyanları, yetkili mercie ihbar veya şikayet olarak da değerlendirilemeyeceğinden, sanığın eyleminin iftira suçu olarak nitelendirilmesinin de mümkün bulunmadığı gözetilmeksizin, Bölge Adliye Mahkemesince yazılı şekilde yalan tanıklık suçundan mahkumiyet karan verilmesi, hukuka aykırı bulunmuştur.” 8. CD, E. 2023/3260, K. 2024/1659, 22.02.2024, www.lexpera.com.tr (28.09.2025).

kurumunun öngörüldüğü amacı gerçekleştirebilmesi için bazı güvencelerin bulunması gerekmektedir. İtirafçı tanıklık kurumunda öncelikle itirafçı tanığın yanlış beyan vermesini önlemek için belirli kanuni düzenlemelerin bulunması gerekir (2). Bunun yanı sıra, yanlış olan beyanlarla üçüncü kişilerin mahkûmiyetini önlemek için özellikle uygulamada itirafçı tanıkların beyanlarına temkinli yaklaşımla tedbirlerin alınması gerekir (3).

1. İtirafçı Tanıklık Kurumu ile Maddi Gerçeğe Ulaşma Amacı Arasındaki İlişki

Ceza muhakemesinin amacının tarihsel gelişiminde, öncelikle suçlunun cezalandırılması amacı hâkim olmuş, sonrasında bu amaç sanığın korunmasına evrilmiş ve nihayetinde maddi gerçeğe ulaşma amacına erişilmiştir⁸². Gerçeğe ulaşma amacının bir sonraki adımı adil bir karardır. Adil bir karara ulaşmak için gerçek bir ön koşuldur⁸³. Hukuk devleti ilkesi açısından kusursuz bir ceza muhakemesinin temel ön koşulu, her türlü ceza kovuşturması ve mahkûmiyet hükmünün gerçeklere dayalı olmasıdır. Bunun için gerekli çerçeve koşullarını oluşturmak yasama organının görevidir⁸⁴. Ceza muhakemesinde, mahkemeler ve savcılık, gerçeği araştırmada eşit derecede yükümlüdür⁸⁵. Gerçeği açıklığa kavuşturma hedefi, tüm usul kurallarının uygulanmasında bir ilke olarak dikkate alınmalıdır⁸⁶. Ancak gerçeği ortaya çıkarma amacı mutlak değildir. Yargının yoğun iş yüküne rağmen sınırlı bir süre içinde nihai bir karara varmak zorunda olması, gerçeği arama sürecini pratik açıdan göreceleştirir⁸⁷. Ayrıca, suça iştirak eden kişiler ve tanıklar gerçek olayları anlatamazlar,

82 Roxin, Schünemann, s. 2; Krey, Heinrich, s. 5; Nurullah Kunter, Feridun Yenisey, Ayşe Nuhoglu, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 18. Bası, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2010, s. 22 vd.; Feridun Yenisey, Ayşe Nuhoglu, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 12. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2024, s. 88 vd.; Centel, Zafer, s. 6 ve 7; Nevzat Toroslu, Metin Feyzioğlu, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 19. Bası, Savaş Yayınevi, Ankara, 2019, s. 7 ve 8; Hakan Karakehya, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 2. Bası, Savaş Yayınevi, Ankara, 2016, s. 6, 7 ve 8, "Ceza Muhakemesi Hukuku"; Hakan Karakehya, *Ceza Muhakemesinde Maddi Gerçeğin Tespiti*, Savaş Yayınevi, Ankara, 2016, s. 11, "Ceza Muhakemesinde Maddi Gerçeğin Tespiti"; Ali Kemal Yıldız, *Ceza Muhakemesinde İspat ve Delillerin Değerlendirilmesi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2002, s. 88 vd.; Mehmet Yayla, *Ceza Muhakemesi Hukukunda İspat ve Şüphe*, 2. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021, s. 30 vd.; Murat Volkan Dülger, Şaban Cankat Taşkın, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 2. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2024, s. 44 ve 45.

83 Ulfrid Neumann, "Materiale und prozedurale Gerechtigkeit im Strafverfahren", *Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft*, Cilt 101, Sayı 1, 1989, s. 52; Ulrich Eisenberg, Rn. 1; Frahm, s. 230 ve 231.

84 Eisenberg, Rn. 2; Roxin, Schünemann, s. 3.

85 BVerfG, NStZ, Sayı 9, 1987, s. 419 - Absprachen im Strafprozeß [1987].

86 BGH, NJW, Sayı 5, 1984, s. 248 - Vernehmung eines V-Mannes [1983].

87 Ostendorf, s. 33; Kunter, Yenisey, Nuhoglu, s. 27; Yenisey, Nuhoglu, s. 90.

sadece kendi algılarını, muhtemelen çarpıtılmış algılarını aktarabilirler⁸⁸. Bu nedenle, ceza yargılamasının sonucu hiçbir zaman maddi gerçeği tam olarak yansıtamaz, ancak nihayetinde sadece usuli bir gerçeği yansıtabilir⁸⁹. Nitekim maddi gerçeğin araştırılması amacına, adalet, hukuki istikrar, hukuki barış gibi amaçlar eşlik eder⁹⁰. Bu itibarla, temel hak ve özgürlüklere saygı gösterilmesi ve masumların cezalandırılma riskinin azaltılması gibi ilke ve hedefler, bu temel amaçlar tarafından kapsanmaktadır⁹¹.

İtirafçı tanıklık -özellikle Türk ceza hukukunda uygulandığı hâliyle- gerçeğe ulaşma amacını engelleyen ve bu amaca zarar veren bir kurumdur⁹². Zira itirafçı tanıklık düzenlemelerinin ceza indirimini almak isteyen suçluların yanlış beyanlarda bulunarak üçüncü şahısların haksız yere suçlanmasına yol açma riskini barındırdığı tartışılmaz bir gerçektir⁹³. Cezalarının indirilmesi veya cezadan muaf tutulma gibi “faydalardan” yararlanacak olan failer, doğal olarak suçlarının sorumluluğunu suça karışan diğer kişilere yüklemeye eğilimindedirler⁹⁴. İtirafçı olmaya karar veren bağlantılı suçun şüphelisi veya sanığı, cezasını hafifletmek veya cezadan muaf tutulmak için her türlü yalan

88 BGH, NJW, Sayı 5, 1984, s. 248 - Vernehmung eines V-Mannes [1983]; Ostendorf, s. 34.

89 BVerfG, NStZ, Sayı 9, 1987, s. 420 - Absprachen im Strafprozeß [1987].

90 Roxin, Schünemann, s. 2, 3, 4 ve 5; Urs Kindhäuser, Kay H. Schumann, *Strafprozessrecht*, 6. Bası, Baden-Baden, Nomos, 2022, s. 32 ve 33; Beulke, s. 3 ve 4; Krey, Heinrich, s. 5; Volk, Engländer, s. 4 ve 5; Ostendorf, s. 30; Bahri Öztürk, Durmuş Tezcan, Mustafa Ruhan Erdem, Esra Alan, Özge Sırma-Gezer, Yasemin F. Saygılar, Özdem Özeydin, Efsen Erden-Tütüncü, Mehmet Can Tok, *Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku*, 18. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2024, s. 29; Veli Özer Özbek, Koray Doğan, Pınar Bacaksız, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 17. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2024, s. 40; Ahmet Gökçen, M. Emin Alşahin, Kerim Çakır, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 8. Bası, Adalet Yayınevi, Ankara, 2024, s. 36 ve 37; Karakehya, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, s. 9 vd.; Karakehya, *Ceza Muhakemesinde Maddi Gerçeğin Tespiti*, s. 15 vd.; Yayla, s. 33, 34 ve 35; Dülger, Taşkın, s. 45 vd.

91 Roxin, Schünemann, s. 2, 3, 4 ve 5; Kindhäuser, Schumann, s. 32; Beulke, s. 3 ve 4; Krey, Heinrich, s. 5 ve 6; Volk, Engländer, s. 4 ve 5; Ostendorf, s. 33 vd.; Kunter, Yenisey, Nuhuğlu, s. 26, 27, 28 ve 29; Yenisey, Nuhuğlu, s. 90; Öztürk, Tezcan, Erdem, Alan, Sırma-Gezer, Saygılar, Özeydin, Erden-Tütüncü, Tok, s. 29; Centel, Zafer, s. 7; Yener Ünver, Hakan Hakeri, *Ceza Muhakemesi Hukuku Cilt I*, 22. Bası, Adalet Yayınevi, Ankara, 2024, s. 14 vd., “Ceza Muhakemesi Hukuku Cilt I”; Gökçen, Alşahin, Çakır, s. 36 ve 37; Erdener Yurtcan, *Ceza Yargılaması Hukuku*, 16. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2019, s. 63; Karakehya, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, s. 9 vd.; Karakehya, *Ceza Muhakemesinde Maddi Gerçeğin Tespiti*, s. 16 vd.; Yayla, s. 33, 34 ve 35; Dülger, Taşkın, s. 45 vd.

92 Frahm, s. 238; von Heintschel-Heinegg, Rn. 4; Schneider, s. 454; Titz Frank, “Die Kronzeugenregelung zwischen Legalitätsprinzip und Rechtsstaatlichkeit”, *Zeitschrift für Rechtspolitik*, Sayı 5, 2009, s. 139, “Die Kronzeugenregelung zwischen Legalitätsprinzip und Rechtsstaatlichkeit”.

93 Bundesrat’ın bu yöndeki görüşü için bkz. BT-Drucksache 16/6268, s. 18. Ayrıca bkz. Stefan König, “Wieder da: Die „große“ Kronzeugenregelung”, *Neue Juristische Wochenschrift*, Sayı 34, 2009, s. 2483; Kneba, s. 41; Schneider, s. 454; Eisenberg, Rn. 943a.

94 Ostendorf, s. 268.

beyanda bulunmaktan çekinmeyecektir. Suçluların ceza indirimi olasılığını gördükleri her durumda, suistimal riski vardır⁹⁵. İtirafçı tanık düzenlemeleri, nispeten yüksek ceza öngörülen suçla yargılanan kişileri hedeflemektedir. Ancak şüpheli veya sanık, beklediği ceza ne kadar yüksekse, yaklaşan cezayı önlemek için her şeyi denemekte o kadar çaresiz olacaktır. Özellikle müebbet hapis cezalarının söz konusu olabileceği yargılamalarda bu kurum daha ilgi çekici hâle gelir⁹⁶. Zira burada yalnızca açıklama yapmak için değil, mahkemeye veya yetkililere kasten yanlış bilgi vermek için de bir teşvik oluşturulmuştur. Bu bağlamda, itirafçı tanıkların beyanlarına dayanan yargılamalarda yanlış karar verilme olasılığı da artmaktadır⁹⁷. Kanuni düzenlemede veya uygulamada belirli güvencelerden yoksun olan sistemlerde, itirafçı tanıkların yanlış ifade verme riskinin artması ve buna bağlı olarak masum kişilerin kovuşturulması nedeniyle, itirafçı tanıklık suçla mücadelede ve gerçeğe ulaşmada, tamamen elverişsiz bir araç olarak sınıflandırılabilir⁹⁸. Çünkü etkisiz güvencelerle birlikte itirafçı tanıklık kurumu, gerçeğe ulaşma ve adaletin sağlanması amaçlarını zedeler⁹⁹.

Dahası, itirafçı tanıklık kurumu özellikle terör ve diğer örgütlü suçlarla mücadele için alınan bir önlemdir¹⁰⁰. Ancak, yasallık ilkesi, kusur ilkesi, sanığın kendisini suçlamaya zorlanmama hakkı gibi birçok ceza hukuku ilkesini ihlal eden bu kurum¹⁰¹, suç politikası açısından şüpheli bir önlemdir¹⁰². Terör ve diğer örgütlü suçlarla mücadele için öngörülmesi de dikkate alındığında, birçok ceza hukuku ilkesini ve anayasal hakkı ihlal eden itirafçı tanıklık kurumunun mevzuatlarda muhafaza edilmesi, bu kurumun düşman ceza hukukunun bir tezahürü olduğuna işaret etmektedir¹⁰³.

Buna ek olarak, itirafçı tanıklığın yargılamayı daha karmaşıklaştırdığı da belirtilmiştir. İtirafçı tanıklık ile birlikte bir taraftan tanığın kendi davranışlarının doğruluğu, diğer taraftan başka bir kişinin işlediği suçla ilgili verdiği bilgilerin doğruluğu incelenir. Bu sebeple, gerçeğin ortaya çıkarılma süreci daha kapsamlı ve karmaşık hâle gelir. Bu durum, mahkemelerin vakayı

95 BT-Drucksache 16/6268, s. 15. Ayrıca bkz. Kneba, s. 41.

96 Frahm, s. 238.

97 Schneider, s. 454; Frahm, s. 233; Eisenberg, Rn. 943a.

98 Kneba, s. 42.

99 Ostendorf, s. 269.

100 Roxin, Schünemann, s. 94.

101 Bkz. Frahm, s. 167 vd.; Krey, Heinrich, s. 358; Ostendorf, s. 268; Eisenberg, Rn. 943; Volk, Engländer, s. 124; Roxin, Schünemann, s. 94.

102 Volk, Engländer, s. 124; Roxin, Schünemann, s. 94.

103 Roxin, Schünemann, s. 94.

aydınlatma görevini makul bir süre içerisinde yerine getirip getiremeyeceği ve ne ölçüde yerine getirebileceği sorularını gündeme getirir¹⁰⁴.

2. İtirafçı Tanığın Yanlış Beyan Vermesini Önleyen Kanuni Düzenlemeler

5237 sayılı TCK'ya bakıldığında öncelikle itirafçı tanıklık kurumunun kanun koyucu tarafından etkin pişmanlık olarak düzenlendiği ve bu kurumun kendi hususiyetinin dikkate alınmadığı görülmektedir. Ceza muhakemesinde delillerin serbestliği ilkesi geçerli olsa da, her delil bakımından farklı usuller ve güvenceler öngörülmüştür. İtirafçı tanıklık da aslında bir delil aracıdır. İtirafçı tanıklığın bir etkin pişmanlık olarak düzenlenmesi, itirafçı tanık beyanlarını bu usul ve güvencelerden yoksun bırakmıştır.

Alman Ceza Kanunu'ndan farklı olarak, 5237 sayılı TCK, itirafçı tanığın yalan beyanına karşı özel bir hüküm öngörmemiştir. Bu bağlamda, yalan beyanda bulunan itirafçı tanık, TCK m. 267'de düzenlenen iftira, m. 271'de düzenlenen suç uydurma ve m. 272'de düzenlenen yalan tanıklık suçlarının muhatabı hâline gelebilir. Ancak Alman Ceza Kanunu m. 145d/3'te ve 164/3'te olduğu gibi, bu suçlar da itirafçı tanığın yanlış beyan vermesini önlemekten aciz ve etkisizdir. TCK m. 267'de iftira suçunun oluşabilmesi için failin bir kişiye isnat ettiği hukuka aykırı bir fiili o kişinin işlemediğini bilmesi gerekir. Aynı husus suç uydurma suçu için de geçerlidir. Failerin hukuka aykırı bir fiili işlemediğini bildiklerini ispat etmenin oldukça zor olduğu dikkate alındığında, bu hükümlerin itirafçı tanığın yalan beyanlarını önlemede etkisiz olduğu açıktır. TCK m. 272'de düzenlenen yalan tanıklık suçunda da failin gerçeğe aykırı beyanda bulunduğunu bilmesi gerekmektedir¹⁰⁵. Yine yalan tanıklık suçunda tanığın kendisi veya yakınlarını soruşturma veya kovuşturmayaya uğratabilecek hususlarda yalan beyanda bulunması ile tanıklıktan çekinme hakkı hatırlatılmadan gerçeğe aykırı tanıklık yapması hâlini düzenleyen TCK m. 273'e göre yalan tanıklık yapanın cezasında

104 Frahm, s. 232.

105 "Tanığın gerçeğe aykırı her beyanı yalan tanıklık suçunu oluşturmayacaktır. Bu nedenle tanığın doğru sandığı açıklamaların objektif olarak gerçek dışı olması bu suçun oluşması için yeterli değildir. Tanığın bilinçli olarak gerçekten ayrılması gerekmektedir. Bu itibarla tanık, beyanında samimi olduğu ve algıladığı olayı tamamen algılayış biçimi içinde açıkladıysa yalan beyanda bulunmuş sayılmamalıdır. Zira yalan gerçeğin kasten değiştirilmesi olup yanılma ve ihmal ederek veya bilmeyerek söylenen sözlerde, yalan tanıklık suçunun unsurlarının oluşmadığı kabul edilmelidir.

Başka bir anlatımla tanığın beyanları arasında çelişki bulunması tek başına yalan tanıklık suçunun oluştuğunun kabulü için yeterli değildir. Suçun tüm unsurlarının özellikle de gerçeğe aykırı tanıklığın bilinerek ve istenerek yapıldığının şüpheye yer verilmeyecek şekilde ispatlanması gerekmektedir." Bkz. CGK, E. 2018/298, K. 2020/499, 03.12.2020, <https://karararama.yargitay.gov.tr> (04.09.2025).

indirim yapılması ve hatta ceza verilmemesi mümkündür¹⁰⁶. Bu bağlamda, itirafçı tanığın yalan beyanına karşı herhangi etkili bir kanuni düzenleme öngörülmemiştir. Örgütlü suçlardaki fail tipolojisi, fayda ve zarar dengesini hesaplayabilecek kapasitededir. Bu itibarla, kendilerine karşı ispat edilmesi güç olan suçlardan dolayı cezalandırılma risklerini düşük olarak hesaplayarak, menfaatleri uyarınca gerçek olmayan beyanlarla ceza indirimi elde etmeye çalışacaklardır¹⁰⁷. Bu anlamda, örgütlü suç failleri kanuni düzenleme ile adeta yalan beyanda bulunmaya teşvik edilmektedir.

Nitekim TCK m. 221'deki etkin pişmanlık düzenlemesinin elverişli bilgi dışında belirleyici bir kriter öngörmemesi ve Yargıtay'ın da bu elverişli bilgi kriterini bazı kararlarında katı bir şekilde yorumlaması, bu teşviği daha çarpıcı hâle getirmektedir. Yukarıda da gösterildiği üzere, Yargıtay madde metninde geçen elverişli bilgi ibaresini, örgütte zafiyet yaratacak, örgüte önemli boyutta zarar verecek, örgüt faaliyetlerini belli ölçüde sekteye uğratabilecek boyutta olan bilgi olarak yorumlamıştır. Bu katı standart, itirafçı tanıklar üzerinde daha fazla bilgi vermeye yönelik baskı oluşturmaktadır. Bu durumda, yalan beyanda bulunacak itirafçı tanık, ceza indirimini elde edebilmek için daha fazla kişi hakkında gerçek olmayan bilgiler verecektir. Örgütle ilgili sınırlı bilgi kapasitesi olan kişiler ise ya gerçek olmayan beyanlarla ya da kulaktan dolma bilgilerle, etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanmak isteyecektir. Bu bakımdan Yargıtay'ın yorumuyla birlikte, TCK m. 221 düzenlemesi, sadece yanlış bilgi vermeyi değil, aynı zamanda daha fazla yanlış bilgi vermeyi teşvik etmektedir. Bu bakımdan Türk ceza hukukunda, örgütlü suçlar için öngörülen TCK m. 221/3 ve 221/4, bu suçların aydınlatılmasına ve önlenmesine elverişli değildir.

106 “Evlenme olmaksızın evlenmenin dinsel törenini yaptırmak suçundan yargılandığı Orhaneli Sulh Ceza Mahkemesinin 2011/167 esasına kayden görülen davada, müsnet suçtan eylemine uyan 5237 sayılı TCK'nın 230/5, 62 maddeleri gereğince cezalandırılmasına ve iş bu 02.03.2012 günü kesinleşen, 14.02.2012 tarih ve 2012/30 karar sayılı hükmün 5271 sayılı CMK'nın 231/5 maddesi gereğince açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilen sanığın, 5271 sayılı CMK'nın 231. maddesinde düzenlenen hükmün açıklanmasının geri bırakılması kurumunun niteliği gereği halen ceza kovuşturması tehdidi altında bulunduğu kuşku olmadığından, kovuşturma konusu evlenmenin dini törenini yapmak suçuna iştirak eden sanığa bu hususta sorulan sorulara cevap vermektен çekinebileceği hatırlatılıp cevap vereceğini söylemesi halinde yeminsiz dinlenmesi gerektiği gözetilmeden, kendisini suçlayan beyanda bulunmaya zorlanarak Anayasanın 38/5, 5271 sayılı CMK'nın 48 ve 50/1-c maddelerine muhalefet edilmesi karşısında sanığın unsurları itibarıyla oluşmayan müsnet suçtan beraatine karar vermek gerekirken yasal olmayan gerekçe ile yazılı şekilde mahkumiyetine hükmedilmesi, sanık hakkında 5237 sayılı TCK'nın 273/1-a maddesinin tatbiki gerekip gerekmediği hususunun tartışmasız bırakılması...” 16. CD, E. 2016/2265, K. 2016/7391, 15.12.2016, www.lexpera.com.tr (29.09.2025). Yargıtay her ne kadar sanığın suça iştirak ettiğini belirtse de, TCK m. 230/5 ve 6'da düzenlenen suçlar çok faili suçlardandır ve karşılama suçu özelliği gösterir.

107 Frahm, s. 249.

Alman ceza hukukunda bu kötüye kullanma tehlikesine karşı kanun koyucu bazı güvenceler öngörmüştür. Bu bağlamda, Alman Ceza Kanunu m. 46b kapsamında dile getirilen yalan beyanlar için Alman Ceza Kanunu m. 145d/3'te ve 164/3'te iftira ve suç uydurma suçuna göre daha ağır cezalar öngörülmüştür. Diğer taraftan, m. 46b/3'teki zaman sınırının da failin yalan söyleme riskini azaltacağı iddia edilmiştir. Buna göre, failin erkenden (kovuşturma öncesinde) bilgi verme zorunluluğu, itirafçı tanığın sağladığı bilgilerin kapsamlı bir incelemeye tabi tutulması olasılığını da artırmaktadır¹⁰⁸.

Ancak bu güvenceler doktrinde yerinde görülmemiştir. Birkaç yıl hapis cezasından kaçınmak için başka bir kişiyi haksız yere suçlamaya hazır olan ya da öldürme durumunda normal cezanın üçte birine kadar indirimden yararlanmak isteyen biri, kazandıklarını yok edecek bir ceza riskiyle caydırılmayacaktır. Aksine, cezalandırılma korkusu, yalan beyanda bulunan itirafçı tanığı caydırmak yerine, gerçeğe aykırı ifadesine sadık kalmakta ısrar etmesine neden olacaktır¹⁰⁹. Cezaların artırılmasının caydırıcılığı sağlayamayacağı bir yana, itirafçı tanığın m. 145d/3'ten veya 164/3'ten cezalandırılabilmesi için verdiği bilginin yanlış olduğunu bilmesi gerekmektedir. Bu husus, bu cezaların uygulanma ihtimalini de oldukça güçleştirmektedir¹¹⁰. Yasadışı bir fiil işlenmiş ancak gerçekler çarpıtılmış veya abartılmışsa, verilen bilginin “yanlış” olarak değerlendirilip değerlendirilmeyeceği ve değerlendirilecekse ne zaman değerlendirileceği konusunun belirsiz ve tartışmalı olması da bu maddenin uygulanmasını engellemektedir¹¹¹. Yukarıda belirtildiği üzere, örgütlü suçlardaki, terör suçlarındaki ve ciddi beyaz yaka suçlarındaki failerin, yalan ifade vermeleri hâlinde tespit edilme veya mahkûm edilme risklerinin ceza indirimi şansından daha ağır basıp basmayacağı konusunda yoğun bir değerlendirme ve istişareden sonra karar veren hesap kabiliyeti yüksek suçlular olması beklenmektedir¹¹². Dolayısıyla bu tip suçlardaki failer, yalan söylediklerindeki cezalandırılma risklerini düşük görüp, gerçek olmayan, yalan veya abartılı beyanlarla itirafçı tanıklığın nimetlerinden faydalanma yolunu seçecektir. Zaman sınırı bakımından ise kovuşturma süresinin itirafçı tanığın beyanlarının doğruluğunun değerlendirilmesine yeterli olmayacağı ve

108 Kneba, s. 42 ve 43; Osmanoğlu, s. 50 ve 51.

109 Köniç, s. 2483.

110 Bkz. Tobias Mushoff, “Die Renaissance der Kronzeugenregelung”, *Kritische Vierteljahresschrift für Gesetzgebung und Rechtswissenschaft*, Cilt 90, Sayı 4, 2007, s. 373; Frank, “Die Kronzeugenregelung zwischen Legalitätsprinzip und Rechtsstaatlichkeit”, s. 139; Brian Valerius, “§ 145d”, Ed. Bernd von Heintschel-Heinegg, Hans Kudlich, *BeckOK: StGB*, 65. Baskı, C. H. Beck, München, 2025, Rn. 21.3; Frahm, s. 248.

111 Frahm, s. 249.

112 Frahm, s. 249.

bu itibarla daha kapsamlı bir incelemenin ortaya çıkmayacağı belirtilmiştir¹¹³. Doktrinde ağırlıklı olarak, Alman ceza hukukunda öngörülen bu güvencelerin etkili olmadığı ve dogmatik olarak şüpheli olduğu belirtilmektedir¹¹⁴.

3. Masum Üçüncü Kişilerin Mahkûmiyetini Önleyen Pratikler

Üçüncü kişilerin, itirafçı tanıkların yanlış suçlamalarına haksız yere maruz kalmama menfaati, hukukun üstünlüğü kapsamında özellikle korunmaya değerdir. Yanlış suçlamaların sonucu, suça iştirak derecesine ilişkin yanlış mahkûmiyetlerden tamamen masum bir kişinin mahkûmiyetine kadar değişebilir. Yukarıda da gösterildiği üzere, itirafçı tanıkların yanlış beyanlarını önlemeye yönelik tedbirler büyük ölçüde etkisizdir. Burada ayrıca, itirafçı tanık beyanlarının delil değerlendirmesi bağlamında yanlış mahkûmiyetleri nasıl önleyebileceği sorununa özel dikkat gösterilmelidir¹¹⁵.

Genel olarak bir delilin değeri, delillerin sahip olması gereken nitelikleri bir vakada nasıl karşıladıklarına göre değişir. Ceza muhakemesi hukukunda delillerin taşınması gereken altı nitelik sayılmıştır. Buna göre, bir delilin, i) gerçekçi olması, ii) akla uygun olması, iii) olayı temsil edici olması, iv) ispat bakımından önemli olması, v) hukuka aykırı olmaması ve vi) müşterek olması gerekir¹¹⁶. İtirafçı tanık beyanları bakımından sorun teşkil eden husus, delilin olayı temsil etme gerekliliğinden kaynaklanmaktadır. Bir delilin olayı temsil edici olabilmesi için delil aracının sağlam/güvenilir olması ve elde edilmesinin mümkün olması gerekir¹¹⁷. Ancak yukarıda da belirtildiği üzere, itirafçı tanık beyanı soruşturma veya kovuşturma konusu suçun suç ortağı olmasından dolayı güvenilir değildir. İtirafçı tanığın bir delil aracı olarak sağlam/güvenilir olmaması, itirafçı tanık beyanlarının ispat değerinin oldukça düşük olduğunu göstermektedir¹¹⁸. Zira atf-ı cürümde bulunan suç ortağı aynı

113 König, s. 2483.

114 Schneider, s. 454; Frahm, s. 238 vd.

115 Frahm, s. 261.

116 Bkz. Kunter, Yenisey, Nuhoğlu, s. 1328-1333; Yenisey, Nuhoğlu, s. 547, 548, 549 ve 550; Öztürk, Tezcan, Erdem, Alan, Sırma-Gezer, Saygılar, Özyayın, Erden-Tütüncü, Tok, s. 295 ve 296; Cumhuriyet Şahin, Neslihan Göktürk, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 15. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2024, s. 405 ve 406; Toroslu, Feyzioğlu, s. 201, 202 ve 203; Yıldız, s. 161, 162 ve 163; Yayla, s. 102 vd.; Dülger, Taşkın, s. 567, 568, 569 ve 570; Yasin Çevik, *Ceza Muhakemesinde İspat*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2024, s. 113 vd.; Doğan Gedik, *Ceza Muhakemesinde İspat ve Şüphenin Sanık Lehine Yorumlanması*, 7. Bası, Adalet Yayınevi, Ankara, 2024, s. 65 vd.

117 Kunter, Yenisey, Nuhoğlu, s. 1330 ve 1331; Yıldız, s. 162; Yayla, s. 104; Toroslu, Feyzioğlu, s. 201; Şahin, Göktürk, s. 406; Çevik, s. 116 ve 117.

118 Bkz. Cem Şenol, *Teori ve Uygulamada Ceza Muhakemesinde Hukuka Aykırı Delillerin Kullanılması ve Değerlendirilmesi Yasağı*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2015, s. 58; Gedik, s. 67.

davada yargılanmamış olsa bile olayın tarafıdır¹¹⁹. Bu bağlamda, özellikle kıta Avrupa hukuku gözetildiğinde, tanıklık sıfatı ile sanıklık sıfatının birleşmesi mümkün değildir. CMK m. 50/1-c hükmünde suç ortaklarının tanıklığı yemin verilmeyen tanıklık olarak düzenlense de, bir kişi ya sanık, ya da tanık olacaktır¹²⁰. Bu bakımdan atf-ı cürümde bulunan suç ortaklarının tanık olarak dinlenmesi, tanıklığa ilişkin ilkelerin özüne aykırıdır¹²¹.

Tanık beyanları için bir ödül/ayrıcalık teklif eden her sistemde, bu ayrıcalıkların kötüye kullanılması riski dikkate alınmalıdır. Suçlayıcı ifadelerden kişisel çıkar elde etmeyi uman tanıklar, her zaman güvenilirmez olduklarını kanıtlamıştır¹²². Hâlihazırda, Alman ceza hukukunun kurucu metinlerinden 1532 tarihli *Constitutio Criminalis Carolina*'nın 64. maddesinde, bir ödül vaat edilmiş olan tanığın ceza yargılamasından men edileceği ve hatta cezalandırılacağı öngörülmüştür¹²³. Aynı şekilde, 1808 tarihli Fransız Ceza Muhakemesi Kanunu m. 322/6 uyarınca ödül vaat edilen muhbirlerin tanık olarak dinlenmesi yasaklanmıştır¹²⁴.

Her halükârda, itirafçı tanık beyanlarının kanıt değeri düşük kabul edilmelidir¹²⁵. Belirli faydalarla satın alınan itirafçı tanık beyanlarının kanıt değeri, kategorik olarak şüphelidir¹²⁶. Güvenilmez olan bu delile karşı kanunda veyahut içtihat hukukunda belirli usullerin ve güvencelerin öngörülmesi gerekir. Bu hususta öncelikle, karşılaştırmalı hukuk uygulamasında hangi güvencelerin öngörüldüğünü belirtmek lazım.

Alman ceza hukukunda mahkemeler, masum kişilerin yanlış suçlamalar nedeniyle mahkûm olma riskine karşı bazı güvenceler benimsemiştir. İtirafçı tanığın beyanlarına ilişkin olarak, mahkemeler istikrarlı içtihatlarla delil

119 Fatih Birtek, *Ceza Muhakemesinde Delil ve İspat*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2016, s. 168; Centel, Zafer, s. 287; Gedik, s. 67.

120 Öztürk, Tezcan, Erdem, Alan, Sırma-Gezer, Saygılar, Özyayın, Erden-Tütüncü, Tok, s. 301; Centel, Zafer, s. 176, 286 ve 287; Ünver, Hakeri, *Ceza Muhakemesi Hukuku Cilt I*, s. 636, 637 ve 638; Yurtecan, s. 321; Birtek, s. 168. Ancak suç ortağının sanık aleyhine olan beyanları bakımından tanık olarak kabul edilebileceği ileri sürülmüştür. Bkz. Öztürk, Tezcan, Erdem, Alan, Sırma-Gezer, Saygılar, Özyayın, Erden-Tütüncü, Tok, s. 301. Kunter, Yenisey ve Nuhuğlu, İtalyan Kanunu'nun bu hususta net bir ayırım çizdiğini belirtir. Buna göre, "bir muhakemedeki sanığın, mahkûm da olsa, beraat de etse, bağlantılı diğer bir muhakemede tanık sıfatı ile" dinlenmeyeceği düzenlenmiştir. Bkz. Kunter, Yenisey, Nuhuğlu, s. 1350, dn. 13.

121 Ünver, Hakeri, *Ceza Muhakemesi Hukuku Cilt I*, s. 641, 642 ve 643; Birtek, s. 169.

122 Karl Peters, *Strafprozeß*, 4. Bası, C. F. Müller, Heidelberg, 1985, s. 403 ve 404.

123 Bkz. J. Kohler, Willy Scheel, *Die peinliche Gerichtsordnung Kaiser Karls V: Constitutio Criminalis Carolina*, Verlag der Buchhandlung des Waisenhauses, Halle, 1900, s. 33.

124 Frahm, s. 268 ve 269.

125 Krey, Heinrich, s. 358.

126 Roxin, Schünemann, s. 94.

değerlendirmesinde daha yüksek bir gereklilik aramakta ve bu beyanları karara esas alırken mahkemelerin diğer kanıtlara dayanarak bir gerekçe sunma yükümlülüğü bulunmaktadır¹²⁷. Buna göre, hakkında bilgi verilen kişiye karşı gerçekleştirilen yargılamada delil değerlendirmesinin genel ilkelerine göre, hâkim itirafçı tanığın ceza indirimi elde etmek amacıyla yanlış beyanda bulunmuş olabileceğini¹²⁸ veya suç ortağı olduğu iddia edilen kişiyi suçlayarak kendini aklamak isteyebileceğini¹²⁹ dikkate alınmalıdır¹³⁰. İtirafçı tanığın ifadesinden kendisi için herhangi bir avantaj elde etmeyi bekleyip beklemediği her zaman incelenmelidir¹³¹. İtirafçı tanığın kendisi de suça müdahil olmuşsa, sanığın zararına kendini aklamak için sanığı suçlamış olabileceğinden, itirafçı tanık beyanları eleştirel bir incelemeye tabi tutulmalıdır¹³². Delillerin değerlendirilmesi, itirafçı tanığın ceza indirimi elde edip edemediğini ortaya çıkarmalıdır¹³³. İtirafçı tanığın hâlihazırda cezaya mahkûm olması, beyanlarının hâlâ bu motivasyondan etkilenmiş olma ihtimalini ortadan kaldırmaz¹³⁴. Bu durum, itirafçı tanığın kendi ceza yargılaması sırasında ifadelerini değiştirdiğine dair göstergeler olması hâlinde de geçerlidir¹³⁵.

İtirafçı tanığın sözüne karşı yargılanan üçüncü kişinin sözü olduğunda, belirti delillerinin eksiksiz bir genel değerlendirmesi önemlidir¹³⁶. Sanığın beyanları ile itirafçı tanığın beyanları çelişiyorsa ve ceza mahkemesinin kararı yalnızca iki versiyondan hangisine inanacağına bağlıysa, kararı etkileyebilecek bütün olguların dikkate alınması gereklidir¹³⁷. İçtihat hukukuna göre, kararda ilgili bilgilerin ve tanıklıkların kapsamlı bir şekilde tetkik edilmesi ve müzakere

127 Kneba s. 42 ve 43; Frahm, s. 262; Maier, Rn. 85; Hans Peter Brause, "Zum Zeugenbeweis in der Rechtsprechung des BGH", *NStZ*, Sayı 9, 2007, s. 510.

128 BGH, *NStZ-Rechtsprechungs-Report Strafrecht*, Sayı 5, 2002, s. 147 - Beweiswürdigung - Aussage gegen Aussage [2002].

129 BGH, *NStZ*, Sayı 12, 1990, s. 603 ve 604 - Glaubwürdigkeit eines Mitangeklagten [1990].

130 Kneba, s. 42.

131 Frahm, s. 262.

132 Maier, Rn. 86; Ralf Eschelbach, "§ 261", Ed. Jürgen Peter Graf, *BeckOK: StPO mit RiStBV und MiStra*, 56. Bası, C. H. Beck, München, 2025, Rn. 62; Frahm, s. 262.

133 BGH, *NStZ-Rechtsprechungs-Report Strafrecht*, Sayı 3, 2005, s. 89 - Aufklärungspflicht und Beweiswürdigung bei geleisteter Aufklärungshilfe [2004].

134 BGH, *NStZ-Rechtsprechungs-Report Strafrecht*, Sayı 5, 2002, s. 147 - Beweiswürdigung - Aussage gegen Aussage [2002].

135 BGH, *NStZ-Rechtsprechungs-Report Strafrecht*, s. 147; Maier, Rn. 86.

136 BGH, *NStZ*, Sayı 51, 1998, s. 3790 - Rechtliches Gehör bei ungenauer Fassung der Anklageschrift [1998].

137 BGH, *Beschluß vom 11.5.2011*, 4 StR 163/11, para. 4; BGH, *NStZ*, Sayı 5, 2001, s. 262 - Entfernung des Angeklagten an Stelle einer audiovisuellen Vernehmung [2000]; BGH, *NStZ-Rechtsprechungs-Report Strafrecht*, Sayı 6, 2002, s. 175 - Beweiswürdigung - Aussage gegen Aussage [2002]; BGH, *NStZ-Rechtsprechungs-Report Strafrecht*, Sayı 6, 2009, s. 212 - Beweiswürdigung - tatbeteiligter Zeuge [2009].

edilmesi gerekmektedir¹³⁸. Özellikle, mahkeme bireysel tutarsızlıkları kendisi tespit ederse, bu gerçeği iletmekle sınırlı kalmamalı, tutarsızlıkları sonuçla ilgisiz olarak değerlendirmek istiyorsa, kararda ifadelerin tutarsız içeriklerini de sunmalıdır¹³⁹. Bu genişletilmiş sunum yükümlülüğü, yalnızca sanığın mahkûm edilmesi durumunda değil, aynı zamanda mahkemenin atf-ı cürümlerin doğruluğuna ikna olmaması nedeniyle beraat kararı verilmesi durumunda da geçerlidir¹⁴⁰. İfadenin dikkatli bir şekilde analiz edilmesinin bir parçası olarak, hâkim ifadenin içeriğini, geçmişini, gelişimini ve nedenlerini ele almalıdır¹⁴¹. İtirafçı tanığın beyanlarının sanığın inkârına üstün tutulabilmesi için söylemin ayrıntıları, ikna ediciliği ve tutarlılığı bakımından daha fazla inandırıcılık taşıması gerekir¹⁴². Mahkeme, itirafçı tanık beyanlarının inandırıcılığı aleyhine olan koşulları aramakla kendini sınırlamamalı, aynı zamanda beyanların doğruluğunu olumlu bir şekilde teyit edebilecek koşullara da işaret etmelidir¹⁴³. İtirafçı tanığın sözüne karşı sanığın sözü olduğunda, tutuklu yargılamaya karar verilmesi ve sürdürülmesi açısından da sorunlar ortaya çıkar. Sanığın güvenilirliği aleyhinde herhangi bir bulgu yoksa ve başka delil de yoksa, itirafçı tanık beyanı, kuvvetli suç şüphesi oluşturmaz¹⁴⁴.

Common law'da itirafçı tanıklığa daha güvensiz bir şekilde yaklaşmıştır. *Common law*'da itirafçı tanığın beyanı, en başından beri güvenilmez bir delil olarak değerlendirilmiştir¹⁴⁵. Bu sebeple, *common law*'da jüriyi bağlayıcı bir kural olmasa bile, ihtiyati bir uygulama gelişmiştir. Buna göre, bir suç ortağının tanıklığı söz konusu olduğunda, hâkim, bu delilin değeri hakkında jüriye, bu delili teyit eden/destekleyen bir delil olmadıkça, suç ortağının beyanıla sanığa mahkûmiyet verilemeyeceğini tavsiye eder¹⁴⁶. Ancak Amerikan eyaletlerinin neredeyse yarısında bu uygulama bir kanunla düzenlenerek, teyit/destek kuralı

138 BGH, NSTZ-Rechtsprechungs-Report Strafrecht, Sayı 8, 2022, s. 254 - Beweiswürdigung – Darstellung und Würdigung der Aussage des Tatopfers [2022].

139 BGH, Beschluss vom 18.03.2024, 5 StR 63/24, para. 4.

140 BGH, NSTZ, Sayı 10, 2000, s. 550-551 (551) - Fehlerhafte Beweiswürdigung zu Gunsten des Angeklagten [2000]; BGH, NSTZ-Rechtsprechungs-Report Strafrecht, Sayı 6, 2002, s. 175 - Beweiswürdigung - Aussage gegen Aussage [2002].

141 Maier, Rn. 87.

142 Eschelbach, "§ 261", Rn. 59; Frahm, s. 263.

143 BGH, NSTZ-Rechtsprechungs-Report Strafrecht, Sayı 8, 2003, s. 245 – Beweiswürdigung - Aussage gegen Aussage [2003].

144 Maier, Rn. 93; Frahm, s. 263.

145 Hale, s. 226 vd.; Plunkett, s. 3 vd.

146 Plunkett, s. 3 vd.; Simon Greenleaf, *A Treatise on the Law of Evidence*, Vol. I, 13. Basi, Little, Brown, and Company, Boston, 1876, s. 435; Wigmore, s. 404, 405 ve 406, s. 417, 418, 419 ve 420; I. Maurice Wormser, "Corroboration of Accomplices in Criminal Cases", *Fordham Law Review*, Cilt 11, Sayı 2, 1942, s. 193.

(*corroboration rule*) hâline gelmiştir. Birleşik Krallık'ta da 1994 tarihli Ceza Adaleti ve Kamu Düzeni Kanunu m. 32'de bu uygulama kanuni bir kural hâline getirilmiştir. Böylece hâkim bakımından bu uyarıyı yapmak, jüri bakımından da bu kurala uymak bağlayıcı hâle gelmiştir¹⁴⁷. Bu bağlamda, günümüzde *common law*'da destekleyen bir delil olmadıkça itirafçı tanığın beyanı herhangi bir delil değeri elde edememektedir. Ancak, her türlü destekleyici delil yeterli değildir. Sanığın suça karıştığını doğrudan doğrulamayan, ancak suçun zamanını, yerini veya diğer yöntemlerini doğrulayan deliller yalnızca destekleyici/teyit edici delillerdir¹⁴⁸.

Yargıtay'ın itirafçı tanık beyanlarına yönelik içtihatları ise Türk ceza hukukundaki vahameti göstermektedir. Zira Yargıtay itirafçı tanık beyanları konusunda masum üçüncü kişilerin mahkûmiyetini önleyen değil teşvik eden bir pratiği benimsemiştir. CMK m. 50/1-c'de soruşturma veya kovuşturma konusu suçlara iştirak eden şüpheli veya sanıkların yeminsiz dinleneceği öngörülmüştür. Bu bağlamda, soruşturma veya kovuşturma konusu suçlara iştirak eden şüpheli ve sanıkların beyanlarının delil değeri kanuni olarak düşürülmüştür. Fakat yukarıda da gösterildiği üzere, Yargıtay, itirafçı tanıklar ile diğer tanıklar arasında ayırım yapılmamasında bir sakınca olmadığını onaylamıştır. Bu içtihadını meşrulaştırırken dayandığı husus ise örgütlü suçlarda müşterek failliğin mümkün olmamasıdır. Ancak Yargıtay bazı önceki kararlarında, örgüt yöneticisinin müşterek fail olabileceğini kabul etmiştir¹⁴⁹. Doktrinde de, örgüt yöneticilerinin "suç ortaklarını yönlendirmesi ve suç işlenişini sevk ve idare etmesi halinde" müşterek fail olarak sorumlu tutulabilecekleri ileri sürülmüştür¹⁵⁰. Bunun yanı sıra, aynı icrai hareketlerle görevlendirilen örgüt üyelerinin müşterek failliğini engelleyen bir husus yoktur¹⁵¹. Sözelimi terör saldırıları gerçekleştirmek ile görevlendirilen örgüt üyeleri, müşterek fail hâline gelir. Aynı şekilde, örgüte üye sağlama için üniversite yakınlarında stant açan veya bir vakıfta birlikte görev alan örgüt üyeleri de müşterek fail hâline gelir. Bu bakımdan, örgütlü suçlarda

147 Greenleaf, s. 435, 436 ve 437; Wigmore, s. 414 vd.; Wormser, s. 193 vd.; Adrian Keane, Paul McKeown, *The Modern Law of Evidence*, 9. Bası, Oxford University Press, Oxford, 2012, s. 227, 228 ve 229.

148 Frahm, s. 263 ve 264. Krş. Wigmore, s. 421 vd.; Keane, McKeown, s. 229, 230 ve 231.

149 16. CD, E. 2017/1443, K. 2017/4758, 14.07.2017; 6. CD, E. 2018/3670, K. 2019/1706, 14.03.2019; 6. CD, E. 2017/2056, K. 2019/2679, 29.04.2019, www.lexpera.com.tr (22.09.2025).

150 İzzet Özgenç, *Suç Örgütleri*, 15. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2023, s. 26 ve 27.

151 Bkz. ve krş. Yenidünya, İçer, s. 91; Tozman, s. 400 vd.; Emre İkbâl Açıkgöz, *Müşterek Faillik: Suça İştirakte Karşılıklı İsnadiyet*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2024, s. 326; Cihan Kavlak, *Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu*, 3. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2017, s. 433 ve 434; Vesile Sonay Evik, *Suçta İştirakte Yardım Edenin Cezai Sorumluluğu*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2010, s. 340 ve 341; S. Gökçen Kan, *Silahlı Terör Örgütüne Üye Olma Suçu*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2024, s. 167.

müşterek faillik imkânsız bir olgu değildir. Diğer taraftan, burada Yargıtay'ın mantığını izlediğimizde, itirafçı tanığın beyanları daha güvenilir olmaz. Zira örgüt üyelerinin birbirlerinin faaliyetlerine hâkim olmadığı durumda, örgüt üyelerinin birbirleri hakkındaki bilgilerinin daha dolaylı olduğunu ve kulaktan dolma olduğunu kabul etmek gerekir. Dolayısıyla Yargıtay'ın itirafçı tanık beyanlarını diğer tanık beyanlarından ayırmamak için kullandığı gerekçe, aslında itirafçı tanık beyanlarının daha güvenilir olduğunu kabulünü gerektirir. Kaldı ki, suçun müşterek faillığe elverişli olmaması ile itirafçı tanık beyanlarının tanık beyanlarıyla eşdeğer olması arasında mantıksal bir korelasyon kurmak da mümkün değildir. CMK m. 50/1-c hükmünün norm metninde “iştirak” terimi kullanılmıştır. Dolayısıyla, burada bütün iştirak türleri kapsanır¹⁵². Keza m. 50/1-c hükmünün hem lafzi, hem sübjektif hem de objektif teleolojik yorumu ile uyumlu olamayan Yargıtay'ın bu yorumu ikna edicilikten ve mantıktan uzaktır. Dahası, doktrinde Yargıtay'ın uygulamadığı CMK m. 50/1-c hükmü de eleştirilmektedir. Buna göre, bu hüküm, “muhakeme konusu suça iştirakten şüpheli veya sanık olanların da tanık gibi dinlenebilmelerine” imkân vermektedir¹⁵³. Sonuç olarak yeminsiz olarak dinlenmesi gereken suç ortaklarının yemin ile dinlenmesi bozmayı gerektirirken¹⁵⁴, Yargıtay'ın bu hususta hiçbir sakınca görmemesi kabul edilemez. Üstelik uygulamada, itirafçı tanık beyanlarında, yanlış ve yanıltıcı beyanların söz konusu olduğu ve bu sebeple, üçüncü kişilerin mağdur olduğu gözlemlenmiştir¹⁵⁵.

Türk ceza muhakemesi hukuku doktrininde doğrudan itirafçı tanık beyanları için olmasa bile, atf-1 cürümler için bu güvensizlik ortaya konmuştur. Öncelikle doktrinde birçok yazar, atf-1 cürümlerin bir delil olmadığını ve atf-1 cürüm söz konusu olduğunda yeni bir delil toplama ve ispat faaliyetinin gerçekleştirilmesi gerektiğini ifade etmiştir¹⁵⁶. Bazı yazarlara göre de, suç ortaklarının suç atması delil niteliğini haiz olmakla beraber, tek başına mahkûmiyet için yeterli değildir¹⁵⁷. İtirafçı tanık beyanları, ancak somut deliller ile desteklenirse mahkûmiyet kararına

152 Öztürk, Tezcan, Erdem, Alan, Sırma-Gezer, Saygılar, Özyayın, Erden-Tütüncü, Tok, s. 515.

153 Şahin, Göktürk, s. 410.

154 Öztürk, Tezcan, Erdem, Alan, Sırma-Gezer, Saygılar, Özyayın, Erden-Tütüncü, Tok, s. 516.

155 Şen, Eryıldız, s. 600.

156 Erem, s. 405; Birtek, s. 107.

157 Kunter, Yenisey, Nuhoglu, s. 1379; Toroslu, Feyzioğlu, s. 225; Çevik, s. 165; Gedik, s. 83; Vahit Bıçak, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 4. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2018, s. 475. Krş. Şen, Eryıldız, s. 583, 584 ve 586. Şen ve Eryıldız, itirafçı tanıkların beyanlarına yargı makamlarının dikkatli yaklaşması gerektiğini, soyut beyanlara ve dayanaksız atf-1 cürümlere itibar edilemeyeceğini belirtse de, itirafçı tanığın tutarlı beyanlarına önem atfetmiştir. Yazarlara göre, itirafçı ve etkin pişmanlık beyanları önemli deliller arasındadır. Bkz. Şen, Eryıldız, s. 44, 583 ve 584.

esas teşkil edebilir¹⁵⁸. Erem, suç atmanın delil olarak değerlendirilemeyeceğini ve yalnız buna dayanılarak verilen hükmün delilsiz sayılacağını belirtmiştir. Yazara göre, özellikle suç ortaklarını ele veren suçluların cezasında indirimle gidileceği yönündeki hükümler kişiyi masum insanlara suç atmaya ve suç ortağı olarak göstermeye yönlendirebilir. Bu nedenle atf-ı cürüm niteliğindeki beyanlara dikkatle yaklaşılmalı, soruşturmanın genişletilmesine yol açabilse de diğer delillerle desteklenmeden hükme esas alınmamalıdır¹⁵⁹. Nitekim yukarıda da gösterildiği üzere, Yargıtay, kararlarında atf-ı cürümlerin güvensizliğini ve ispat değerinin düşük olduğunu kabul etmiştir. Yargıtay'ın örgütlü suçlardaki itirafçı tanık beyanları bakımından bu kabulden dönmesi, uygulamanın diğer yüzünden kaynaklanmaktadır. Yukarıda da gösterildiği üzere, Yargıtay tersine bir Kopernik devrimi gerçekleştirmiştir. 16. Ceza Dairesinin 2016 tarihli kararında, itirafçı tanık beyanının delil olarak değerlendirilebilmesi, itirafçı tanığın samimi anlatımına ve destekleyici delillerin mevcudiyetine bağlı tutulmuştur¹⁶⁰. Yargıtay tutumunu 2016 sonrasında, içtihadını ise 2021 yılında değiştirmiştir. Gerçekten de derece mahkemelerinin yargılamasında, sadece itirafçı tanık beyanlarına istinat edilerek mahkûmiyet kararı verilmesi yaygındır¹⁶¹. Peki bu durum neden kaynaklanmaktadır? Bu değişimin tek açıklaması, mücadeleci demokrasi çerçevesinde yeni düşmanların belirlenmesi ve bu yeni düşmanlara ve konjonktüre göre ceza ve ceza muhakemesi ilkelerinin ve anayasal hakların uygulanmasından vazgeçilmesidir. Bu yeni olgu, düşman ceza hukukunun bir aracı olan itirafçı tanıklık kurumunun¹⁶² yorumlanmasını ve uygulanmasını doğrudan etkilemiştir.

TCK m. 220'de düzenlenen suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçu, son dönemde "siyasi" davalarda sıkça başvurulan bir ceza normu hâline gelmiştir. 2016 öncesinde, PKK örgütüne ilişkin yargılamalar ve medyada "Ergenekon" ve "Balyoz" adıyla görülen yargılamalar öne çıkmaktadır. 2016 sonrasında ise FETÖ/PDY örgütüne ilişkin yargılamalar ve son dönemde medyada "Kent Uzlaşısı" adıyla bilinen soruşturmalar, siyasetteki dost-düşman ayrımının¹⁶³ içine sindiği dosyaları meydana getirir. Bu dosyalar aslında, mücadeleci demokrasinin tetiklediği düşman ceza hukuku uygulamalarına açık olan yargılamaları teşkil eder. Düşman ceza hukuku veya düşman hukuku, özellikle

158 Şen, Eryıldız, s. 586 ve 798.

159 Erem, s. 405 ve 406.

160 16. CD, E. 2015/4672, K. 2016/2330, 21.04.2016, www.lexpera.com.tr (03.10.2025).

161 Bkz. *Hasan Doğan Başvurusu*, Baş. No. 2019/37961, Karar Tarihi 23.02.2022; *Ahmet Bağcı Başvurusu*, Baş. No. 2020/38549, Karar Tarihi 14.01.2025.

162 Bu yönde bkz. Roxin, Schünemann, s. 94.

163 Carl Schmitt, *Der Begriff des Politischen*, Duncker & Humblot, München, 1932, s. 13, 14 ve 15.

olağanüstü dönemlerde tehdit olarak kabul edilen ve belirli niteliklerle tanımlanan grupların ve kesimlerin farklı standartlara ve uygulamalara, diğer bir deyişle kamu makamları tarafından ayrımcı muamelelere tabi tutulmasını ifade eder. Sözelimi düşman olarak kabul edilen kimliğin niteliklerini taşıyan bir sanık açısından ceza yargılamasında suçun sabitliğine ilişkin gerekli olan ispat standardı düşerken, beraat kararı için bu sanığın adeta kendi masumiyetini ispatlaması yargı makamları tarafından beklenmektedir¹⁶⁴. Bu bakımdan, düşman olarak kabul edilen şüpheli veya sanık ve müdafii, soruşturma ve kovuşturmada kamu makamlarının olumsuz algısı ile kaçınılmaz bir karşılaşma yaşamaktadır.

Bu yargılamalar ve soruşturmalar sebebiyle, TCK m. 221'de düzenlenen etkin pişmanlık hükümleri, fevkalâde bir uygulama alanı bulmuştur. Kamu makamları nezdinde oluşan bu algı; beraat kararını elde etme ihtimalinin daha düşük olmasının etkisiyle ve birçok müdafinin de yönlendirmesiyle, belki de suçta ve cezada kanunilik ilkesini ihlal edecek¹⁶⁵ veya soyut ithamlardan oluşan bir yargılamada, şüpheli veya sanığın itirafçı tanıklığa başvuru zorunluluğu algısını da meydana getirmiştir. Bu bağlamda, Türkiye'de örgütlü suçlarda bir şüpheli veya sanık, en başta kolluk veya müdafii tarafından itirafçı tanıklığa yönlendirilmektedir. Zira Türk hukuku uygulamasında, düşman ceza hukukunun hâkim olduğu yargılamalarda, örgüt üyeliği isnat edilen şüphelilerin tutuklanarak yargılanma ihtimali yüksektir. Bu sebeple de şüpheli veya sanıklar, soruşturma makamlarına yardımcı olarak ve hâkimlerin algısını yumuşatmaya çalışarak, özgürlüklerini muhafaza çabasına girişmektedir. Bu çaba dolayısıyla itirafçı tanıklığa başvuran kişiler, kolluk ifadesinde saatlerce süren bir teşhis uygulamasına tabi tutulmaktadır. İtirafçı tanıkların kolluk ifadelerinde uzun süren bir zaman aralığını ve yüzlerce teşhisi kapsayan beyanlarına güvenilebilmesi mümkün değildir. Ancak bu beyanlar dikkate alınarak masum üçüncü kişiler hakkında, belki de soruşturma dahi açılmasına gerek olmamasına rağmen, kovuşturmaya geçilen süreçler oluşturulmaktadır. Bu durumda, ceza yargılamasında mahkûmiyete yönelik sıhhatli bir ispatın gerçekleştirilmesi için kolluk ifadelerine değil mahkeme nezdinde verilen beyanlara ağırlık verilmesi gerekir. Ancak böyle bir uygulama da yerleşmemiştir. Nitekim davaların siyasi değerinin yüksekliği, soruşturma ve kovuşturma savcısının, sulh ceza hâkiminin ve bazen de yargılamayı yürüten

164 Seyfullah Tosun, *Anayasal Hakların Sınırlandırılmasında İçkin Sınırlama Doktrini*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2025, s. 542.

165 Bkz. *Yalçınkaya v. Türkiye*, App. No. 15669/20, GC Judgment of 26 September 2023, para. 269-272; *Demirhan and Others v. Türkiye*, App. No. 1595/20 and 238 others, Judgment of 22 July 2025, para. 46-47.

hâkimlerin kanaatlerini polis fezlekesine ve kollukta elde edilen bulgulara sabitleyebilmektedir.

Nitekim son dönemde, itirafçı tanıklık düzenlemelerinin kamu makamları tarafından kötüye kullanılması da ayyuka çıkmıştır. “Kent Uzlaşısı” adıyla bilinen soruşturmalarda, şüpheliler keyfi bir şekilde tutuklanmakta ve itiraf karşılığında özgürlüklerine kavuşmaktadır¹⁶⁶. Bu itibarla, yalan veya yanıltıcı beyanlara karşı bir yaptırım ihtimalinin oldukça düşük olması itirafçı tanığın yalan söylemesini teşvik ederken, kolluk ve birçok müdafinin yönlendirmesi de bu yalan beyanların sayısını olağanın üstüne çıkarmıştır. Diğer taraftan, kişilerin özgürlükleri ile itirafçılık arasında bir tercih yapması istenerek, itirafçı tanıklar yalan beyanda bulunmaya mecbur edilmiştir. Bu bakımdan, itirafçı tanıklık için gerekli olan gönüllülük unsurunun örgütlü suçlarda büyük ölçüde ortadan kalktığı görülmektedir. Nihayetinde, Türk hukuku uygulamasında itirafçı tanıklık kurumu, ceza muhakemesinin günümüzdeki amacı olan gerçeğe ulaşma amacını değil, Orta Çağ’daki amacı olan şüphelinin veya sanığın cezalandırılması amacını gerçekleştirmeye matuf hâle gelmiştir. Bu nedenle, Yargıtay, örgütlü suçlara ilişkin yargılamada atf-ı cürüm ile ilgili içtihatlarından dönmüştür.

Hasılı, itirafçı tanığın, diğer tanıklardan önemli ölçüde farklı olduğu dikkate alınmalıdır. Zira itirafçı tanığı yalan söylemeye teşvik eden menfaat beklentisi, bu tanıklardaki yalan beyanı neredeyse önceden programlanmış hâle getirir. Nitekim itirafçı tanık bir kez yalan söyledikten sonra, mahkeme nezdinde tutarlılığını ve güvenilirliğini kaybetmemek veya Alman Ceza Kanunu’nda düzenlenen yaptırımlardan kaçınmak için genellikle bu beyandan geri adım atmaz. Bu da itirafçı tanıkların kendi çıkarları doğrultusunda üçüncü kişileri suçlama riskini artırmaktadır¹⁶⁷. İtirafçı tanığın beyanlarının güvenilirliğinin değerlendirilmesi, suçun koşullarını bilen itirafçı tanığın belirli bir delil zincirini kendi lehine kolayca manipüle edebileceği gerçeğiyle daha da karmaşık hâle gelmektedir. Örneğin, suça kendi katkısını küçümsemek veya

166 Bkz. Elif Altın, “İtirafçılar Tahliye Edildi”, *Hürriyet*, <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/itirafçılar-tahliye-edildi-42828580> (03.09.2025); BİA Haber Merkezi, “İBB Soruşturmasında İki Kişi Daha ‘Etkin Pişmanlık’tan Tahliye Edildi”, *Bianet*, <https://bianet.org/haber/ibb-sorusturmasinda-iki-kisi-daha-etkin-pismanlik-tan-tahliye-edildi-308102> (03.09.2025); Halk TV Haber Merkezi, “Aziz İhsan Aktaş’ın ev hapsi kaldırıldı!”, *Halk TV*, <https://halktv.com.tr/gundem/son-dakika-aziz-ihsan-aktasin-ev-hapsi-kaldirildi-965314h> (03.09.2025). Gerçekten şüphelinin etkin pişmanlığa başvurması ve bir ceza indirimi alabilecek olması sebebiyle, şüphelinin tutukluluğu orantısız hâle gelebilir. Ancak böyle bir pratik mahkemelerin ya da hâkimliklerin uygulamasına yerleştiğinde, şüpheliler bir yerde tutulmaktan kurtulmak için daha çaresiz bir duruma sürüklenecek ve suçu aydınlatacak veya önleyecek herhangi bir bilgiye sahip olmasa bile en iyi ihtimalle kulaktan dolma bilgiler verecektir.

167 Frahm, s. 265.

soruşturmaya katkısına daha fazla ağırlık kazandırmak için suçlanan kişinin suça katılımını abartabilir. Alternatif olarak, suça kendi katılımını veya üçüncü bir tarafın katılımını örtbas etmek için suçlanan kişiyi tamamen değiştirebilir. İçtihat hukukunun genel güvenilirlik kriterleri bu tür durumlarda eksik kalmaktadır. İfadelerin ayrıntı düzeyi ve tutarlılığı, ifadenin güvenilirliği konusunda güvenilir bir gösterge sağlamaz¹⁶⁸. Olaya dahil edilen üçüncü bir kişinin olaya karıştığını çürütecek bir kanıt yoksa ve bu en azından makul görünüyorsa, itirafçı tanık kendi yaşadığı temel olayları doğru, ayrıntılı ve çelişkisiz bir şekilde sunabilir ve böylece kesin bir genel resim oluşturabilir. Genel ilkelere göre hukuki hatadan arınmış bir delil değerlendirmesi bile ifadelerin doğruluğu konusunda herhangi bir garanti sağlamaz. Bu durum, itirafçı tanığın bilgi verdiği suça karışmamış olması hâlinde daha da geçerlidir, zira bu durumda kendini suçlama riski olmaksızın başka kişileri suçlayabilir¹⁶⁹. Yargılamayı hızlandırma amacına uygun olarak bu itirafçı tanıklık normunu uygulamak için, mahkeme davanın olgularını tam olarak aydınlatmaktan kaçınmak zorunda kalabilir. Sonuçta, suçlanan üçüncü şahsa karşı yürütülen yargılamalarda adaletsizlik riski ortaya çıkmaktadır. Genel itirafçı tanıklık düzenlemesinin gerçeğin ortaya çıkarılmasına yardımcı olacağı beklentisi bir yanılgıdır. Bunun yerine, yargılamanın klasik amacı olan gerçeği bulmak, umulan verimlilik artışı lehine ikinci plana atılmaktadır. En kötü durumda, gerçeklik yerini sadece makul olana bırakmaktadır. Objektif gerçeklik adil cezalandırmanın gerekli temeli olduğundan, bu durum yargılamanın genel amacı olan adaletin sağlanmasını da tehlikeye atmaktadır¹⁷⁰.

Yanlış beyan riskine karşı sadece sorunun farkında olmak ve beyanları özellikle dikkatli bir şekilde analiz etmekle mücadele edilebilir. Ancak itirafçı tanıkların beyanları, itirafçı tanıkların suçladığı üçüncü kişilere karşı yürütülen soruşturma ve kovuşturmalarda genellikle belirleyici veya tek delil olacaktır¹⁷¹. Buna ek olarak, itirafçı tanıkların beyanları bakımından mahkemeler ceza indirimi veya cezadan muafiyeti kabul etmişse, itirafçı tanıklar tarafından suçlanan sanıklar aleyhine açılan davalarda delillerin tarafsız bir şekilde değerlendirilmemesi sorunu ortaya çıkar¹⁷². Etkili kontrol mekanizmalarının yokluğunda, beyanlara karşı itiraz edilebilir ancak iddialar çürütülemez ve akla yatınlık/tutarlılık suçun ispatının yerini alma tehdidiyle karşı karşıya

168 Eschelbach, “§ 261”, Rn. 59.1, 62; Frahm, s. 265.

169 Eschelbach, “§ 261”, Rn. 62; Frahm, s. 265 ve 266.

170 Frahm, s. 269; Beulke, s. 239.

171 Frahm, s. 269.

172 Ostendorf, s. 268 ve 269.

kalır¹⁷³. Frahm'a göre¹⁷⁴, olayın tanığı olmayıp kulaktan dolma bilgiler veren tanıklar için içtihat hukukunda geliştirilen ilkeler burada uygulanabilir. Bu ilkelere göre, bir mahkûmiyet yalnızca tanığın beyanına dayandırılmaz. Aksine, beyanların mahkemenin önemli olduğuna ikna olduğu başka delillerle doğrulanması gerekir¹⁷⁵. Suçlama diğer olayları nicelik veya nitelik olarak aşyorsa, yalnızca çevresel olaylarla ilgili deliller yeterli değildir¹⁷⁶. İtirafçı tanık beyanları için harici delillerle teyit ihtiyacı, itirafçı tanıklığın tipik olarak düşük bir güvenilirlik seviyesine sahip olmasından kaynaklanmaktadır. İtirafçı tanık beyanının güvenilirliğinin ortadan kalkması için kanuni düzenlemenin ve içtihat hukukunun cezada indirim cazibesıyla itirafçı tanığın yalan beyanda bulunmaya sürüklenmesine izin verip vermediğine dair makul şüphe yeterlidir¹⁷⁷.

Burada itirafçı tanık beyanlarına ilişkin bir ispat usulünün de benimsenmesi gerekir. Aslında gerek *common law*'da ve gerekse Yargıtay'ın atf-ı cürüme ilişkin içtihatlarında, bir teyit kuralının benimsendiği görülmektedir: İtirafçı tanık beyanlarının hükme esas alınabilmesi için diğer delillerle desteklenmesi ve teyit edilmesi gerekir. Bu bağlamda, itirafçı tanık beyanı, doğrudan delil/tek başına yeterli delil ile dolaylı delil/tamamlayıcıya muhtaç delil ayrımında¹⁷⁸, tamamlayıcıya muhtaç delil kategorisine denk düşer¹⁷⁹. 5726 sayılı Tanık Koruma Kanunu m. 9/8'de gizli tanıklık için benimsenen tanığın beyanının tek başına hükme esas alınamayacağına ilişkin düzenlemenin kategorik bir şekilde itirafçı tanıklık için de kabul edilmesi gerekir¹⁸⁰. İtirafçı tanık beyanını,

173 Harald Turner, Volker Galland, "Kronzeuge und strafprozessualer Wahrheitsbegriff", *Zeitschrift für Rechtspolitik*, Cilt 21, Sayı 4, 1988, s. 118; Frahm, s. 266.

174 Frahm, s. 266.

175 BVerfG, NJW, Sayı 31, 2001, s. 2246 - Mittelbare Beweisführung im Strafprozess [2000]; BGH, NJW, Sayı 23, 1996, s. 1550 - Anspruch auf Zuziehung eines Verteidigers [1996]; Eisenberg, Rn. 943a.

176 Frahm, s. 266; Eisenberg, Rn. 943a.

177 Andreas Hoyer, "Die Figur des Kronzeugen: Dogmatische, Verfahrensrechtliche und Kriminalpolitische Aspekte", *JuristenZeitung*, Cilt 49, Sayı 5, 1994, s. 237; Frahm, s. 267.

178 Bu ayrım için bkz. Kunter, Yenisey, Nuhoğlu, s. 1344 ve 1345; Yenisey, Nuhoğlu, s. 551; Şahin, Göktürk, s. 407; Bıçak, s. 464-471; Centel, Zafer, s. 261; Yener Ünver, Hakan Hakeri, *Ceza Muhakemesi Hukuku Cilt III*, 22. Bası, Ankara, Adalet Yayınevi, 2024, s. 1633; Yurtcan, s. 308; Birtsek, s. 72, 73, 74 ve 75; Çevik, s. 120; Yayla, s. 101; Dülger, Taşkın, s. 571. Çevik, bir delile bu şekilde kategorik olarak yaklaşılmasında isabet bulmamıştır. Çevik, s. 120. Ancak bazı deliller kendi öz nitelikleri gereği güvenilir bir delil teşkil ediyorsa, burada kategorik bir ayrımın yapılması hem ceza muhakemesinin hem de anayasal hakların bir gereğidir.

179 Bıçak, s. 467 ve 468.

180 Uygulamada itirafçı tanıklıkla gizli tanıklığın birleştirilmesiyle de karşılaşmaktadır. Ancak bu durum, her iki kurumun riskleri ve ceza muhakemesi ilkeleriyle çelişkilerini birleştirmektedir. Şafak, etkin pişmanlıktan yararlanan suç ortaklarının tanık olarak değerlendirilmemesi gerektiğini, kanuna göre öyle görülse bile tanık koruma tedbirleri kapsamında kimliğinin

başka bir güvenilir delil, sözgelimi gizli tanık veya diğer bir itirafçı tanık beyanı teyit edemez. İtirafçı tanık beyanı ancak güvenilir olan başka bir delil ile teyit edilebilir ve desteklenebilir. Bu koşul gerçekleştiğinde, itirafçı tanık beyanının hükme esas alınması yerinde kabul edilebilir. Ancak bu durumda bile, yargılanan sanıkların birçok usuli güvenceye sahip olması gerekir.

B. İtirafçı Tanık Beyanlarının Anayasa ve Anayasal Haklarla Çelişkisi

Öncelikle itirafçı tanıklık kurumunun kendisi birçok anayasal ilkeyle ve hakla çelişmektedir. İtirafçı tanıklık kurumunun çeliştiği kusur ilkesi ve yasallık ilkesi, hukuk devleti ilkesi kapsamındadır. İtirafçı tanıklık kurumu, aynı kusura sahip olmasına rağmen kişilere farklı cezalar öngörmesi bakımından eşitlik hakkı ile çelişmektedir. Aynı şekilde, sanığın kendisini suçlamasını teşvik ederek, adil yargılanma ve masumiyet hakkı çerçevesinde korunan kişinin kendisini suçlamaya zorlanmama güvencesini zedelemektedir. İtirafçı tanıklık kurumunun bütün bu anayasal ilke ve haklarla olan çelişkisi, bu kurumun öngörülme amacı olan suçla mücadele, işlenmiş olan suçların aydınlatılması ve suçların önlenmesi ile meşrulaştırılmaya çalışılmaktadır. Ancak yukarıda açık bir şekilde izah edildiği üzere, itirafçı tanıklık kurumu bu amaçları yerine getirmeye elverişsiz bir araçtır. Elverişli kabul edilse bile elverişlilik düzeyi düşük olmasından dolayı bu kurumun yerine getirdiği menfaatin anayasal değeri düşük olur¹⁸¹. Bu bağlamda, bu kurumun mevcut hâliyle bir dengelemede ağır basması mümkün değildir. Bu sebeple, itirafçı tanıklık kurumunun kendisi hukuk devleti ilkesini, eşitlik hakkını ve kendisini suçlamaya zorlanmama güvencesini ihlal etmektedir.

Ancak bu çalışmada odaklanılacak husus, derece mahkemelerinin itirafçı tanık beyanlarına verdikleri değer bakımından anayasal hakları ihlal edip etmediğidir. İtirafçı tanık beyanlarının bir ceza yargılamasında hükme esas alınmasının korumasını tetikleyebileceği ilk hak, Türk Anayasası m. 36, 37, 38, 138, 139, 140 ve 141'de ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi m. 6'da güvence altına alınan adil yargılanma hakkıdır. Burada evvela, AİHS m. 6/1'de güvence altına alınan genel adil yargılanma hakkı bakımından bir inceleme yapmak lazım gelir. Anayasal hakların kurumsal yapısı, anayasal hakların yükümlüsüne

gizlenmesinin kurumu suistimale açık hâle getireceğini belirtmektedir. Yazara göre itirafçı tanıklıkla gizli tanıklık birleştirilmemeli, itirafçıların duruşmada tanık olarak dinlenmeleri sırasında kimlikleri açıklanmalıdır. Ancak duruma uygun diğer tanık koruma tedbirleri uygulanmalıdır. Tolgahan Şafak, *Korunan Tanık Beyanının Adil Yargılanma Hakkı Karşısında Değeri*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2025, s. 142, 143, 144, 145 ve 146.

181 Tosun, s. 198 ve 199.

belirli pozitif usuli yükümlülükler yükler¹⁸². Bu bakımdan yasama organının veya yargı organının gerçeğin ortaya çıkarılmasını engelleyen bir usul yapısı öngörmesi, adil yargılanma hakkını ihlal eder¹⁸³.

İtirafçı tanıkların beyanlarının güvenilemez olduğunu, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) de istikrarlı içtihatlarla teyit etmiştir. Buna göre, tanıkların cezadan muafiyet veya diğer faydalar karşılığında verdikleri beyanların kullanılması, üçüncü kişinin sanık olarak yargılanmasının adilliği konusunda şüphe uyandırabilir. Zira bu tür ifadeler, doğası gereği manipülasyona açık olup, sadece karşılığında sunulan avantajları elde etmek veya kişisel intikam amacıyla yapılmış olabilir. Bu nedenle, bir kişinin, tarafsız olduğu kesin olmayan doğrulanmamış iddialara dayanılarak suçlanıp yargılanma riski küçümsenmemelidir¹⁸⁴. Ancak AİHM, bu tür beyanların yargılamada kullanılmasının tek başına yargılamayı adil olmayan bir yargılama hâle getirmediğini ve dolayısıyla doğrudan hak ihlaline yol açmadığını kabul etmiştir¹⁸⁵. AİHM, itirafçı tanık beyanlarının ceza yargılamasında bir delil aracı olarak kullanılmasında teyit/destek kuralını gerekli görmüştür¹⁸⁶. Bunların yanı sıra, sanıklar itirafçı tanık beyanlarına karşı kendisini savunma imkânları veren usuli güvencelere sahip olmalıdır. Buna göre, Mahkeme, öncelikle itirafçı tanık beyanlarının diğer tanık beyanlarından ayırt edilerek tanınması gerektiğini imler. Tanıkların, üçüncü kişileri suçlayıcı beyan karşılığında bir fayda elde etmesi olgusunun derece mahkemeleri tarafından dikkate alınması gerekir¹⁸⁷.

182 Anayasal hakların kurumsal yapısı için bkz. Tosun, s. 84 vd. Pozitif usuli yükümlülükler için bkz. Tosun, s. 169 vd.

183 *BVerfGE 57, 250*, s. 275 - *V-Mann* [1981]; *BVerfGE 77, 65*, s. 77 - *Beschlagnahme von Filmmaterial* [1987].

184 Bkz. *X. v. the United Kingdom*, App. No. 7306/75, Decision of 6 October 1976; *Mambro and Fioravanti v. Italy*, App. No. 33995/96, Decision of 9 September 1998; *Lorsé v. the Netherlands*, App. No. 44484/98, Decision of 27 January 2004; *Verhoek v. the Netherlands*, App. No. 54445/00, Decision of 27 January 2004; *Labita v. Italy*, App. No. 26772/95, GC Judgment of 6 April 2000, para. 157; *Cornelis v. the Netherlands*, App. No. 994/03, Decision of 25 May 2004; *Ereeren v. Germany*, App. No. 67522/09, Judgment of 6 November 2014, para. 59; *Habran and Dalem v. Belgium*, App. No. 43000/11; 49380/11, Judgment of 17 January 2017, para. 100; *Adamčo v. Slovakia*, App. No. 45084/14, Judgment of 12 November 2019, para. 50, 59; *Fikret Karahan v. Turkey*, App. No. 53848/07, Judgment of 16 March 2021, para. 51.

185 *Mambro and Fioravanti v. Italy*, App. No. 33995/96, Decision of 9 September 1998; *Lorsé v. the Netherlands*, App. No. 44484/98, Decision of 27 January 2004; *Verhoek v. the Netherlands*, App. No. 54445/00, Decision of 27 January 2004; *Cornelis v. the Netherlands*, App. No. 994/03, Decision of 25 May 2004.

186 *X. v. the United Kingdom*, App. No. 7306/75, Decision of 6 October 1976; *Labita v. Italy*, App. No. 26772/95, GC Judgment of 6 April 2000, para. 158-159; *Cornelis v. the Netherlands*, App. No. 994/03, Decision of 25 May 2004.

187 *Adamčo v. Slovakia*, App. No. 45084/14, Judgment of 12 November 2019, para. 67-68.

Derece mahkemelerinin itirafçı tanıklarla yapılan alışverişin tehlikelerinin, zorluklarının ve tuzaklarının farkında olması ve dolayısıyla içtihatlarına bu farkındalığı yansıtması lazımdır. Bu bağlamda, itirafçı tanıklığın şartlarının tüm yönleri kapsamlı ve dikkatli bir şekilde incelenmelidir¹⁸⁸. Burada aynı zamanda itirafçı tanığın elde ettiği faydanın dikkate alınması gerekir. İtirafçı tanığın elde ettiği ödülün değeri arttıkça, bu beyanların daha sıkı bir şekilde denetlenmesi gerekmektedir¹⁸⁹.

İtirafçı tanıklık kurumunun suistimaline karşı yeterli ve uygun önlemler alınmışsa ve özellikle soruşturma önlemlerine yönelik açık ve öngörülebilir usul mevcutsa, bu delilin yargılamada kullanılması kabul edilebilir¹⁹⁰. Sanığa, aleyhindeki tanığa itiraz etme ve soru sorma konusunda yeterli ve uygun bir fırsat verilmesi gerekir¹⁹¹. İtirafçı tanıkların, anonim olmaması ve kimliklerinin sanıklar tarafından bilinebilmesi, önemli bir etkidir. Burada itirafçı tanıkların güvenilirliğini şüpheye düşürecek tüm bilgilerin sağlanması gerekir¹⁹². Bu tanıkların soruşturma evresinde verdikleri beyanlara sanıkların ulaşabilmesi önemli etkenlerden bir diğeridir¹⁹³. Aynı şekilde bu tanıkların, duruşmada bulunmaları ve sanık ve müdafii tarafından çapraz sorguya tabi tutulabilmeleri sanığa sağlanan savunma imkânlarından birisidir¹⁹⁴. Yargılama sürecinin her aşamasında, sanıkların itirafçı tanıkların güvenilirliğini veya ifadelerinin içeriğini ve inandırıcılığını sorgulama imkânlarının bulunması ve çekişmeli bir yargılama yapılması ise çok önemli olarak nitelenmiştir¹⁹⁵. Sanıkların itirafçı tanıklarla veya beyanlarıyla ilgili ileri sürdükleri argümanların derece mahkemeleri tarafından irdelenmesi ve denetlenmesi gerekir¹⁹⁶.

188 *Verhoek v. the Netherlands*, App. No. 54445/00, Decision of 27 January 2004; *Cornelis v. the Netherlands*, App. No. 994/03, Decision of 25 May 2004.

189 *Adamčo v. Slovakia*, App. No. 45084/14, Judgment of 12 November 2019, para. 69.

190 *Habran and Dalem v. Belgium*, App. No. 43000/11; 49380/11, Judgment of 17 January 2017, para. 101.

191 *Lorsé v. the Netherlands*, App. No. 44484/98, Decision of 27 January 2004.

192 *Mambro and Fioravanti v. Italy*, App. No. 33995/96, Decision of 9 September 1998; *Lorsé v. the Netherlands*, App. No. 44484/98, Decision of 27 January 2004; *Verhoek v. the Netherlands*, App. No. 54445/00, Decision of 27 January 2004; *Habran and Dalem v. Belgium*, App. No. 43000/11; 49380/11, Judgment of 17 January 2017, para. 104.

193 *Habran and Dalem v. Belgium*, App. No. 43000/11; 49380/11, Judgment of 17 January 2017, para. 104.

194 *Habran and Dalem v. Belgium*, App. No. 43000/11; 49380/11, Judgment of 17 January 2017, para. 107.

195 *Cornelis v. the Netherlands*, App. No. 994/03, Decision of 25 May 2004; *Habran and Dalem v. Belgium*, App. No. 43000/11; 49380/11, Judgment of 17 January 2017, para. 113.

196 *Mambro and Fioravanti v. Italy*, App. No. 33995/96, Decision of 9 September 1998; *Adamčo v. Slovakia*, App. No. 45084/14, Judgment of 12 November 2019, para. 66.

Türk ceza hukukundaki kanuni düzenlemelerin ve pratiğin bu kriterlerle ne kadar uyumsuz olduğu sarhtır. Öncelikle kanun koyucu, itirafçı tanıklık kurumunu etkin pişmanlık kurumundan ayırt edememiştir. Yargıtay da bu tefriki gerçekleştirmemiş ve itirafçı tanıklığı olağan bir tanıklık gibi değerlendirmiştir. Bu sebeple, ne kanun koyucunun ne de Yargıtay'ın üçüncü kişileri suçlayarak cezadan muafiyet veya cezada indirim elde eden tanığın beyanlarının tehlikelerinin, zorluklarının ve tuzaklarının farkında olduğu söylenebilir. Özellikle Türk ceza hukukunda örgütlü suçlar bakımından düşman ceza hukukunun cari olması¹⁹⁷ nedeniyle bu tehlikelerin önemsenmediğini varsaymamızda haksız sayılmayacağımız kanaatindeyiz. Zira burada düşman olarak kabul edilen sanık aleyhine delil oluşturulabildiği ölçüde beyanların sıhhatinin bir ehemmiyeti yoktur. Yine bu gerekçeyle, bu kurumun kamu makamları tarafından kötüye kullanılmasını engelleyecek herhangi kanuni düzenleme veyahut içtihat hukuku oluşturulmamıştır. Nitekim uygulamada, bu beyanların saatlerce süren, yüzlerce ismin gündeme geldiği ve teşhisin gerçekleştiği bir kolluk ifadesinde doğduğunun akıldan çıkartılmaması gerekir. Yargıtay'ın içtihatlarında, yukarıda da izah edildiği üzere güvenilirliğinden ve sıhhatinden şüphe etmek için ciddi sebepler bulunan itirafçı tanık beyanları için herhangi bir teyit/destek kuralı benimsememesi ve yalan ve yanıltıcı beyanlarda bulunan tanıkların cezalandırılma riskinin düşük olması, masum üçüncü kişilerin cezalandırılma riskini olağanüstü bir şekilde yükseltmektedir. Uygulamadaki mevcut hâliyle birlikte itirafçı tanıklık kurumunun kategorik sorunları kronikleşmiştir. Uygulamadaki bütün cihetleriyle dikkate alındığında, itirafçı tanık beyanlarının hiçbir güvence olmadan ve diğer tanık beyanları gibi mahkûmiyet hükmüne esas alınması, adil yargılanma hakkına meşrulaştırılmayacak bir müdahaleye ve dolayısıyla hakkın ihlaline yol açar. İtirafçı tanık beyanları için bir teyit/destek kuralının benimsenmemesi, başka hakların ihlal edilmesine sebebiyet vermektedir. İtirafçı tanık beyanlarının Türk ceza hukuku uygulamasında benimsenen delil değeri, delil ve ispat kurallarının yönetimi bakımından hakkaniyete uygun yargılanma hakkını ihlal eder. Delillerin kabulü ve değerlendirilmesi, ulusal mahkemelerin yetkisindedir¹⁹⁸. Bununla beraber, Sözleşme organları devletlerin dışına çıkmaması gereken bazı parametreler koymuş ve herhangi bir sistemde bazı temel delil kurallarına uyulmamasını yargılamayı hakkaniyete aykırı hâle getirir nitelikte görmüştür.

197 Düşman ceza hukukunun uygulanması, kendi başına insan onurunu, adil yargılanma hakkını (özellikle mahkemelerin bağımsızlığı ve tarafsızlığı güvencesini) ve eşitlik hakkını ihlal eder. Ancak bu husus bu çalışmada irdelenmeyecektir.

198 *X. v. the United Kingdom*, App. No. 6172/73, Decision of 7 July 1975; *Schenk v. Switzerland*, App. No. 10862/84, Judgment of 12 July 1988, para. 45-46.

Delile ilişkin eşitsizlik (dengesizlik) veya hakkaniyetsizlik iddiası yargılamanın bütününe ışığı altında incelenir ve başvuruçunun yargılamaya etkili olarak katılma imkânının elinden alınıp alınmadığına veya savunmanın konumunun önemli bir şekilde zarar görüp görmediğine¹⁹⁹ ya da ulusal mahkemenin değerlendirmesinin keyfi olup olmadığına bakılır²⁰⁰. Bir ceza yargılamasında mahkûmiyete esas alınan tek delilin güvenilirliği konusunda sanık tarafından ileri sürülmüş olan makul şüpheler varsa ve bu şüpheleri giderici güvenceler sağlanmamış ise hakkaniyete aykırılık doğabilecektir²⁰¹. AYM ise delillerin elde edilmesinde ve değerlendirilmesinde kanuna aykırılığın bir bütün olarak yargılamanın adil olup olmamasına etkisini incelemektedir²⁰². Bu yapılırken delillerin elde edildiği koşulların, onların gerçekliği ve güvenilirliği üzerinde şüphe doğurup doğurmadığının dikkate alınması gereklidir²⁰³. Bir teyit/destek kuralı benimsenmediğinden, Türk ceza hukuku pratiğinde örgütlü suçla ilişkin birçok yargılamada, tek delil olan itirafçı tanık beyanlarına dayanılarak mahkûmiyet kararı verilmektedir²⁰⁴. Yalnızca itirafçı tanık beyanlarına dayanılması ve itirafçı tanık beyanlarının bir delil olarak tehlikelerinin göz ardı edilmesi, adil yargılanma hakkının bir nüvesi olan hakkaniyete uygun yargılanma hakkını ihlal eder²⁰⁵.

Teyit/destek kuralının uygulanmaması, başka koşulların gerçekleşmesi ile silahların eşitliği güvencesini de ihlal etmektedir. Silahların eşitliği güvencesi, davanın bir tarafını, diğer taraf karşısında belirli bir dezavantaj içine sokmayacak şartlar altında, her bir tarafın deliller de dahil olmak üzere, davasını ortaya koymak için makul ve kabul edilebilir olanaklara sahip olması zorunluluğu öngörür²⁰⁶. Silahların eşitliğinin denetlenmesinde önemli olan konu, eşitlik denetimine konu olan işlemin yargılamadaki önemidir. AİHM ve AYM'nin kararlarında, esnek bir yaklaşımla, kural olarak taraflardan birine tanınıp diğerine tanınmayan

199 *Dombo Beheer B.V. v. the Netherlands*, App. No. 14448/88, Judgment of 27 October 1993, para. 93; *Yankı Bağcıoğlu ve Diğerleri Başvurusu*, Baş. No. 2014/253, GK Karar Tarihi 09.01.2015, para. 63, 65, 73.

200 *Brennan v. the United Kingdom*, App. No.39846/98, Judgment of 16 October 2001, para. 51.

201 *Schenk v. Switzerland*, App. No. 10862/84, Judgment of 12 July 1988, para. 47-48.

202 *Yaşar Yılmaz Başvurusu*, Baş. No. 2013/6183, Karar Tarihi 19.11.2014, para. 46.

203 *Güllüzar Erman Başvurusu*, Baş. No. 2012/542, Karar Tarihi 04.11.2014, para. 60.

204 Bkz. *Hasan Doğan Başvurusu*, Baş. No. 2019/37961, Karar Tarihi 23.02.2022; *Ahmet Bağcı Başvurusu*, Baş. No. 2020/38549, Karar Tarihi 14.01.2025.

205 Krş. *Cornelis v. the Netherlands*, App. No. 994/03, Decision of 25 May 2004; *Habran and Dalem v. Belgium*, App. No. 43000/11; 49380/11, Judgment of 17 January 2017, para. 101 vd.; *Adamčo v. Slovakia*, App. No. 45084/14, Judgment of 12 November 2019, para. 57 vd.

206 *Dombo Beheer B.V. v. the Netherlands*, App. No. 14448/88, Judgment of 27 October 1993, para. 33; *Ramazan Tosun Başvurusu*, Baş. No. 2012/998, Karar Tarihi 07.11.2013, para. 37; *Yüksel Hançer Başvurusu*, Baş. No. 2013/2116, Karar Tarihi 23.01.2014, para. 19, 21.

avantajın, fiilen mağduriyet doğurduğuna dair somut delil bulunmasa da silahların eşitliği ilkesinin ihlal edilmiş sayılabildiği görülmektedir. AİHM ve AYM, yargılamayı bir bütün olarak değerlendirerek sonuca varmaktadır²⁰⁷. Bir yargılamada itirafçı tanık beyanlarının mahkûmiyet kararındaki tek delil olmasının yanı sıra, sanıkların itirafçı tanıkların beyanlarının güvenilirliğine ilişkin savlarının dikkate alınmaması, bu savlara cevap verilmemesi veya bu beyanların doğruluğunun ve güvenilirliğinin sınanması için gösterdiği delillerle ilgili aşamalarda gerekli ve yeterli bir inceleme/değerlendirme yapılmaması, sanıkları iddia makamı karşısında usule ilişkin imkânlardan yararlanma noktasında önemli ölçüde dezavantajlı konuma düşürür²⁰⁸. Bu bağlamda, mahkûmiyete dayanak olan tek delilin itirafçı tanık beyanları olması ve bu beyanlara ilişkin derece mahkemelerinin gerekli ve yeterli bir inceleme/değerlendirme yapmaması silahların eşitliği güvencesini ihlal eder²⁰⁹.

Teyit/destek kuralının uygulanmaması, masumiyet karinesi hakkını da ihlal etmektedir. İtirafçı tanıklık kurumunun Türk ceza hukukundaki mevcut uygulaması, masumiyet karinesi hakkına da müdahale teşkil eder. Masumiyet karinesi, iddiayı ispat yükünü iddia makamına yükler ve makul şüphenin ötesinde ispatlanana dek hiçbir suçun varsayılmayacağını, mevcudiyetinin karine olarak kabul edilemeyeceğini güvence altına alır²¹⁰. Masumiyet karinesi, ceza hâkiminin mahkûmiyet kararı verebilmesi için yeterince kuvvetli olan doğrudan veya dolaylı delillere dayanmasını gerektirir²¹¹. Bir ceza yargılamasında, itirafçı tanık beyanlarının teyit/destek kuralı olmadan hükme esas alınması, aslında mahkûmiyet için yeterli olamayacak bir ispat aracı ile masum üçüncü kişilerin cezalandırılmasına yol açabilmektedir. İtirafçı tanık beyanları, şüphelinin fiili gerçekleştirdiğine yönelik en fazla bir makul şüphe oluşturabilir. Ancak özellikle örgütlü suçlarda, yargılama konusu fiilin makul şüpheyi aşan bir sabitliği olmadan mahkûmiyet kararları verilebilmektedir. Bu itibarla, itirafçı tanık beyanlarının mevcudiyeti, mahkemeleri kovuşturma konusu fiilin sabit olduğu varsayımına yönlendirmektedir. Bu hususlar göstermektedir ki, Türk ceza hukukunda itirafçı tanık beyanlarının ele alınma biçimi masumiyet karinesini ihlal etmektedir.

207 *Kremzow v. Austria*, App. No. 12350/86, Judgment of 21 September 1993, para. 75; *Yüksel Hançer Başvurusu*, Baş. No. 2013/2116, Karar Tarihi 23.01.2014, para. 22.

208 *Ahmet Bağcı Başvurusu*, Baş. No. 2020/38549, Karar Tarihi 14.01.2025, para. 56.

209 *Krş. Lórsé v. the Netherlands*, App. No. 44484/98, Decision of 27 January 2004; *Verhoek v. the Netherlands*, App. No. 54445/00, Decision of 27 January 2004.

210 Human Rights Committee, General Comment No. 32 (2007), Article 14: Right to equality before courts and tribunals and to a fair trial, CCPR/C/GC/32, 23.08.2007, s. 9, para. 30.

211 *Austria v. Italy*, App. No. 788/60, Decision of 11 January 1961. Komisyonun masumiyet karinesine ilişkin belirlemeleri için bkz. Robertson, s. 782, 783 ve 784.

İtirafçı tanık beyanlarının Türk ceza hukukunda elde ettiği kanıt değeri, kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkını da ihlal edebilir. AİHS m. 5/1-c’de suç işlediğine yönelik makul şüphe olan kişinin yetkili hukuki makam önüne getirilmesi amacıyla gözaltına alınması veya tutuklanması durumu, kişi özgürlüğü hakkının bir istisnasını teşkil etmiştir. AİHS her ne kadar metinde makul şüpheden bahsetse de, AİHM bu ibareyi daha özgün ve nitelikli bir şekilde yorumlamaktadır. Buna göre, bir suçun işlendiğine yönelik makul şüphe, tarafsız bir gözlemciyi ilgili kişinin suç işlediği hususunda ikna edecek olguların ya da bilgilerin mevcut olduğu varsayımını gerektirir²¹². Neyin makul olduğu, vakanın bütün özel koşullarına göre belirlenir²¹³. Şüphelerin makul olabilmesi için doğrulanabilir ve nesnel olgular ve delillerle gerekçelendirilmesi gerekir²¹⁴. AİHM, ceza indirimine veya cezadan muafiyet karşılığında itirafçı olan bir muhbirin (*pentiti*) beyanlarının, doğası gereği manipülasyona açık olduğundan ve İtalyan hukukunun *pentiti*’ye sağladığı avantajları elde etmek veya kişisel intikam almak amacıyla yapılabileceğinden çetrefil sorunlara yol açabileceğini belirtir. Bu beyanlarla tarafsız olmayan doğrulanmamış iddialara dayanılarak üçüncü kişilerin suçlanıp tutuklanma riski yüksektir. Bu bakımdan, Büyük Daire, tutuklamada gereken makul şüphe için teyit/destek kuralını benimsemiş ve özellikle kulaktan dolma bilgilerin manipülasyona açık olmayan nesnel delillerle desteklenmesi gerektiğini dile getirmiştir²¹⁵.

Türk Anayasası m. 19/3’te suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunan kişilerin; kaçmalarını, delillerin yok edilmesini veya değiştirilmesini önlemek amacıyla veya bunlar gibi tutuklamayı zorunlu kılan ve kanunda gösterilen diğer hâllerde hâkim kararıyla tutuklanabileceği belirtilmiştir. Bu bakımdan, AİHS’e nazaran Türk Anayasası “kuvvetli belirti” ile daha yüksek bir güvence belirlemiştir. Ancak AYM’nin bu norm metnini somutlaştırma çabası tam bir hayal kırıklığı yaratmıştır²¹⁶. Öncelikle AYM, kuvvetli belirtiye yönelik ispat hukuku bakımından bir kriter oluşturamamıştır. Mahkeme sadece “inandırıcı delil sayılabilecek olguların niteliği büyük ölçüde somut olayın kendine özgü

212 *Fox, Campbell and Hartley v. the United Kingdom*, App. No. 12244/86 and two others, Judgment of 30 August 1990, para. 32; *Erdagöz v. Turkey*, App. No. 21890/93, Judgment of 22 October 1997, para. 51; *Ilgar Mammadov v. Azerbaijan*, App. No. 15172/13, Judgment of 22 May 2014, para. 88; *Selahattin Demirtaş v. Turkey (No. 2)*, App. No. 14305/17, GC Judgment of 22 December 2020, para. 314.

213 *Merabishvili v. Georgia*, App. No. 72508/13, GC Judgment of 28 November 2017, para. 184.

214 *Akgün v. Turkey*, App. No. 19699/18, Judgment of 20 July 2021, para. 156.

215 *Labita v. Italy*, App. No. 26772/95, GC Judgment of 6 April 2000, para. 157-158.

216 Aynı yönde bkz. Tolga Şirin, *Özgürlük ve Güvenlik Hakkı*, Avrupa Konseyi, Ankara, 2018, s. 117 ve 118.

şartlarına bağlı” olduğunu belirtebilmiştir²¹⁷. AYM, kuvvetli suç şüphesinin bulunduğu tüm delillerle birlikte ortaya konulamamasına cevaz vermiştir. AYM’ye göre, tutmanın bir amacı da kişi hakkındaki şüpheleri teyit etmek veya çürütmek suretiyle ceza soruşturmasını ve/veya kovuşturmasını ilerletmektir²¹⁸. AYM, başlangıçtaki bir tutuklama için tutuklama nedenlerinin dayandığı tüm olguların somut olarak belirtilememesine de cevaz vermiştir²¹⁹. Dolayısıyla yargı makamlarının, kuvvetli suç şüphesinin bulunduğu ortaya koyamasa da ve tutuklama nedenlerinin dayandığı tüm olguların somut olarak belirtmese de anayasal denetimden geçebileceğini AYM kabul etmiştir.

AYM’nin bu yorumu, kuvvetli suç şüphesi güvencesini ortadan kaldırmaktadır. Zira kuvvetli suç şüphesi, yargılamanın mevcut durumunda, şüpheli veya sanığın suç işlemiş olma ihtimalinin yüksek olması hâlinde mevcuttur²²⁰. Kuvvetli suç şüphesinin mevcudiyetine “belirli olgular” temelinde ulaşılabilir. Objektif olarak doğrulanamadığı sürece, kulaktan dolma bilgiler veya isimsiz ihbarlar ve karineler, kuvvetli suç şüphesine bir gerekçe teşkil edemez²²¹. Tutuklama kararı, olaya mümkün olduğunca yakın olan deliller kullanılarak verilmelidir²²². Mahkemede kabul edilebilir olan mevcut deliller değerlendirilmeli ve incelenmelidir; kanıt değerindeki zayıflıklar dikkatle göz önünde bulundurulmalıdır. Bu itibarla, bir tanık ifadesinin kendi çıkarlarına hizmet eden bir ifade olabileceğinden şüpheleniliyorsa, bu ifadenin kanıt değeri sınırlı olabilir²²³. Dolaylı tanıkların kulaktan dolma bilgilere dayanan ifadeleri özellikle dikkatli bir şekilde değerlendirilmelidir²²⁴.

217 Örnek olarak bkz. *Gülümser Yıldırım Başvurusu (2)*, Baş. No. 2016/40170, GK Karar Tarihi 16.11.2017, para. 114.

218 Örnek olarak bkz. *Gülümser Yıldırım Başvurusu (2)*, Baş. No. 2016/40170, GK Karar Tarihi 16.11.2017, para. 115.

219 Örnek olarak bkz. *Gülümser Yıldırım Başvurusu (2)*, Baş. No. 2016/40170, GK Karar Tarihi 16.11.2017, para. 118.

220 BGH, NJW, Sayı 31, 1992, s. 1975 ve 1976 - Mangelnde Eignung von MfS-Erkenntnissen zur Begründung eines dringenden Tatverdachts [1992]; BVerfG, NJW, Sayı 16, 1996, s. 1050 - Entschädigung für Untersuchungshaft [1995]; Roxin, Schünemann, s. 265; Kindhäuser, Schumann, s. 135; Ostendorf, s. 140; Uwe Hellmann, *Strafprozeßrecht*, Springer, Berlin, 1998, s. 75; Detlef Lind, “§112: Voraussetzungen der Untersuchungshaft; Haftgründe”, Ed. Ewald Löwe, Werner Rosenberg, *Die Strafprozeßordnung und das Gerichtsverfassungsgesetz Band 4*, 27. Bası, Walter de Gruyter, Berlin, 2019, s. 62; Jürgen Peter Graf, “§ 112: Voraussetzungen der Untersuchungshaft; Haftgründe”, Ed. Christoph Barthe, Jan Gericke, *Karlsruher Kommentar zur Strafprozessordnung*, 9. Bası, C. H. Beck, München, 2023, Rn. 3; Şahin, Göktürk, s. 306; Dülger, Taşkın, s. 377; Z. Özen İnci, *Bir Koruma Tedbiri Olarak Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Tutuklama*, 5. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2022, s. 78 ve 79. Ayrıca bkz. 12. CD, E. 2015/12244, K. 2016/10922, 28.06.2016, Muhalefet Şerhi, <https://karararama.yargitay.gov.tr> (02.10.2025).

221 Lind, s. 64; Graf, Rn. 7.

222 Lind, s. 65; Graf, Rn. 8.

223 Lind, s. 65.

224 Lind, s. 66; Graf, Rn. 8.

Bu bakımdan AYM'nin anayasa norm metninde öngörülen “kuvvetli belirti” kriteri ile kendini (ve dolayısıyla denetlediği mahkemeleri) bağlamaması yerinde değildir. Zira AYM'nin somutlaştıramadığı “kuvvetli belirti” kriterinin ortaya koyduğu standart, AİHM'in yorumladığı şekliyle “makul şüphe” standardının gerisinde kalmaktadır. Kişiyi özgürlüğünden mahrum bırakma gibi ciddi bir müdahaleye karşı, kuvvetli suç şüphesi kriterinin benimsenmesi gerekir.

Nihayetinde, AİHM'in benimsediği makul şüphe kriteri ve AYM'nin benimsemesi *gereken* kuvvetli suç şüphesi kriteri uyarınca, yargı makamları, somut ve objektif (manipülasyona açık olmayan) delillerle kuvvetli suç şüphesini ortaya koyabilir. İtirafçı tanık beyanı ise AİHM'in belirlediği gibi tarafsız olmayan ve manipülasyona açık delillerdir. Bu bakımdan, her halükârda bu delilleri desteklemesi gereken nesnel delillerin bulunması gerekir. Nitekim Türk ceza hukukunda örgütlü suçlar bakımından sadece mahkûmiyet kararları değil, tutuklama kararları da yalnızca itirafçı tanık beyanlarına dayanılarak verilmektedir. Bu sebeple, salt itirafçı tanık beyanlarına dayanılarak ve dolayısıyla kuvvetli suç şüphesi ile gerekçelendirilemeden verilen tutuklama kararları, kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkını ihlal etmektedir.

Sonuç

Yaklaşık üç yüz yıllık bir geçmişe sahip olan itirafçı tanıklık kurumu, bilhassa organize suçların aydınlatılması için önemli bir delil olarak görülse de her zaman tartışmalı bir hüviyete sahip olmuştur. Örgütlü suçlarda kullanımı örgütün çökertilmesi ve örgüt faaliyeti kapsamında işlenen suçların cezalandırılabilmesi için yararlı görülen, ancak doğası gereği güvenilirliği düşük kalan bu delilin değerlendirilmesine ilişkin ilke ve sınırlamalara duyulan ihtiyaç, çeşitli ülkelerde teyit/destek kurallarıyla giderilmeye çalışılmıştır. Ancak Türk Ceza Kanunu ve ilgili kanunlarda bu yönde herhangi bir düzenlemeye yer verilmemesi ve hatta itirafçı tanıklığın etkin pişmanlık içerisinde düzenlenmesiyle yetinilmesi, Türk uygulamasında itirafçı tanıklığa aşırı bağlanmaya ve bir tür kolaycılığa neden olmuş, itirafçı tanık beyanları herhangi bir teyit/destek gereksinimi olmadan kullanılmaya başlanmıştır. Gelineen noktada itirafçı tanıklık, hem tutuklama gibi özgürlüğü kısıtlayıcı koruma tedbirlerinde hem de mahkûmiyet hükümlerinde sıklıkla başvuru, ancak hukuki niteliği ve güvenilirlik sorunlarına gittikçe daha az değinilen bir kuruma dönüşmüştür.

İtirafçı tanıklık, teyit/destek mekanizmalarının işletildiği durumlarda dahi dikkatle yaklaşılması ve en iyi ihtimalle nadiren başvurulması gereken bir delildir. Ceza indirimini veya muafiyeti elde etmek isteyen şüpheli ve sanıkların

yalan beyanda bulunma ve hâkim veya Cumhuriyet savcılarını manipüle etme ihtimali her zaman bulunmaktadır. İtirafçı beyanlarının yeni bir soruşturma açılması veya var olan soruşturmanın derinleştirilmesinde kullanımı yararlı olsa da, verilen mahkûmiyet hükümleri ve diğer özgürlüğü kısıtlayıcı kararlarda bu beyanlara dayanılması, her halükârda ciddi riskler barındırmaktadır. Türk hukukunda bu konuda herhangi bir koruma mekanizmasının bulunmaması üç açıdan eleştiriye açıktır. Birincisi; itirafçı tanıklığın delil değeri açıkça belirlenmediğinden, salt itirafçı tanık beyanlarına dayanılarak mahkûmiyet kararı verilmesi mümkün hâle gelmektedir. Bu durum, gizli tanıklıkla ilgili yapılabilecek bir düzenlemeyle aşılmalı ve bir teyit/destek kuralı benimsenmelidir.

İtirafçı tanıklığın Türk hukukunda uygulandığındaki ikinci sorun; etkin pişmanlıktan yararlanmak isteyen örgüt üyesinin yalan beyanda bulunmasına karşı herhangi bir önlem alınmamasıdır. İtirafçı tanıklık kurumu etkin pişmanlıktan ayrı ve bağımsız bir şekilde düzenlenmeli ve yalan beyanda bulunan kişinin cezai sorumluluğuna ilişkin açık bir hüküm getirilmelidir. Zira şu anki uygulamada yalan beyanda bulunan itirafçı örgüt mensubunun karşı karşıya kaldığı tek risk etkin pişmanlık kapsamında ceza indiriminden yararlanamamaktan ibarettir.

Üçüncü olarak; itirafçı tanık deliline başvuru yargılamalarda adil yargılanma hakkı ve ilgili diğer Anayasal ilke ve kurallara uyulmalı ve şüpheli ve sanıklara itirafçı beyanlarını çürütme şansı sağlanmalıdır. İtirafçı tanık beyanının güvenilirliği ve inandırıcılığının sorgulanabilmesi, silahların eşitliği ilkesinin de bir gereğidir. Bu bağlamda itirafçı tanığın kendi muhakemesinde etkin pişmanlıktan yararlanmak amacıyla verdiği ifadelerin delil olarak kullanılması ve itirafçının duruşmaya çağırılmasına dahi gerek görülmemesi veya beyanlarda çelişki bulunması durumunda ilk beyanına dayanılması, adil yargılanma hakkının açık bir ihlaline yol açacaktır.

Örgütlü suçlarda delil elde etmenin zorluğu, örgütün dağıtılması ve örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen suçların cezalandırılabilmesi amacıyla çeşitli yolların aranmasına neden olmaktadır. İtirafçı tanık deliline sıklıkla başvurulması da bu yollardan birisi olarak görünmektedir. Ancak cezalandırma amacı adil yargılanma hakkının önüne geçmemeli ve Anayasal ilkelere uygun, ceza muhakemesinin temel düzenleme ve ilkeleriyle çelişmeyen bir yargılama yapma görevine sadık kalınmalıdır. Bu bağlamda itirafçı tanıklığa ilişkin ayrı, açık ve sınırlayıcı bir düzenleme gereği, kurumun gün geçtikçe artan kullanımı karşısında kendisini göstermektedir.

KAYNAKLAR

- Açıköz, Emre İkbâl, *Müşterek Faillik: Suça İştirakte Karşılıklı İsnadiyet*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2024.
- Alschuler, Albert W., “Plea Bargaining and Its History”, *Columbia Law Review*, Cilt 79, Sayı 1, 1979, ss. 1-43.
- Altın, Elif, “İtirafçılar Tahliye Edildi”, *Hürriyet*, <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/itirafçılar-tahliye-edildi-42828580> (03.09.2025).
- Aydın, Murat, *Ceza Muhakemesi Hukukunda Kendini İtham Etmeme Hakkı (Nemo Tenetur İlkesi)*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2016.
- Baba, Yasemin, *Türk Ceza Kanunu’nda Etkin Pişmanlık*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2013.
- Beeman, Yvette A., “Accomplice Testimony Under Contingent Plea Agreements”, *Cornell Law Review*, Cilt 72, Sayı 4, 1987, ss. 800-826.
- Beulke, Werner, *Strafprozessrecht*, 13. Bası, C. F. Müller, Heidelberg, 2016.
- Bıçak, Vahit, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 4. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2018.
- BİA Haber Merkezi, “İBB Soruşturmasında İki Kişi Daha ‘Etkin Pişmanlık’tan Tahliye Edildi”, *Bianet*, <https://bianet.org/haber/ibb-sorusturmasinda-iki-kisi-daha-etkin-pismanlik-tan-tahliye-edildi-308102> (03.09.2025).
- Birtek, Fatih, *Ceza Muhakemesinde Delil ve İspat*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2016.
- Bodur, Nurullah; Özkul, Eshat, *Uygulamada Terör Örgütü ve Terör Suçları*, 7. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2024.
- Boll, Matthias, *Plea Bargaining and Agreement in the Criminal Process: A Comparison Between Australia, England and Germany*, Diplomica, Hamburg, 2009.
- Brause, Hans Peter, “Zum Zeugenbeweis in der Rechtsprechung des BGH”, *NStZ*, Sayı 9, 2007, ss. 505-512.
- Centel, Nur; Zafer, Hamide, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 22. Bası, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2024.
- Cihan, Erol, “Ceza Muhakemesi Hukukunda İkaz, İhtar, Hukuka Aykırı Vaad ile Telkin Kavramları”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, Cilt 5, Sayı 1-4, 1969, ss. 127-140.
- Çevik, Yasin, *Ceza Muhakemesinde İspat*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2024.
- Demirbaş, Timur, *Soruşturma Evresinde Şüphelinin İfadesinin Alınması*, 7. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2024.
- Dönmezer, Sulhi, “Teröristlerin Rehabilitasyonu”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, Cilt 51, Sayı 1-4, 1985, ss. 3-21.
- Dülger, Murat Volkan; Taşkın, Şaban Cankat, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 2. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2024.
- Eisenberg, Ulrich, *Beweisrecht der StPO*, 10. Bası, C. H. Beck, München, 2017.
- Erem, Faruk, *Ceza Usulü Hukuku*, 5. Bası, Sevinç Matbaa, Ankara, 1978.
- Eschelbach, Ralf, “§ 261”, Ed. Jürgen Peter Graf, *BeckOK: StPO mit RiStBV und MiStra*, 56. Bası, C. H. Beck, München, 2025.
- Evik, Vesile Sonay, *Suçta İştirakte Yardım Edenin Cezai Sorumluluğu*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2010.

- Feyzioğlu, Metin, *Ceza Muhakemesi Hukukunda Tanıklık*, US-A Yayıncılık, Ankara, 1996.
- Frahm, Lorenz Nicolai, *Die allgemeine Kronzeugenregelung: Dogmatische Probleme und Rechtspraxis des § 46b StGB*, Duncker & Humblot, Berlin, 2014.
- Frank, Hans, “Der Sinn der Strafe”, *Blätter für Gefängniskunde*, Cilt 66, Sayı 1, 1935, ss. 191-192.
- Frank, Titz, “Die Kronzeugenregelung zwischen Legalitätsprinzip und Rechtsstaatlichkeit”, *Zeitschrift für Rechtspolitik*, Sayı 5, 2009, ss. 137-140.
- Gedik, Doğan, *Ceza Muhakemesinde İspat ve Şüphelinin Sanık Lehine Yorumlanması*, 7. Basi, Adalet Yayınevi, Ankara, 2024.
- Gökçe, Fatih, “Örgüt Suçlarının İnfazında Denetimli Serbestlik Uygulaması ve Uygulamada Yaşanan Sorunlar”, *Ankara Barosu Dergisi*, 2023, Cilt 1, ss. 307-343.
- Gökçen, Ahmet; Alşahin, M. Emin; Çakır, Kerim, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 8. Basi, Adalet Yayınevi, Ankara, 2024.
- Gökpınar, Mahmut, “Şüphelinin Kolluk Tarafından Aldatılması”, *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 31, Sayı 2, 2023, ss. 665-701.
- Graf, Jürgen Peter, “§ 112: Voraussetzungen der Untersuchungshaft; Haftgründe”, Ed. Christoph Barthe, Jan Gericke, *Karlsruher Kommentar zur Strafprozessordnung*, 9. Basi, C. H. Beck, München, 2023.
- Greenleaf, Simon, *A Treatise on the Law of Evidence, Vol. I*, 13. Basi, Little, Brown, and Company, Boston, 1876.
- Hale, Matthew, *The History of the Pleas of the Crown, Vol. II*, E. and R. Nutt, and R. Gosling, Savoy, 1736.
- Halk TV Haber Merkezi, “Aziz İhsan Aktaş’ın ev hapsi kaldırıldı!”, *Halk TV*, <https://halktv.com.tr/gundem/son-dakika-aziz-ihsan-aktasin-ev-hapsi-kaldirildi-965314h> (03.09.2025).
- Hellmann, Uwe, *Strafprozeßrecht*, Springer, Berlin, 1998.
- Hoyer, Andreas, “Die Figur des Kronzeugen: Dogmatische, Verfahrensrechtliche und Kriminalpolitische Aspekte”, *JuristenZeitung*, Cilt 49, Sayı 5, 1994, ss. 233-240.
- Human Rights Committee, General Comment No. 32 (2007), Article 14: Right to equality before courts and tribunals and to a fair trial, CCPR/C/GC/32, 23.08.2007, s. 9, para. 30.
- İbicioğlu, Gözde, *Türk Ceza Kanunu’nda Çok Failli Suçlar*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2025.
- İnce-Tunçer, Asuman, *Yalan Tanıklık Suçu*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020.
- İnci, Z. Özen, *Bir Koruma Tedbiri Olarak Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Tutuklama*, 5. Basi, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2022.
- Jeßberger, Florian, *Kooperation und Strafzumessung: Der Kronzeuge im Deutschen und Amerikanischen Strafrecht*, Duncker & Humblot, Berlin, 1999.
- Kan, S. Gökçen, *Silahlı Terör Örgütüne Üye Olma Suçu*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2024.
- Karahan, Abdurrahman Burak, *Türk Hukuku’nda Nemo Tenetur İlkesi*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2025.

- Karakehya, Hakan, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 2. Bası, Savaş Yayınevi, Ankara, 2016.
- Karakehya, Hakan, *Ceza Muhakemesinde Maddi Gerçeğin Tespiti*, Savaş Yayınevi, Ankara, 2016.
- Kavlak, Cihan, *Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu*, 3. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2017.
- Keane, Adrian; McKeown, Paul, *The Modern Law of Evidence*, 9. Bası, Oxford University Press, Oxford, 2012.
- Kindhäuser, Urs; Schumann, Kay H., *Strafprozessrecht*, 6. Bası, Nomos, Baden-Baden, 2022.
- Kneba, Nicolas, *Die Kronzeugenregelung des § 46b StGB*, Duncker & Humblot, Berlin, 2011.
- Kohler, J.; Scheel, Willy, *Die peinliche Gerichtsordnung Kaiser Karls V: Constitutio Criminalis Carolina*, Verlag der Buchhandlung des Waisenhauses, Halle, 1900.
- König, Stefan, “Wieder da: Die „große“ Kronzeugenregelung”, *Neue Juristische Wochenschrift*, Sayı 34, 2009, ss. 2481-2484.
- Krey, Volker; Heinrich, Manfred, *Deutsches Strafverfahrensrecht*, 2. Bası, Kohlhammer, Stuttgart, 2019.
- Kunter, Nurullah; Yenisey, Feridun; Nuhoglu, Ayşe, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 18. Bası, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2010.
- Lind, Detlef, “§112: Voraussetzungen der Untersuchungshaft; Haftgründe”, Ed. Ewald Löwe, Werner Rosenberg, *Die Strafprozeßordnung und das Gerichtsverfassungsgesetz Band 4*, 27. Bası, Walter de Gruyter, Berlin, 2019.
- Maier, Stefan, “§ 46b”, Ed. Volker Erb, Jürgen Schäfer, *Münchener Kommentar zum Strafgesetzbuch Band 2*, 4. Bası, C. H. Beck, München, 2020.
- Miller, Colin, “Plea Agreements as Constitutional Contracts”, *North Carolina Law Review*, Cilt 97, 2018, ss. 31-89.
- Mushoff, Tobias, “Die Renaissance der Kronzeugenregelung”, *Kritische Vierteljahresschrift für Gesetzgebung und Rechtswissenschaft*, Cilt 90, Sayı 4, 2007, ss. 366-383.
- Neumann, Ulfrid, “Materiale und prozedurale Gerechtigkeit im Strafverfahren”, *Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft*, Cilt 101, Sayı 1, 1989, ss. 52-74.
- Osmanoglu, Bilal, *Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukukunda Etkin Pişmanlık*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2024.
- Ostendorf, Heribert, *Strafprozessrecht*, 2. Bası, Nomos, Baden-Baden, 2015.
- Özbek, Veli Özer; Doğan, Koray; Bacaksız, Pınar, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 17. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2024.
- Özgenç, İzzet, *Suç Örgütleri*, 15. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2023.
- Öztürk, Bahri; Tezcan, Durmuş; Erdem, Mustafa Ruhan; Alan, Esra; Sırma-Gezer, Özge; Saygılar, Yasemin F.; Özaydın, Özdem; Erden-Tütüncü, Efser; Tok, Mehmet Can, *Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku*, 18. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2024.
- Peters, Karl, *Strafprozeß*, 4. Bası, C. F. Müller, Heidelberg, 1985.

- Plunkett, John Hubert, *On the Evidence of Accomplices: Containing References to All the Reports on the Subject, From the Time of Lord Holt in 1696, Down to the Present Time*, J. J. Moore, Sydney, 1863.
- Robertson, Arthur H., *Yearbook of the European Convention on Human Rights 1963*, Martinus Nijhoff, The Hague, 1965.
- Roxin, Claus; Schünemann, Bernd, *Strafverfahrensrecht*, 30. Bası, C. H. Beck, München, 2022.
- Sarıtaş, Erkan, *Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçları (TCK m. 220 - 221)*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2018.
- Schmitt, Carl, *Der Begriff des Politischen*, Duncker & Humblot, München, 1932.
- Schneider, Ursula, “§ 46b”, Ed. Gabriele Cirener, Henning Radtke, Ruth Rissing-van Saan, Thomas Rönnau, Wilhelm Schluckebier, *Strafgesetzbuch: Leipziger Kommentar Band 4*, 13. Bası, Walter de Gruyter, Berlin, 2020.
- Sümer, Arif Emre, *Yargı Kararları Çerçevesinde Örgüt Suçlarında Etkin Pişmanlık (TCK m. 221)*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi, 2021.
- Şafak, Tolgahan, *Korunan Tanık Beyanının Adil Yargılanma Hakkı Karşısında Değeri*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2025.
- Şahin, Cumhuriyet; Göktürk, Neslihan, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 15. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2024.
- Şen, Ersan; Eryıldız, H. Sefa, *Suç Örgütü*, 6. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2024.
- Şenol, Cem, *Teori ve Uygulamada Ceza Muhakemesinde Hukuka Aykırı Delillerin Kullanılması ve Değerlendirilmesi Yasağı*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2015.
- Şirin, Tolga, *Özgürlük ve Güvenlik Hakkı*, Avrupa Konseyi, Ankara, 2018.
- Tekin, Derya, *Ceza Muhakemesi Hukukunda Yüzleşme Hakkı*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2025.
- Toroslu, Nevzat, Feyzioğlu, Metin, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 19. Bası, Savaş Yayınevi, Ankara, 2019.
- Tosun, Seyfullah, *Anayasal Hakların Sınırlandırılmasında İçkin Sınırlama Doktrini*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2025.
- Tozman, Önder, *Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu*, 2. Bası, Adalet Yayınevi, Ankara, 2017.
- Turner, Harald; Gallandi, Volker, “Kronzeuge und strafprozessualer Wahrheitsbegriff”, *Zeitschrift für Rechtspolitik*, Cilt 2, Sayı 4, 1988, ss. 117-118.
- Ünver, Yener; Hakeri, Hakan, *Ceza Muhakemesi Hukuku Cilt I*, 22. Bası, Adalet Yayınevi, Ankara, 2024.
- Ünver, Yener; Hakeri, Hakan, *Ceza Muhakemesi Hukuku Cilt III*, 22. Bası, Adalet Yayınevi, Ankara, 2024.
- Valerius, Brian, “§ 145d”, Ed. Bernd von Heintschel-Heinegg, Hans Kudlich, *BeckOK: StGB*, 65. Bası, C. H. Beck, München, 2025.
- Volk, Klaus; Engländer, Armin, *Grundkurs StPO*, 8. Bası, C. H. Beck, München, 2013.
- Von Heintschel-Heinegg, Bernd, “§ 46b”, Ed. Bernd von Heintschel-Heinegg, Hans Kudlich, *BeckOK: StGB*, 65. Bası, C. H. Beck, München, 2025.

- Weigend, Thomas, “Anmerkungen zur Diskussion um den Kronzeugen aus der Sicht des Amerikanischen Rechts”, Ed. Theo Vogler, *Festschrift für Hans-Heinrich Jescheck zum 70. Geburtstag Halbband 2*, Duncker & Humblot, Berlin, 1985.
- Wigmore, John Henry, *Evidence in Trials at Common Law*, Cilt VII, 3. Bası, Little, Brown and Company, New York, 1978.
- Wormser, I. Maurice, “Corroboration of Accomplices in Criminal Cases”, *Fordham Law Review*, Cilt 11, Sayı 2, 1942, ss. 193-201.
- Yalçın-Sancar, Türkan, *Çok Failli Suçlar*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 1998.
- Yayla, Mehmet, *Ceza Muhakemesi Hukukunda İspat ve Şüphe*, 2. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021.
- Yazar, Beyzanur, *Suç Örgütü Yöneticilerinin Örgütün Faaliyeti Çerçevesinde İşlenen Suçlardan Dolayı Sorumluluğu Meselesi ve Uygulamamız*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2025.
- Yenidünya, A. Caner; İçer, Zafer, *Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma*, Digesta Yayınevi, İstanbul, 2014.
- Yenisey, Feridun; Nuhoğlu, Ayşe, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 12. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2024.
- Yıldız, Ali Kemal, *Ceza Muhakemesinde İspat ve Delillerin Değerlendirilmesi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2002.
- Yurtcan, Erdener, *Ceza Yargılaması Hukuku*, 16. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2019.
- Zoğlar-Durmaz, Burcu, *Ceza Muhakemesi Hukukunda İspat Bakımından İfade ve Sorgu*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2021.